

บทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร

THE ROLES OF PHRAVINAYADHIKARA AS VIEWED BY SANGHA
IN PHAYATHAI DISTRICT, BANGKOK

พระครูปลัดทะเล มหณฺณโว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

บทบาทของพระวินยาริการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร

พระครูปลัดทะเล มหณณโว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE ROLES OF PHRAVINAYADHIKARA AS VIEWED BY SANGHA
IN PHAYATHAI DISTRICT, BANGKOK**

PHRAKHRUPALADTALAY MAHANNAVO (THANGMOBMAI)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระศรีสัทธิมุณี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(อ.ดร.ทองวิทย์ แก้วศรี)

กรรมการ

(ผศ. ดร.โกนินธุ์ ศรีทอง)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ)

กรรมการ

(ดร.ยuthana ปราณีเด)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ. ดร.โกนินธุ์ ศรีทอง

ประธานกรรมการ

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ

กรรมการ

ดร.ยuthana ปราณีเด

กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : บทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
- ผู้วิจัย** : พระครูปลัดทะเล มหณฺโณ
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : ผศ.ดร.โกนิฐฐี ศรีทอง ป.ธ.๗, พ.ม., พธ.บ., M.A., Ph.D. (Soc.)
- : พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ประโยค ๑ – ๒, น.ธ.เอก, พธ.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง), ศศ.ม. (พัฒนาสังคม)
- : ดร.ยุทธนา ปราณิต พธ.บ. (รัฐศาสตร์), ร.บ., M.A. (Politics), Ph.D. (Pol.Sc.)

- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาบทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรคือ พระภิกษุ ที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์พญาไท กรุงเทพมหานคร ทั้งหมดจำนวน ๓๐๙ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) และมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ ตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของ พระวินยาธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยใช้ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน ด้วยสถิติ Independent Samples (T – Test) และ One-Way Anova (F-Test) ผลวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพระภิกษุจำนวน ๓๐๙ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๒๙.๑๓ มีอายุอยู่ในช่วง ๒๖ – ๓๕ ร้อยละ ๓๙.๔๘ มีจำนวนพรรษา น้อยกว่า ๕ พรรษา ร้อยละ ๖๔.๗๒ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๕๑.๔๖ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอก ร้อยละ ๖๓.๑๑ ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ร้อยละ ๙๔.๑๗ เป็นพระลูกวัด โดยมีทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระวินยาธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๖๕$) อันดับแรกได้แก่ ด้านกระบวนการ

ทางยุติธรรม (กฎหมาย) ($\bar{x} = ๓.๘๑$) รองลงมาด้านภาวะผู้นำและด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม ($\bar{x} = ๓.๖๔$) และสุดท้ายด้านหน้าที่ ($\bar{x} = ๓.๔๙$) ปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาริการ ส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ พระวินยาริการบางรูป ไม่เข้าใจบทบาทตัวเอง และไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดถึงจำนวนในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาริการยังไม่เพียงพอต่อภาระงาน ส่วนข้อเสนอแนะในบทบาท คือ พระวินยาริการต้องเข้มแข็ง ตั้งใจทำงานให้สมกับคำว่าผู้นำ มีความรับผิดชอบเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ควรเลือกผู้ที่ชอบ และรักพร้อมทั้งเต็มใจที่จะเป็นพระวินยาริการ พระวินยาริการต้องมีจิตสำนึกต่อหน้าที่เสมอ ควรให้ผู้ที่จะเป็นพระวินยาริการที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เข้าใจบทบาทความเป็นผู้นำที่จะต้องทำ และพร้อมที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ

Thesis Title : The Roles of Phravinayadhikara as Viewed by Sangha in Phayathai District, Bangkok
Researcher : Phrakhrupalad Talay Mahannavo (Thangmobmai)
Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Asst.Prof.Dr.Konit Srithong, B.A., M.A., Ph.D. (Soc.)
 : Phrakhrusangharak Kiettisak Kittipañño B.A. (1st Class), M.A. (Soc. Dev.)
 : Dr.Yuttana Praneet B.A.,M.A.,Ph.D. (Pol.Sc.)

Date of Graduation : 26 November, 2010

ABSTRACT

The main objectives of this research were : i) to study the roles of Phravinayadhikara; ii) to study the roles of Phravinayadhikara as viewed by Sangha in Payathai District, Bangkok, classified by personal factors; and iii) to study the problems and suggestions to improve roles of Phravinayadhikara as viewed by Sangha in Phayathai District, Bangkok. The survey research was carried out in this study.

A group of samples for this research consisted of 309 monks in Phayathai Sangha Administrative area, Bangkok, being drawn by simple random sampling technique. The tool for data collection in this research was questionnaire comprising check-list, rating scale and opened end questions. The programme for social science research was employed for data analysis. The statistics used for it are frequencies, percentage, average means and standard deviation. To test the hypotheses, t-test and One way ANOVA were used.

Results of Research were summarized as follows:

Majority of respondent aged between 26-35 years (29.13%) with below 5 years of monkhood (39.48%). Most of them were temple staying monks, who studied below bachelor degree (64.72%), studying at highest Dhamma Studies (51.46%), with no Pali Studes (63.11%).

The overall roles of Phravinayadhikara as viewed by Sangha in Phayathai District, Bangkok were found at high level ($\bar{x}=3.65$). Having considered by each aspect, it was also rated at the high levels at all aspects ranking from the most to the least in terms of means such as judicial/legal process ($\bar{x}=3.81$), leadership and coordination/participation ($\bar{x}=3.64$), and Duties ($\bar{x}=3.49\%$), respectively.

On comparing the roles of Phravinayadhikara as viewed by Sangha in Phayathai District, Bangkok, classified by personal factors, it was found that years of monkhood, level of Dhamma Studies, and level of Pali Studies were varied in their roles with statistical differences at .05 level of significance, conforming to the hypotheses expected, while age, level of general education and Sangha positions were not found significant differences as contrast to the hypotheses expected.

Reagarding problems and suggestions to improve roles of Phravinayadhikara as viewed by Sangha in Phayathai District, Bangkok, it was found that they had were no confidence in performing their duties, some Phravinayadhikaras did not understand their roles and were not ready to do their duties, and inadequate number of Phravinayadhikaras. Suggestions for improvement were noted as follows : Phravinayadhikaras had to be brave and confident in performing their duties as the leader, they were more responsible to take care assigned duties, responsible and ready monks should be selected to be Phravinayadhikaras, they always had to aware of their duties, and those appointed as Phravinayadhikaras had to get trained and ready to serve with their utmost abilities.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ขออนุโมทนาขอขอบคุณ ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่ได้ทำการเปิดสอนหลักสูตรนี้ขึ้นมา ขออนุโมทนาขอขอบคุณ ผศ.ดร.โกนิฐฐ์ ศรีทอง ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และขออนุโมทนาขอขอบคุณ ดร.ยุทธนา ปราณีต กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำปรึกษาในการทำนิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชารัฐศาสตร์ที่ได้ให้ความเมตตาชี้แนะแนวทางการศึกษาตลอดถึงในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนนิสิตทุกรูปที่มีมิตรจิตช่วยเหลือในด้านการศึกษา รวมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้ความรู้พร้อมคำแนะนำแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณเพื่อน ๆ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธทุกรูป ที่ให้คำปรึกษาแนะนำและเป็นกำลังใจในการศึกษาตลอดถึงเจ้าคณะเขตพญาไท ที่ให้ความเมตตาในการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นรายละเอียดในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

อาณิสงส์ใดที่จักพึงบังเกิดจากการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณพระรัตนตรัย คุณบิดา คุณมารดา คุณครูอาจารย์ ผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้ประสานงานข้อมูลการทำวิจัยวิทยานิพนธ์ และผู้ใกล้ชิด ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในทุก ๆ เรื่องจนทำให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

พระครูปลัดทะเล มหณฺณโว

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๖
บทที่ ๒ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๗
๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับบทบาท	๗
๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	๑๑
๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์	๑๖
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระวินยาศึกษา	๒๔
๒.๒.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของพระวินัย	๒๔
๒.๒.๒ ความหมายของพระวินยาศึกษา	๒๘
๒.๒.๓ โครงสร้างการบริหารและการปฏิบัติงาน	๒๙
๒.๒.๔ บทบาทและขั้นตอนในการปฏิบัติงาน	๓๐
๒.๒.๕ ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาศึกษา	๔๑
๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๐
๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕

บทที่ ๓	วิธีการดำเนินการวิจัย	
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๗
	๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๗
	๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๘
	๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๐
	๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๐
บทที่ ๔	ผลการศึกษา	
	๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๓
	๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาท ของพระวินยาศิลา ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร	๗๖
	๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๘๑
	๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการบริหารวัดในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร	๘๓
บทที่ ๕	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๗
	๕.๒ อภิปรายผล ผลการวิจัย	๘๘
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๑
	บรรณานุกรม	๑๐๓
	ภาคผนวก	๑๑๐
	ประวัติผู้วิจัย	๑๒๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๓
๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม	๗๖
๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะผู้นำ	๗๗
๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าที่	๗๘
๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม	๗๙
๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)	๘๐
๔.๗ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านภาวะผู้นำ	๘๑
๔.๘ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านจำนวนพรรษา	๘๒
๔.๙ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านจำนวนพรรษาเป็นรายคู่	๘๓
๔.๑๐ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านวุฒิการศึกษาสามัญ	๘๔

- ๔.๑๑ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านวุฒิการศึกษารวม ๘๕
- ๔.๑๒ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านวุฒิการศึกษารวม เป็นรายคู่ ๘๖
- ๔.๑๓ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านวุฒิการศึกษารวม ๘๖
- ๔.๑๔ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านวุฒิการศึกษารวมเป็นรายคู่ ๘๗
- ๔.๑๕ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ ๘๘
- ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะผู้นำ ๘๙
- ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าที่ ๙๐
- ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม ๙๑
- ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ ๙๒

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๒.๒ โครงสร้างการปฏิบัติการปฏิบัติงานของพระวินยาริการ	๒๙
๒.๑ ขั้นตอนและการปฏิบัติงานของพระวินยาริการ	๓๑
๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น ที.สี.(บาลี) ๙/๓/๓๖ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๓ หน้า ๓๖, ที.สี.(ไทย) ๙/๑๗๐/๕๖ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๑๗๐ หน้า ๕๖

พระวินัยปิฎก

วิ. มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วินย. จุ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วินย. ป.	(บาลี)	=	วินัยปิฎก ปริวารวรรค	(ภาษาบาลี)

พระสุตตันตปิฎก

ที.มหา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัด เป็นหน่วยงานปกครองและหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับวัด ทรงตราไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา ๓๑ วรรคสองและมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ในการกระทำการต่างๆ เองมิได้จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนาแทน ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๑ วรรคสามว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามความในมาตรา ๓๖ และเป็นผู้แทนวัดตามความในมาตรา ๓๑ วรรคสาม ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ดังความแห่งมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งในการดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” เพราะเหตุนี้ ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่ง^๑ และสำหรับการบริหารวัดที่มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นนั้นมี ๖ ประการ คือ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์^๒

ในช่วง ๑๐ - ๒๐ ปี ที่ผ่านมา ได้ปรากฏว่าสถาบันสงฆ์อันเป็นหนึ่งในสังคมได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องข่าวความเสียหายของพระสงฆ์มากมาย มีข่าวทางเสื่อมเสียต่อเนื่องไม่ขาดสาย โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ข่าวเกี่ยวกับการประพฤติผิดพระวินัย และทำตัวไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรบางรูปบางคณะ ได้ถูกสื่อมวลชนทุกแขนงโดยเฉพาะ

---

^๑ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), การคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

^๒ กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๓๒.

หนังสือพิมพ์ต่างลงข่าววิจารณ์กันไปในแง่มุมต่างๆ เป็นเหตุให้ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์เสียหายและมีผลกระทบต่อคณะสงฆ์และจิตใจชาวพุทธเป็นอย่างมาก เป็นเหตุให้ผู้มีความห่วงใยสถาบันสงฆ์ได้พยายามหาทางแก้ไขความเสียหายอันเกิดจากการประพฤติไม่เหมาะสมของพระบางรูป โดยเฉพาะทางฝ่ายสถาบันการปกครองของคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของ พระรัตนเมธี (บุญช่วย กมฺมสุโก) ที่ว่า “ในช่วงนี้ ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ คนตกงานมากขึ้น ทำให้มีจิตช้ำบางกลุ่มเริ่มแฝงตัวอาศัยผ้าเหลืองหากิน ปลอมบวชมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีพระภิกษุสามเณรบางกลุ่ม ประพฤติขาดความสำรวม เสพยาเสพติด เล่นการพนัน ประพฤติผิดธรรมวินัย จึงเป็นหน้าที่โดยตรงที่ พระวินยการ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ตำรวจพระ ต้องรีบออกไปจัดการทันที”^๓

พระสุเมธาธิบดี เมื่อครั้งเป็นเจ้าคณะกรุงเทพมหานครจึงได้จัดให้มีการประชุมพระสังฆาธิการในระดับเจ้าคณะเขตทั่วกรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณาหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและมีแนวความคิดสอดคล้องกันว่าปัญหาการประพฤติไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรในกรุงเทพมหานครนั้นผู้ที่มีหน้าที่หลักในการแก้ปัญหาโดยตรงคือพระสังฆาธิการในทุกระดับตั้งแต่เจ้าอาวาส เจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขต และเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร แต่สภาพความเป็นจริงพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้มากนัก จึงเห็นสมควรร่วมกันว่าควรจัดตั้งพระภิกษุผู้มีความเหมาะสมมาช่วยงานการปกครองของพระสังฆาธิการ ในส่วนการปกครองคณะสงฆ์ กรุงเทพมหานคร ให้มีความเรียบร้อยในที่สุด เพื่อแบ่งเบาภาระพระสังฆาธิการในการแก้ปัญหาการประพฤติไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร

พระสุเมธาธิบดี ในขณะที่เป็นเจ้าคณะกรุงเทพมหานครจึงอาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๔ (๑) แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ โดยพิจารณาเห็นว่า การดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนกรุงเทพมหานครจะให้เกิดความเรียบร้อยดีงามตามเจตนาของคณะสงฆ์โดยส่วนรวมจะอาศัยเพียงเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้นจนถึงเจ้าอาวาสซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปกครองโดยตรงนั้น ยังไม่อาจให้เกิดความเรียบร้อยด้วยดีได้ จำเป็นจะต้องมีภิกษุผู้มีความรู้ ความสามารถและเป็นผู้เสียสละเพื่อพระศาสนาเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะปกครอง คอยตรวจตรา ดูแลรักษาความเรียบร้อย และแนะนำภิกษุสามเณรในเขตกรุงเทพมหานคร ให้สำรวมระวัง รักษาพระธรรมวินัย ตามสมควรแก่สมณสาธูปให้เป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป จึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๖ ให้ตั้งศูนย์ปฏิบัติการ พระวินยการคณะสงฆ์ กรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งแต่งตั้งพระภิกษุผู้มีความเหมาะสม เรียกชื่อว่า “พระวินยการ”

^๓พระรัตนเมธี (บุญช่วย กมฺมสุโก), “มงคลชาวสด”, หนังสือพิมพ์ข่าวสด วันอาทิตย์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๒, ๑๖.

ประจำ “ศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการ” ซึ่งตั้งอยู่ตามวัดและเขตต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร^๔ ในการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการ ในการตรวจตราดูแลพระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสม ทางศูนย์ได้วางแนวทางการปฏิบัติงานดังนี้คือออกปฏิบัติการสืบสวนหรือสอบสวน พระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสมกับสมณวิสัย ปฏิบัติผิดกฎ ข้อบังคับระเบียบ คำสั่งมหาเถรสมาคมหรือคำสั่งคณะสงฆ์ กรุงเทพมหานคร เพื่อป้องกันการผิดพลาดของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการของคณะสงฆ์ กรุงเทพมหานคร ผู้ออกปฏิบัติงานควรปรึกษาหารือกับฝ่ายสังฆาธิการกรมการศาสนาและเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ เพื่อหาช่องทางและวิธีการดำเนินการที่เหมาะสม ในการสอบสวนเพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เจ้าคณะกรุงเทพมหานครจะแต่งตั้งพระวินยาธิการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อดำเนินให้เป็นไปตามนี้

คำว่าพระวินยาธิการ เป็นคำใหม่ที่เพิ่งบัญญัติขึ้นมาใช้อย่างเป็นทางการเมื่อไม่นานมานี้โดยเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๔ (๑) แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ จึงได้อธิบายไว้ว่า วินย, วินัย (น.) คือ ระเบียบสำหรับความประพฤติให้เป็นระเบียบแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนพระวินยธร คือ พระผู้ที่ทรงพระวินัย ได้แก่ พระที่มีความรู้ ความชำนาญในการทรงจำพระวินัย อธิการ หมายถึง ผู้อำนวยการ, ผู้ที่เป็นผู้ปกครอง, เจ้าวัด หรือผู้ที่เป็นใหญ่ตั้งนั้นเมื่อรวมกันแล้วพระวินยาธิการ จึงหมายถึงพระที่ทรงไว้ซึ่งพระวินัย หรือพระภิกษุที่คอยกำกับดูแลให้ผู้ประพฤติตามมีความเป็นระเบียบมากขึ้น^๕ ดังนั้นรวมความจึงหมายถึงพระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัด หรือ เจ้าคณะผู้ปกครอง ให้เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการปกครองของเจ้าอาวาสและเจ้าคณะผู้ปกครอง ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

เหตุแห่งการมาศึกษาเรื่องนี้เพราะสถาบันสงฆ์เป็นสถาบันทางจริยธรรม โดยมีพระสงฆ์เป็นศาสนทายาทที่สำคัญ เป็นแกนนำในการสืบทอดอายุพระศาสนาให้คงอยู่ต่อไป ฉะนั้นปัญหาของสถาบันสงฆ์จึงเป็นปัญหาของสังคมส่วนใหญ่ด้วย ชาวความเสียหายในวงการสงฆ์อันเกิดจากการประพฤติไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร

โดยเฉพาะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานครย่อมตกเป็นข่าวคราวได้ง่าย และแพร่ไปอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อพระศาสนาทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาแก่ประชาชน เป็นเหตุให้มีผลกระทบในด้านเสียต่อสถาบันติดตตามมา เป็นปัญหาซ้ำซากเนื่องจากพระภิกษุสามเณรที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมมีทั้งที่พำนักอยู่ในกรุงเทพมหานครและที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด ในส่วนที่พำนักอยู่ในกรุงเทพมหานครถึงแม้จะมีปัญหาแต่ก็สามารถ

^๔ พระธรรมสุธี (พีร์ สุชาติ), คู่มือศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการ คณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๙).

^๕ ถวัลย์ ทงมี, คู่มือพระวินยาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์), ๒๕๓๕.

ตรวจได้ทั่วถึงนอกจากจะเดินทางออกนอกวัดเท่านั้น พระวินยาศิการจึงมีบทบาทในส่วนช่วยตรวจตราไปตามสถานที่ต่างๆในส่วนที่เป็นปัญหาสำคัญคือพระที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดเพียงชั่วคราว แล้วมาประพฤติตัวไม่เหมาะสมในรูปแบบต่างๆ เช่น เข้าไปพำนักอาศัยในสถานที่ไม่ใช่วัด เดินทางเข้าไปยังสถานที่ที่โคจร มีการเรียไรในที่สาธารณะ ดื่มสุรา ภิณฑาตสายเกินแปกงเข้าโดยไม่มีเหตุอันควร พักค้างแรมตามบ้านเรือนเกินความจำเป็น เป็นต้น (จากเหตุการณ์จริงที่ผู้ศึกษาได้ปฏิบัติการเป็นพระวินยาศิการ ๒๕๔๐ - ๒๕๕๐) การกระทำดังกล่าวถ้าไม่ได้รับการแก้ไขแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่าหากไม่มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในทางที่เหมาะสมแล้วปัญหาก็จะทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น การที่คณะสงฆ์กรุงเทพมหานครได้จัดตั้งพระวินยาศิการพร้อมทั้งศูนย์ปฏิบัติการขึ้นอย่างถาวรเพื่อมาช่วยงานพระสังฆาธิการในการแก้ไขปัญหาการประพฤติไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรในกรุงเทพมหานคร จึงเป็นหนทางหนึ่งในอันที่จะรักษาสถานะของสงฆ์ให้พ้นจากสภาพความต่างปร้อย อันเกิดจากพระภิกษุสามเณรจำนวนน้อยเหล่านั้น แต่ถึงแม้จะมีการจัดตั้งพระวินยาศิการและศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศิการขึ้นแล้วก็ตาม ในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการก็ยังพบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพราะสภาพปัญหาการประพฤติไม่เหมาะสมนั้น มีหลายกรณีที่เป็นปัญหาสลับซับซ้อนมาก เช่น มีการประพฤติไม่เหมาะสมเป็นกระบวนการโดยมีคนอยู่เบื้องหลังเพื่ออิงศาสนาหากิน นอกจากนั้นยังต้องเผชิญปัญหาการปลอมบวชซึ่งในการปฏิบัติงานยิ่งเพิ่มปัญหาตามมามากหลายรูปแบบ ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้อาศัยผ้าเหลืองห่มเพื่อต้มตุ๋นเอาเงินจากชาวบ้านในรูปแบบต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ปัญหาในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการจึงเป็นปัญหาของทุกฝ่ายที่มีส่วนรับผิดชอบจะต้องหาทางช่วยกันแก้ไขไม่ว่าจะเป็นฝ่ายองค์กรปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานครหรือฝ่ายบ้านเมืองคือสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาเห็นว่าหากมีการร่วมกันสอดส่องดูแลจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายอาณาจักรหรือฝ่ายพุทธจักรแล้ว ปัญหาต่างๆ คงลดน้อยลงตามลำดับ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร มีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนากิจการของพระวินยาศิการ ในเขตการปกครองเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เพราะในเขตการปกครองคณะสงฆ์ในเขตพญาไทมีพื้นที่ประกอบด้วยเขตการปกครองทางโลกจำนวน ๔ เขต คือ พญาไท ห้วยขวาง ดินแดง และราชเทวี เป็นพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น เช่น ประตูน้ำ ตลาด แพลตดินแดง เพชรบุรี ซอย ๕ ล้วนแต่มีปัญหารื่องการภิณฑาตจนเกินเวลา และก่อนเวลา รวมทั้งผู้ปลอมบวชออกหากินเป็นจำนวนมาก การเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต การมาอาศัยอยู่ตามบ้าน แอบปักกลดในซอย การบอกใบ้ให้ห่วย อื่นๆ และมีโรงพยาบาลสงฆ์ที่ต้องส่งพระวินยาศิการไปช่วยให้รับสังฆทานนารายได้บำรุงโรงพยาบาล และตรวจตราพระที่ไปอาศัยโรงพยาบาลเป็นที่หากิน ล้วนแต่ปัญหาในพื้นที่เขตพญาไท

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของพระวินยาศิการตามหลักการพระวินยาศิการของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทของพระวินยาศิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยาศิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๓ ด้าน คือ ตามพระธรรมวินัย ตามหน้าที่ความรับผิดชอบ และตามกฎหมาย

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดพื้นที่ในการศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์พญาไท กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย เขตพญาไท เขตห้วยขวาง เขตดินแดงและ เขตราชเทวี

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรคือ พระภิกษุ สามเณร ที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์พญาไท กรุงเทพมหานคร ทั้งหมดจำนวน ๓๐๙ รูป

๑.๓.๔ ระยะเวลาในการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการในการวิจัยในช่วงระยะเวลาระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นเวลา ๑๒ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ บทบาทหน้าที่ของพระวินยาธิการ (พระวินัยธร) เป็นอย่างไร
- ๑.๔.๒ บทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร
- ๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ซึ่ง ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิ การศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และตำแหน่งในการปกครอง คณะสงฆ์ที่แตกต่างกัน มีทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาธิการต่างกัน

๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง อำนาจหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายตามพระธรรมวินัย และตามกฎหมายจากเจ้าคณะ กรุงเทพมหานคร

พระวินยาธิการ หมายถึงพระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งจากเจ้าคณะกรุงเทพมหานครให้เป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุน การปกครองของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะผู้ปกครองโดยมีหน้าที่ ตรวจตรา ชี้แจงแนะนำให้พระภิกษุ สามเณรปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุ และสามเณร ที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์พญาไท กรุงเทพมหานคร

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทของพระวินยาธิการตามหลักการพระวินยาธิการของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

๑.๗.๒ ทำให้ทราบบทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๒

บททวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง “บทบาทของพระวินยาริการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและพระสงฆ์

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระวินยาริการ

๒.๒.๑ ความหมายของพระวินยาริการ

๒.๒.๒ ความเป็นมาและความสำคัญของพระวินัย

๒.๒.๓ บทบาทและขั้นตอนในการปฏิบัติงานของพระวินยาริการ

๒.๒.๔ โครงสร้างการบริหารและการปฏิบัติงาน

๒.๒.๕ ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาริการ

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจและทัศนคติ

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับบทบาท

ทฤษฎีบทบาท เป็นทฤษฎีที่เน้นว่ามนุษย์จะแสดงพฤติกรรมตามความคิดเห็นหรือทัศนคติที่เป็นผลมาจากความความหวังทางสังคมตามสถานภาพ ตำแหน่ง และเจ้าหน้าที่ทางสังคมของแต่ละบุคคลกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ บทบาทของแต่ละบุคคลเป็นผลมาจากปัจจัยทางจิตวิทยา ซึ่งได้แก่ ความคิดเห็นหรือทัศนคติส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ และสถานภาพของบุคคลที่ประกอบด้วยความคาดหวังต่างๆ จากสังคม ซึ่งจะสรุปรวบรวมมาเป็นข้อสมมติฐานสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ในแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทนี้ มีผู้ให้ความหมายของคำว่าบทบาทไว้หลายด้านด้วยกัน แต่โดยส่วนใหญ่ให้ความหมายไว้คล้ายๆ กันว่า “บทบาท คือ สิทธิและหน้าที่ของบุคคลแต่ละคนที่สังคมกำหนดขึ้นมาจากตำแหน่งที่บุคคลนั้นดำรงอยู่”

สุชา จันท์เอม กล่าวว่า “บทบาท คือ สิ่งที่คุณคนได้สถานภาพต่างๆ พึ่งกระทำและขยายความออกไปอีกว่า เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพอย่างใดแล้ว บุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้นๆ จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้”^๑

ประสพสุข พันธุ์ประยูร กล่าวว่า “บทบาทคือ การประพฤติปฏิบัติของคุณคนตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคม”^๒

ณรงค์ เสียงประชา กล่าวว่า “บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้คุณคนกระทำ บทบาทเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องทำส่วนสถานภาพ คือสิ่งที่เราเป็น”^๓

งามพิศ สัตย์สงวน กล่าวอธิบายว่า “สถานภาพเป็นตำแหน่ง บทบาท คือการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ สถานภาพและบทบาท มักจะเป็นของคู่กัน คือเมื่อมีสถานภาพจะต้องมีบทบาทด้วย แต่ไม่เสมอไป บทบาท คือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อทำให้ความสัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้”^๔

พิทยา สายหู กล่าวว่า “สถานภาพและบทบาทเปรียบเสมือน “ตัว” (ละคร) และบท (บทบาท) ในการเล่นละคร ก็คือ การกำหนดตำแหน่ง และหน้าที่ ให้ผู้แสดงแต่ละคนมาเล่นเรื่องเดียวกันและโรงเดียวกันนั่นเอง”^๕

^๑สุชา จันท์เอม, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔), หน้า ๒๘.

^๒ประสพสุข พันธุ์ประยูร, “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย”, *รายงานการวิจัยเรื่อง(สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕)*, หน้า ๑๒.

^๓ณรงค์ เสียงประชา, *มนุษย์กับสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๑๐๘.

^๔งามพิศ สัตย์สงวน, *การจัดระเบียบทางสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๘.

^๕พิทยา สายหู, *กลไกของสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๔.

ไพบูลย์ ช่างเรียน ได้ให้ความหมายแตกต่างออกไป โดยอธิบายว่า บทบาท โดยทั่วไปพิจารณาความหมายได้สองนัย คือ นัยแรกพิจารณาด้านโครงสร้างสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของ บุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น อีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือการปะทะสังสรรค์ ทางสังคม บทบาทจึงหมายถึงผลสืบเนื่องที่มีแบบแผนของการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของ บุคคลที่อยู่ในสถานภาพแห่งการปะทะสังสรรค์นั้น ตามนัยแรก บทบาทเป็นการจำแนกชนิด ของบุคคลที่อยู่ในสังคมซึ่งถูกจำแนกโดยคุณสมบัติและพฤติกรรมของเขามีต่อปทัสถาน ตาม นัยหลัง บทบาทเป็นวิธีการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันนั้นว่าจะปฏิบัติอย่างไร ดังนั้น บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณะสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความสามารถ มวลเหตุจูงใจ การอบรมและความพอใจ^๖

ส่วนสำนักวิชาการตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อวงการวิชาการไทย ได้ให้ความหมายของ บทบาทไว้หลายนัยด้วยกัน พอประมวลมาเป็นข้อสรุปเพื่อการศึกษาได้ดังนี้

พาร์สัน (Parsons)^๗ เป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ บทบาทและสรุปไว้ว่า สถานภาพและบทบาท เป็นคุณลักษณะของผู้แสดงบทบาท คือการจัด ระเบียบของผู้เริ่มแสดง เป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมของเขาในกระบวนการที่มีการ กระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นการรวบรวมความคาดหวัง ซึ่งเกี่ยวกับตนเองและของบุคคลอื่นๆ ที่เขา มีความสัมพันธ์ด้วย สถานภาพ คือตำแหน่งของผู้แสดงภายในสถาบันที่เขาอยู่ จึงสรุปได้ว่า บทบาทมีลักษณะเป็นกระบวนการ ส่วนสถานภาพมีลักษณะเป็นตำแหน่งของผู้แสดงภายใน ระบบสังคม ซึ่งกลไกของการขัดเกลาทางสังคมจะเตรียมบุคคลให้แสดงบทบาทที่เขาชอบ

ลินตัน (Linton)^๘ กล่าวว่า พฤติกรรมบทบาทเป็นผลมาจากปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ ความคิดเห็นหรือทัศนคติส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งสถานภาพ ต่างๆ ของบุคคลที่ประกอบด้วยความคาดหวังจากสังคมให้บุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นๆ ปฏิบัติ บทบาทแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ไม่หยุดนิ่งของสถานภาพ แต่ละบุคคลได้รับการกำหนด

^๖ไพบูลย์ ช่างเรียน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๒๗-๒๘.

^๗ปพนธ์ วิถีวัฒนา, “สาเหตุและผลของความเครียดในบทบาทของครูผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์ใน วิทยาลัยครู”, รายงานการวิจัยเรื่อง, (เอกสารวิจัยคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ประจำปี ๒๕๒๓), หน้า ๗.

^๘สมคิด เฟิงอูตม, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามพระธรรมของ พระสงฆ์และเจ้าหน้าที่สักระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๖), หน้า ๘.

สถานภาพและครองสถานภาพนั้น โดยมีความสัมพันธ์กับสถานภาพอื่นๆ เมื่อบุคคลใช้สิทธิและหน้าที่ซึ่งประกอบขึ้นเป็นสถานภาพ จึงแยกจากกันไม่ได้

จากความหมายดังกล่าวมา สรุปได้ว่า บทบาทเป็นแบบแผนหรือพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ตามสิทธิ อำนาจ และหน้าที่ ตามความรับผิดชอบของสถานภาพหรือฐานะของตำแหน่งทางสังคมที่บุคคลนั้นดำรงอยู่

ลักษณะของบทบาท เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของบทบาทที่บุคคลแสดงออกมานักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทที่บุคคลแสดงออกมาแตกต่างกันเป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก มีความเห็นว่า บทบาทมี ๒ ลักษณะ โดยมีทิตยา สุวรรณชฎและประสพสุข พันธุ์ประยูร ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทว่ามี ๒ ประการ คือ (๑) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้ปฏิบัติจริง ไม่ใช่เพียงระดับความคิดเท่านั้น และ (๒) บทบาทตามอุดมคติ หรือบทบาทตามความคาดหวัง (Ideal Role) เป็นบทบาทที่บุคคลควรปฏิบัติที่สังคมคาดหวังเป็นบทบาทที่อยู่ในระดับความคิดเห็นส่วนบุคคลเพื่อสนองตอบสิ่งที่เราแต่ยังไม่ได้ปฏิบัติจริง

กลุ่มที่สอง มีความเห็นว่า บทบาทมีลักษณะ ๓ ประการคือ

(๑) บทบาทที่กำหนดไว้ในสังคม หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Sociality Prescribed Role of Ideal Role) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้กับตำแหน่งทางสังคมไว้ เช่น พระสงฆ์จะมีสิทธิและหน้าที่เป็นอย่างไร ดังนั้น จึงทำให้พอคาดหวังบทบาทของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งเหล่านั้นได้

(๒) บทบาทตามความรู้สึกที่ได้รับรู้ (The Percieved Role) เป็นบทบาทที่แสดงออกโดยการวินิจฉัยของตนเอง เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ จะคาดหวังด้วยตนเองว่าจะให้เป็นอย่างใด ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยม หรือบุคลิกภาพและประสบการณ์แต่ละคนอีกด้วย

(๓) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (The Actual Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้ปฏิบัติได้จริง บางครั้งการแสดงบทบาท ก็เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือจากความคาดหวัง และการรับรู้เหมือนกัน ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทหนึ่งๆ อาจเป็นสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาวะแวดล้อมทางสังคม

ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทนี้ มีนักทฤษฎีได้ให้ความหมายมากมายและหลายรูปแบบ แต่พอจะสรุปประเด็นสำหรับการศึกษาได้^{๕๕} ดังนี้

(๑) บทบาทเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในสังคม มนุษย์จะเข้ามาร่วมอยู่ในสังคมได้จากการเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคม

(๒) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นจะทำให้มีการมองตนเองและผู้อื่นว่าเป็นเจ้าของสถานภาพและบทบาทบางอย่าง และผูกพันอยู่กับความคาดหวังของผู้อื่น และความคาดหวังนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางของบทบาทในแต่ละคน

ดังนั้น บทบาทจึงเป็นความคาดหวังทางการกระทำว่า ในสถานภาพหนึ่งๆ บุคคลควรจะมีบทบาทอย่างไรโดยจะมีการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญ เพื่อให้ทราบว่าแต่ละบุคคลจะต้องแสดงบทบาทและสวมบทบาทอย่างไร ซึ่งการเรียนรู้บทบาทนี้จะเกิดจากการเลียนแบบและการสังเกตจากบุคคลที่เรายึด เพื่อจะนำมาเป็นแบบอย่างของบทบาทของตน ที่จะแสดงต่อผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมนี้ตามที่ตนเองต้องการ แต่ทั้งนี้การเสนอภาพของตนเองหรือแสดงบทบาทและการสวมบทบาทนี้อาจจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคมก็ได้

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ตามหลักการทางศาสนา

องค์ประกอบของพุทธศาสนา คือ พระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ พระพุทธ คือ พระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้พระธรรมแล้วสั่งสอนให้ประชาชนประพฤติชอบด้วยการ วาจา ใจ ตามพระธรรมวินัย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน และเป็นผู้ปลุกให้ผู้อื่นตื่นด้วย ได้สมญานามเรียกขานว่า “พระพุทธเจ้า” ส่วนพระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ได้ค้นพบ และพระสงฆ์ คือ กลุ่มชนที่เกิดศรัทธาเลื่อมใสในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ยอมสละเพศฆราวาสเข้าสู่สมบัต ตามพระบรมพุทธานุญาต^{๕๖} และเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญ ในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อกันมา

^{๕๕}เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”, วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๕๔.

^{๕๖}พระธรรมญาณมุนี, การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑๒.

พระศรีวิสุทธิโมลี (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีได้อยู่อย่างตัวใครตัวมัน แต่พระสงฆ์ได้กลายเป็นสถาบันศาสนา ซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ๒ ประการ^{๑๑} คือ

- ๑) บทบาทหรือหน้าที่ต่อตนเอง
- ๒) บทบาทหรือหน้าที่ต่อผู้อื่น

๑) บทบาทหรือหน้าที่ต่อตนเองของพระสงฆ์

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ได้ทรงปรารภถึงฐานะหรือกิจที่พึงกระทำของพระสงฆ์ ๒ ประการ คือ

๑.๑ คันถฐานะ หมายถึง การศึกษาถึงหลักธรรมต่าง ๆ ที่พระองค์ได้แสดงไว้ จนสามารถจำได้ บอกกล่าวและถ่ายทอดได้ เรียกว่า บทบาทในการศึกษา

๑.๒ วิปัสสนาฐานะ หมายถึง การปฏิบัติ การพิจารณาถึงทุกขลักษณะ อนิจจลักษณะ และอนัตตลักษณะ ด้วยความพากเพียรพยายามจนกว่าจะบรรลุถึงพระนิพพาน เรียกว่า บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติตน ปกครองตน

จึงอาจกล่าวได้ว่าหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อตนเองนั้นสามารถแบ่งได้ ๒ ประการ คือ บทบาทในการศึกษา และบทบาทในการปฏิบัติตน

บทบาทหน้าที่ในการศึกษา หมายถึง การเรียนรู้พระไตรปิฎกอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งในส่วนของพระวินัยปิฎก พระสุตตร และพระอภิธรรม (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, ๒๕๒๙, หน้า ๖๙) หรือการเรียนรู้ถึงศีล สมาธิ ปัญญา ที่เรียกกันว่า ลิกขา ๓ และการศึกษาที่ต้องครอบคลุมข้อปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนา หลักธรรมภาคปฏิบัติ (พระเทพเวที, ๒๕๓๑, หน้า ๒-๓) ศึกษาถึงความถูกต้องทางกาย ทางวาจา ทางจิตและทางปัญญา มีความรู้ ความคิดเห็น ความเข้าใจถูกต้อง (พุทธทาสภิกขุ, ๒๕๒๗, หน้า ๓-๔) ซึ่งในคัมภีร์ขุททกนิกาย มหานิทเทศ ความว่า “บุคคลย่อมศึกษาอริศีล คือ ศึกษาเรื่องความประพฤติดีทางกาย วาจาให้สูงขึ้นไปบ้าง ศึกษาในการฝึกรบมจิตใจให้ดีขึ้นบ้าง ศึกษาในการอบรมปัญญาให้เจริญสูงขึ้นไปบ้าง เมื่อหวังจิตคำนึงถึงการศึกษา ๓ อย่างนี้ ก็ชื่อว่า ศึกษา”^{๑๒}

สมัยพุทธกาลการศึกษาของพระสงฆ์ พระพุทธเจ้าและพระอริยสาวกเป็นผู้ทำหน้าที่แนะนำเป็นครู เป็นกัลยาณมิตร แม้แต่พระอริยสาวกต่างก็มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความ

^{๑๑} พระศรีวิสุทธิโมลี (ป.อ. ปยุตโต), พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน, (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนศิวพร, ๒๕๑๓), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๑๒} เสฐียรโกเศศ, ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน, (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๐), หน้า ๑๐๒.

เข้าใจ ประสบการณ์ต่อกัน การศึกษาเป็นการศึกษาถึงหลักพระธรรมและพระวินัย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและการเผยแผ่ต่อไป เมื่อพระพุทธเจ้าได้ปรินิพพานลง พระสงฆ์สมัยต่อมาได้ศึกษาจากพระสงฆ์ผู้เป็นภันเต (ผู้มีอุปสมบทก่อนเรียกว่า “ภันเต” เรียกผู้ที่อุปสมบททีหลังว่า “อาวุโส”) มีการท่องจำพระวาทะของพระพุทธองค์สืบต่อกันมา จนถึงสมัยการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๕ ที่ประเทศลังกาจึงมีการบันทึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรก ซึ่งต่อมามีการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ ทั่วโลก พระไตรปิฎก ถือได้ว่าส่วนใหญ่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พระสงฆ์ควรแก่การศึกษา ปัจจุบันพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมีทั้งหมด ๔๕ เล่ม และมีการบันทึกเป็นพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์บนแผ่นซีดี ซึ่งจัดทำโดยสำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) และสำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีย่อพระไตรปิฎกสำหรับประชาชน หรือฉบับเยาวชน รวมถึงมีการจัดทำคำบรรยายโดยพระสงฆ์ที่นำหลักธรรมจากพระไตรปิฎกมาขยายความ พระสงฆ์ที่ได้รับการยอมรับในการศึกษาพระไตรปิฎกที่แตกฉานและมีผลงานเป็นที่แพร่หลาย เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นต้น

การศึกษาที่เป็นอยู่ของพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้ได้มีการจัดระบบในรูปแบบใหม่^{๑๓} คือ

๑. การศึกษาที่เป็นระบบของคณะสงฆ์เองโดยเฉพาะเป็นอิสระต่างหากจากระบบของรัฐโดยคณะสงฆ์เป็นผู้จัดดำเนินการเอง ประกอบด้วย

๑.๑ การศึกษาที่เรียกว่า “ปริยัติธรรมแผนกนักธรรม” ได้แก่ “นักธรรม” มี ๓ ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก เป็นการศึกษานในเนื้อหาที่เกี่ยวกับประวัติของพระพุทธเจ้า รวมถึงพระสาวกสำคัญ ๆ หลักธรรมของพระพุทธเจ้าในหัวข้อต่าง ๆ วินัยและข้ออันพึงประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ ศาสนพิธีที่ว่าด้วยขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และเพื่อเป็นการฝึกฝนในการแสดงธรรม ก็มีวิชาเรียงความแก่กระทู้ธรรมซึ่งเป็นการแต่งขยายพุทธศาสนสุภาษิตเพื่อการแสดงธรรมนอกจากนี้ยังได้มีการจัดเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ศึกษาด้วยเรียกว่า “ธรรมศึกษา” และมีหลักสูตรเหมือนกับนักธรรมโดยเปลี่ยนเฉพาะส่วนของวิชาวินัยเท่านั้น

๑.๒ การศึกษาที่เรียกว่า “ปริยัติธรรมแผนกบาลี” ซึ่งเรียกว่า “ประโยค” มีตั้งแต่ ประโยค ๑-๒ ถึง เปรียญธรรม ๙ ประโยค เป็นการศึกษากาษาบาลี คำ หลักการของภาษา การแปล การแต่งประโยค เป็นต้น เมื่อผู้เรียนได้ประโยค ๓ ขึ้นไป จะเรียกว่า “มหา”

^{๑๓} สุธัมมิก คีวรัทซ์, ศาสนากับการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๓๔-๓๕.

และถือว่าเปรียญธรรม ๙ ประโยค คือการศึกษาสูงสุดในระบบนี้ ซึ่งปัจจุบันมีการเทียบความรู้ เท้ากับปริญญาตรีในทางโลก

๒. การศึกษาที่อยู่ในระบบของรัฐหรือที่คณะสงฆ์จัดให้สอดคล้องกับระบบของรัฐ แปร เป็น

๒.๑ การศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้สอดคล้องกับระบบของรัฐ โดยหน่วยงานหรือ บุคคลในพระพุทธศาสนาเป็นผู้จัดดำเนินงาน ได้แก่

(๑) การศึกษาที่คณะสงฆ์รับเข้าเป็นการศึกษาคณะสงฆ์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการสถาปนาขึ้นโดยพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้เป็นสถานศึกษาสำหรับพระสงฆ์ สามเณร ซึ่งปัจจุบันได้มีการขยายวิทยาเขตสู่จังหวัดต่าง ๆ เป็นการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ที่รวมหลักสูตรทั้งวิชาการทางโลกและทางธรรมเข้าด้วยกัน

(๒) การศึกษาที่รัฐกำหนดขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖) โดยจัดหลักสูตรที่รวมกันระหว่างวิชาสามัญกับวิชาพุทธศาสนา โดยยกเว้นวิชาพลศึกษาและเพิ่มวิชาธรรมะ วินัย ภาษาบาลีแทน

๒.๒ การศึกษาในระบบของรัฐ ซึ่งหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลจัดให้แก่พระสงฆ์ สามเณร ได้แก่ การศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งปัจจุบัน เปิดกว้างให้เข้าศึกษาได้ตลอดหลักสูตร

๓. การศึกษาที่วัดจัดขึ้นเป็นอิสระต่างหากจากระบบคณะสงฆ์และระบบรัฐ เช่น จิตตภาวันวิทยาลัย โรงเรียนอภิธรรม เป็นต้น เป็นการจัดการศึกษาที่เปิดอิสระของแต่ละสำนัก^{๑๔}

บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติตน^{๑๕} คือ การประพฤติตามหลักธรรมเพื่อความบริสุทธิ์ของตนและของสถาบันสงฆ์ เป็นการน้อมนำธรรมะและวินัยมาปฏิบัติเป็นการอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัยให้มีความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ เรียกว่า ปฏิบัติศีล รวมถึงการสำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มีสติสัมปชัญญะ การปฏิบัติสมาธิภาวนาหรือเรียกว่าวิปัสสนาธุระอันเป็นการฝึกฝนอบรมจิตให้เป็นสมาธิให้มีพลังเพื่อนำไปใช้ในการกำจัดกิเลสความเศร้าหมองแห่งจิตและเกิดความรู้แจ้งเห็นจริง ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้

^{๑๔} พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต), สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๓๙-๑๔๐.

^{๑๕} นงเยาว์ ปิฎกัรชณ์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน : ศึกษาเฉพาะจังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ๒๕๓๒), หน้า ๖๔.

ศึกษาเล่าเรียนมาข้างต้น (ปริยัติ) ได้ผลคือ การดับทุกข์เป็นขั้น ๆ จนดับได้สิ้นเชิง พัฒนาคุณภาพจิตเสริมสร้างคุณภาพจิตและรู้จักใช้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ และการอบรมทางปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นอิสระ มองดู รู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา เป็นบทบาทในการปกครองบริหารตนและคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสพระวาทะเกี่ยวกับลักษณะของพระสงฆ์ผู้เป็นสมณะในทางพระพุทธศาสนาไว้ใน มหายมวรรค มูลปณณาสก์ มัชฌิมนิคาय ใจความว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่าไหนเล่าที่จะทำให้พวกเราเป็นสมณะ

๑. ภิกษุทั้งหลาย จริงแท้ พวกเราต้องสำเหนียกว่า เราจักเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยhiri และโอตตปปะ

๒. ภิกษุทั้งหลาย กิจที่พวกเราต้องทำให้ยิ่งขึ้นไปอีกเป็นลำดับนั้นคืออะไร คือ สำเหนียกว่า กายสมาจาร ประพฤติชอบสม่ำเสมอด้วยกาย

๓. สำเหนียกว่า วจีสมาจาร การประพฤติชอบสม่ำเสมอด้วยวาจา

๔. สำเหนียกว่า มโนสมาจาร การประพฤติชอบสม่ำเสมอด้วยใจ

๕. สำเหนียกว่า อาชีวะของเราบริสุทธิ์แล้ว

๖. สำเหนียกว่า เราเป็นผู้สำรวมอินทรีย์ทั้งหลาย

๗. สำเหนียกว่า เราเป็นผู้รู้ประมาณในโภชนะอยู่เสมอ

๘. สำเหนียกว่า เราจักตามประกอบในธรรมเป็นเครื่องตื่น เราจักชำระจิตใจให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองโดยสิ้นเชิง

๙. สำเหนียกว่า เราจักเป็นผู้ประกอบพร้อมด้วยสติสัมปชัญญะ

๑๐. สำเหนียกว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในศาสนานี้ มาเสพเสนาสนะอันสังัด คอยระวังจิต

๑๑. เธอก็น้อมจิตไปเฉพาะต่ออาสวักขยญาณ”

เพื่อให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๓๕ กำหนดหน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาสไว้ใน มาตรา ๓๗,๓๘ กล่าว คือ “มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้^{๑๖}

ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม” ถ้าหากผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม เจ้าอาวาสก็มีอำนาจตามมาตรา ๓๘ คือ “เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๙.

๑. ห้ามบรรพชิต คฤหัสถ์ซึ่งมิได้อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสเข้าไปอาศัยอยู่ในวัด
๒. สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
๓. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัดทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม”^{๑๗}

๒) บทบาทหรือหน้าที่ต่อผู้อื่น

หลังจากที่พระสิทธัตถะได้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเสวยวิมุตติสุขอยู่บริเวณรอบต้นโพธิ์เป็นเวลาอีกระยะหนึ่ง เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่พระองค์ทรงตรัสรู้ พระองค์ได้มีความวิตกรำพึงว่า

“ธรรมที่เราบรรลุแล้วนี้เป็นธรรมอันลึก สัตว์อื่นเห็นได้ยาก ยากที่สัตว์อื่นจะรู้ตาม เป็นธรรมระงับและประณีต ไม่เป็นวิสัยที่จะหยั่งลงง่าย ๆ แห่งความตรึก เป็นของละเอียด เป็นวิสัยรู้ได้เฉพาะบัณฑิต ก็สัตว์เหล่านี้มีอาลัยเป็นที่ยินดี ยินดีแล้วในอาลัย เพลิดเพลินแล้วในอาลัย สำหรับสัตว์ผู้มีอาลัยเป็นที่ยินดี ยินดีเพลิดเพลินในอาลัยนั้นยากนักที่จะเห็นปฏิจจสมุปรบาทอันมีสิ่งนี้ (คือมีอาลัย) เป็นปัจจัย ยากนักที่จะเห็นธรรม เป็นที่สงบระงับแห่งสังขารทั้งปวง คือ ธรรมอันถอนอุปธิทั้งสิ้น ความสิ้นต้นเหตุ ความคลายกำหนด ความดับไม่เหลือและนิพพาน หากเราเพียงแสดงธรรมแล้ว สัตว์อื่นฟังไม่รู้ทั่วถึงข้อนั้น จักเป็นความเหน้อยเปล่าแก่เรา เป็นความลำบากแก่เรา”

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

บทบาทของพระสงฆ์กับชุมชน

บทบาทเป็นสิ่งที่ผู้รับหน้าที่ต้องแสดงออก พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางศาสนาและสังคม เพื่ออยู่กับสังคมพระสงฆ์จำต้องได้รับความช่วยเหลือและควรมีบทบาทในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่พระสงฆ์อยู่ในชุมชน ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ

๑. การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยสี่ที่ชาวบ้านถวาย
๒. สภาพและเหตุการณ์ในสังคมย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญปฏิบัติสมณธรรม

---

^{๑๗}พระมหาสมทรง สิรินุโร, “บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต”. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๕), หน้า ๘๖.

๓. โดยคุณธรรม คือ เมตตาธรรม พระสงฆ์จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์^{๑๔}

ในส่วนที่เกี่ยวกับชนบทไทย พระสงฆ์จะมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือพัฒนาชนบท ดังนี้

๑. สงฆ์ทำหน้าที่สั่งสอนธรรมและส่งเสริมให้ชาวบ้านทำบุญกุศลต่าง ๆ
๒. ภิกษุอาวุโสหรือสมภารวัดทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ผู้ประนีประนอม และบางครั้งทำหน้าที่เยียวยารักษาผู้เจ็บป่วย
๓. สงฆ์เป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน โดยช่วยขจัดความขัดแย้งของประชาชนในหมู่บ้านได้ เพราะคนโดยส่วนมากเชื่อฟังพระผู้ทรงศีลอยู่แล้ว
๔. สงฆ์ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กคือที่พ่อแม่หมดความสามารถจะอบรมได้ด้วยตัวเอง รวมทั้งอนุเคราะห์เด็กกำพร้า
๕. สงฆ์เป็นผู้ช่วยสั่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากวัด เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ช่างก่ออิฐปูน ช่วยปรับปรุงการเกษตรและการรักษาโรคภัยยาแผนใหม่
๖. สงฆ์เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยวางแผนแนะนำสนับสนุนงานของชาวบ้าน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในเมืองไทยที่สำเร็จไปได้ั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะเจ้าหน้าที่รัฐบาลขอความร่วมมือจากชาวบ้านโดยผ่านพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านเคารพนับถือ
๗. สงฆ์เป็นผู้นำประชาชนในทางวิญญาณเป็นที่พึ่งทางจิตใจ สงฆ์สามารถแก้ปัญหาส่วนตัวของผู้เดือดร้อนใจ
๘. สงฆ์ทำหน้าที่เป็นธรรมทูต และพระธรรมจาริกซึ่งไปเผยแผ่หลักธรรมแก่ชาวบ้านทำให้ชาวบ้านเขาเกิดความรู้สึกรักชาติ ไม่ทำอะไรเลือนลอยและหันมาเคารพนับถือศาสนา^{๑๕}

อย่างไรก็ตาม บทบาทหลักของพระสงฆ์ คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะในด้านการดำรงชีวิตที่ดีงามชีวิตที่ประเสริฐ ตามหลักการพระพุทธศาสนา เรียกว่า บทบาทของครู แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปว่าเป็นพระบรมครู ทำหน้าที่ฝึกเทวดาและมนุษย์ได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เพราะพระองค์ฝึกคนธรรมดาให้เป็นคนดี (กัลยาณชน) และกลายเป็นคนประเสริฐ (อริยชน) ในระดับสูงสุดดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะครูเป็นบทบาทถาวรตลอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน

^{๑๔} อภิขัย พันธเสน, พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรคตอนที่ ๓ ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๙), หน้า ๒๐๕-๒๐๖.

^{๑๕} รัชนีกร เศรษฐ์, สังคมวิทยาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๒๔๖-๒๔๗.

อีกบทบาทหนึ่งก็คือ การให้คำปรึกษาเป็นเรื่องสำคัญ คนในสังคมยุคหลังโดยทั่วไป มักจะตัดสินใจทำการสิ่งใดได้ยาก ไม่กล้า เกิดความกลัว ฉะนั้นพระสงฆ์จึงต้องทำหน้าที่ช่วยในการตัดสินใจ ให้คำปรึกษาแก่ประชาชนอันเป็นการแสดงออกถึงบทบาทของความเป็นผู้นำด้าน ภูมิปัญญา พระมหาดรณรงค์ จิตตโสภโณ ยังพบว่า “บทบาทของพระสงฆ์ที่ทำอยู่ในปัจจุบันและ เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ประการแรก พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ด้วยการมีสำนักปฏิบัติธรรม ต่าง ๆ ประการสอง ทำหน้าที่ให้การศึกษาทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ทั้งระบบปริยัติธรรม แผนกเดิม คือบาลี นักธรรมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ ตลอดจนการสื่อสารทางสื่อมวลชน ประการ สุดท้าย การเป็นผู้นำในการพัฒนาชนบทในรูปแบบต่าง ๆ เป็นผู้นำทำเอง เป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้ตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาชนบท เป็นวิทยากรกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา” บทบาท ของพระสงฆ์มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของชาวพุทธ ต้องมีหน้าที่ดังนี้

๑. ที่พึ่งบวช พระสงฆ์เป็นหนึ่งในรัตนะ ๓ เป็นสิ่งที่เคารพนับถือบูชาสูงสุดในพุทธ ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นผู้นำทางจิตใจ ด้วยการพัฒนาหรือยกระดับจิตใจของคนให้สูงขึ้น ด้วยการมีธรรม มีเหตุผล และเข้าสภาพต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อ หลุดพ้น สามารถเป็นที่พึ่งบวชของพุทธศาสนิกชนชาวบ้าน

๒. สอนธรรม พระสงฆ์นอกจากมีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติพระธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้าแล้วยังมีหน้าที่สำคัญในการประกาศเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน เป็นหน้าที่โดย ตรงที่พระสงฆ์จะสอนธรรมให้เป็นธรรมทาน เทศนาสั่งสอนอบรมประชาชนทุกชั้นทุกเพศทุกวัย ให้เกิดศรัทธาปราศจากความเชื่อความเลื่อมใส ซ้ำยังให้รู้บาปบุญคุณและโทษ ความเลื่อม เหตุแห่ง ความเลื่อม ความเจริญและเหตุแห่งความเจริญ ให้เข้าใจและให้เห็นจริง แนะนำให้ละเว้นความ ชั่ว หันมาประพฤติดีมีเมตตา สัจจะ กตัญญูกตเวที หิริ โอตตปปะ คีล ๕ เป็นต้น

๓. นำปฏิบัติ พระสงฆ์เมื่อศึกษาเข้าใจในธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว จะต้อง ปฏิบัติ ปฏิบัติซื่อตรง ปฏิบัติถูกต้องและปฏิบัติชอบ ในธรรมวินัยที่ได้ศึกษาอบรมมาเป็นอย่างดี โดยการรักษาศีล ๒๒๗ อย่างเคร่งครัด ปฏิบัติอภิสมาจารสำรวมอินทรีย์ และการสร้างคุณธรรม ต่าง ๆ ที่แสดงเป็นแบบอย่างการครองชีวิต เช่น สันโดษ มีเมตตา สัจจะ ให้เกิดขึ้น อันเป็น ตัวอย่างให้แก่ประชาชนประพฤติปฏิบัติตาม

๔. พัฒนา พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่ ช่วยเหลือดำเนินการและให้คำปรึกษาชุมชน หรือชาวบ้านและที่สำคัญ การพัฒนาในสถานที่วัด รั้วกำแพง อาคารและสิ่งก่อสร้างการพัฒนา สิ่งแวดล้อมที่นาอยู่ให้ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ และการพัฒนาต้องสอดคล้อง และถูกต้องตามพระ ธรรมวินัยและพัฒนาหมู่บ้าน เป็นผู้นำชาวบ้านสร้างสรรค์พัฒนาสิ่งที่จำเป็นสำหรับชาวบ้านและ ประชาชนทั่วไป โดยการชักชวนให้ร่วมกลุ่มร่วมแรงร่วมใจและร่วมทุนสร้างกองทุนประจำ หมู่บ้าน หรือการสร้างถนนภายในหมู่บ้าน ขุดคู คลองส่งน้ำ ท่อระบายน้ำ สร้างสุขศาลา สวน สุขภาพ เป็นต้น

๕. ปรีกษาคี พระสงฆ์เป็นที่ปรีกษาให้คำแนะนำปรีกษาในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นที่เชื่อถือศรัทธามาและมีสถานที่อยู่แน่นอนสำหรับสังคมไทย เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ และให้คำปรีกษาในด้านศาสนพิธี ความรู้วิชาทางด้านจิต ช่วยแก้ปัญหาของสังคมชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านมีปัญหาชีวิต และครอบครัว

๖. มีส่วนช่วยสังคม การช่วยสังคมของพระสงฆ์ ไม่ว่าด้านเศรษฐกิจ สอนรู้จักขยันหมั่นเพียร สอนให้รู้จักเก็บออมรู้จักประหยัด สอนให้สันโดษ ด้านการปกครอง เป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารกิจกรรมคณะสงฆ์ให้อยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัย ช่วยพัฒนาจิตใจของประชาชนชาวบ้านกลุ่มหรือเผ่าต่าง ๆ ให้เป็นพลเมืองดีมีศีลธรรม ลดปัญหาเหล่านี้พระสงฆ์จะมีความเข้าใจและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถมีส่วนช่วยในด้านการศึกษาของชาติ ให้การศึกษาแก่คนยากจน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นศูนย์กลางของศึกษาชุมชน เป็นต้น^{๒๐} และพระสงฆ์เป็นองค์ประกอบหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา เพราะเป็นผู้ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่ทำให้พระพุทธศาสนาหยั่งรากฝังลึกลงในสังคมจนเป็นสถาบันสำคัญหนึ่งของสังคม เมื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของความเป็นสถาบันทางศาสนา องค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่ง คือวัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชาชนมาก เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมทางจิต ศีลธรรมและพฤติกรรมต่าง ๆ^{๒๑}

พระสงฆ์นอกจากจะเป็นที่เคารพของชาวบ้านในชุมชนแล้วยังนับว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม หากนักวิชาการนำความรู้ รู้จักทรัพยากรและแรงงานมาใช้อย่างถูกต้อง จะช่วยเสริมสร้างความเจริญอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างถูกต้อง จะช่วยเสริมสร้างความเจริญอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ขออัญเชิญมา ณ ที่นี้ “การใช้หลักวิชา และความคิดริเริ่มสร้างงานที่อาจดูไม่ใหญ่โตนัก แต่ประสิทธิภาพสูงและอำนวยประโยชน์โดยตรงได้มาก โดยการนำเอาทรัพยากรตามธรรมชาติ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนแรงงานของคนส่วนใหญ่ให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยและให้เกิดความเสียหายหรือสูญเปล่า น้อยที่สุด การสร้างความเจริญในลักษณะนี้ จะช่วยสร้างความเจริญของกิจการส่วนร่วมได้แน่นอน”^{๒๒}

บทบาทพระสงฆ์ในสังคมไทย เป็นงานที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรงก็คือการสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วนสงเคราะห์ทางวัตถุจะทำได้โดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้

^{๒๐} คุณ โทซันท์, บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนา, (ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๕), หน้า ๑๐๐-๑๑๗.

^{๒๑} พินิจ ลาภานานนท์, บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๓๐.

^{๒๒} สุลักษณ์ ศิวรักษ์, ศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : พาสีโก, ๒๕๒๔), หน้า ๖๓.

กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป โดยการสงเคราะห์นั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามกาลเทศะ บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ตามแนวความคิดของพระราชวรมุณี ประกอบด้วยการให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ

๑. การเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางจิตใจและด้วยความประพฤติเป็นตัวอย่างตลอดจนสถานที่วัดที่สงบรมเย็นเป็นองค์ประกอบสำหรับการหล่อเลี้ยงจิตใจของสังคมอย่างหนึ่ง

๒. การให้คำแนะนำปรึกษาด้านอื่น ๆ เท่าที่ทำให้ เช่น ในทางวิชาการ เป็นต้น ที่ผู้ปรึกษาสะดวกใจและสนิทใจ

๓. ในสังคมที่จะพัฒนา เมื่อชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตนเอง ถ้าได้พระผู้นำท้องถิ่นที่มีโอกาสเตรียมตัวพร้อม เป็นศูนย์กลางจะเป็นผู้นำซึ่งช่องในการนำท้องถิ่นให้ได้รับความเจริญใหม่ ๆ ได้ บทบาทนี้อาจจะประกอบด้วยการเสนอแนะให้คิดริเริ่มว่า ในท้องถิ่นนั้นมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น แล้วเป็นศูนย์รวมชักชวนประชาชนมาทำงานนั้นหรืออาจเป็นที่ปรึกษาที่ปรึกษาที่ชาวบ้านมาขอความเห็นว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นในท้องถิ่นจะควรหรือไม่ควร

๔. การสงเคราะห์ทางจิตใจเป็นสิ่งสำคัญในทางศาสนาและยังเป็นสิ่งจำเป็นอยู่สำหรับประชาชนทั่วไป แม้ที่เป็นพระพุทธรูปศาสนิกชนในฐานะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจ สืบเนื่องมาจากความเร้นลับของชีวิต อย่างที่บางท่านเรียกว่า การบำรุงขวัญ ได้แก่ บทบาทประเภทพิธีกรรมต่าง ๆ^{๒๓} บทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือสังคมว่ามีอยู่ ๒ เรื่องแนะนำให้ทำ ได้แก่ การแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การทำให้ดู เป็นการแสดงแบบอย่างการครองชีวิตอย่างสันโดษ มีเมตตา สัจจะ หิริ โอตตัปปะ

ส่วนบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนควรปฏิบัติดังนี้

๑. เป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธาและปัญญา เนื่องจากความเจริญทางวัตถุและความรวดเร็วของข้อมูล ข่าวสาร พุทธศาสนิกชนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ไม่มีหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่มีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง พระสงฆ์จึงควรเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนและชุมชน เพื่อยกระดับจิตใจของประชาชนด้วยหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาให้สามารถมีชีวิตอย่างเป็นสุขมีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง

^{๒๓} อนันต์ วิริยะพินิจ, บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๔๕-๔๖.

๒. พัฒนาจิตใจของประชาชน ด้วยกระบวนการให้การศึกษาอบรมและส่งเสริมประชาชนให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี มีสรรณภาพจิตใจที่เข้มแข็ง มีความเอื้ออาทรต่อบุคคลรอบคร้ว สังคม และประเทศชาติ

๓. ส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในวัด ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด รวมทั้งการจัดให้วัดเป็นอุทยานการศึกษา เป็นแหล่งความรู้แก่เยาวชนและประชาชน

๔. ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยต่อเนื่องยาวนานแต่โบราณกาล แต่ในปัจจุบันการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศ ทำให้เกิดผลเสียต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ พระสงฆ์จึงควรปลุกจิตสำนึกแก่ประชาชนทางด้านการสร้างจิตสำนึกในการเป็นศาสนาประจำชาติของพุทธศาสนาจิตสำนึกในหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน และจิตสำนึกในการศึกษาอบรมปฏิบัติธรรมให้เป็นผู้ดี ผู้รู้และผู้เบิกบานอยู่เสมอ

๕. ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากและเดือดร้อน ในฐานะที่วัดเป็นส่วนหนึ่งในโครงการของสังคมชุมชน เมื่อประชาชนประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนพระสงฆ์จึงควรให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากเท่าที่จะสามารถทำได้โดยการให้ธรรมะ คำปรึกษา แนะนำ และการให้กำลังใจ

๖. ช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตามความสามารถ โดยทำเป็นขั้นตอน มีการวางแผนตามหลักอริยสัจสี่ของพระพุทธเจ้า คือ ต้องรู้ทุกข์ รู้สภาพของทุกข์ก่อนว่ามีอะไรบ้าง รู้สมุทัย รู้สาเหตุแห่งทุกข์ รู้นิโรธ ทางแห่งการดับทุกข์ และรู้มรรค วิธีที่จะดับทุกข์

๗. ช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โดยเป็นแกนนำร่วมกับผู้นำชุมชนและชาวบ้าน พัฒนาชุมชนตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง คือ การพัฒนาด้านจิตใจการพัฒนาด้านสังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชน

ดังนั้นจึงถือว่า “พระสงฆ์จะต้องพยายามสร้างเครือข่ายประสานงานและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ให้เป็นชุมชนหรือกลุ่มเพื่อที่จะทำให้สังคมหรือชุมชนรอบข้างยอมรับ จึงจะทำให้การสร้างชุมชนนั้นมีการเรียนรู้ องค์ความรู้ ซึ่งเป็นบทบาทที่จะต้อง ชี้นำทางในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านแนวความคิด แนะนำ สั่งสอน เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ อันเป็นการชักนำแนวทางไปสู่การพัฒนาสังคม ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ทางด้านเศรษฐกิจ เพราะคณะสงฆ์มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์สามัคคีกันดีเป็น

รูปแบบแล้ว ระบบการจัดการ การบริหารชุมชน การปกครองก็เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสังคม กลุ่มย่อย ๆ ไปสู่การพัฒนาสังคมขนาดใหญ่ขึ้น”^{๒๔}

พระสงฆ์และวัดเป็นแหล่งรวมความรู้ภูมิปัญญาเก่า พระและวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาความรู้และภูมิปัญญาตามประเพณีได้อย่างดี ในภาคเหนือและภาคอีสาน พระและวัดสามารถจัดการสอน การอ่านเอกสารโบราณ ซึ่งเขียนด้วย “ตัวเมือง” หรือ “ตัวธรรม” ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นพระหรือวัดในเขตชุมชนและเมือง พระและวัดสามารถมีบทบาทและตอบสนองความต้องการความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ว่าพระต้องมีความปรารถนาที่จะทำเช่นนั้น จำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นจริงเกิดขึ้นแก่องค์กรคณะสงฆ์ กล่าวคือ พระและวัดต้องไม่ถูกกันออกไปจากเป็นสมบัติของรัฐแต่เพียงอย่างเดียวชาวบ้านต้องรู้สึกด้วยว่า “พระและวัดมีบทบาทสำคัญในชีวิตของตน เพราะชีวิตของชาวบ้านไม่ว่าในเขตชนบทหรือเขตเมือง ก็ล้วนเกี่ยวพันอยู่กับพระและวัดเสมอไม่ว่าแสวงหาความสบายใจจากพิธีกรรมเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องไปถึงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือแม้แต่การสร้างพลังต่อรองทางการเมือง พระและวัดเคยมีบทบาทและสถานเช่นนี้มาก่อนวัฒนธรรมไทยโบราณ”^{๒๕} พระภิกษุกับวัดยังต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม และทางราชการอยู่ตลอดไปสถาบันแห่งนี้จึงอำนวยประโยชน์ต่อการปกครองและการบริหารของไทยอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนแถบชนบทที่ยังรับบริการจากรัฐบาลได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งมีจำนวนกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ กล่าวได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญของวัฒนธรรมไทย ดังจะเห็นได้ว่า “เหตุการณ์สำคัญในชีวิตประจำวันเกือบทั้งหมดของคนไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา วัดและภิกษุเป็นสถาบันที่สำคัญ ในการให้ความช่วยเหลือ ให้การบริการตามความจำเป็น ตามความต้องการของประชาชนอยู่เสมอ นับได้ว่าสถาบันนี้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาสังคมมาโดยตลอด วัดเป็นแหล่งสำคัญในชีวิตทางศาสนาและสังคม เป็นแหล่งการสมาคมเป็นที่มาแห่งวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางของการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นสถานที่ช่วยแก้ปัญหา ต่าง ๆ ของครอบครัวไทย”^{๒๖} นอกจากนี้ “บทบาทของพระสงฆ์นั้นจะต้องมองเห็นวัตถุประสงค์และหน้าที่ของตนเองให้

^{๒๔} อภิชาติ พันธเสน, พัฒนาการชนบทไทย : สมุทัยและมรรคตอนที่ ๓ ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่, หน้า ๒๐๖.

^{๒๕} นิธิ เอียวศรีวงศ์, มองอนาคต, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑๘-๑๑๙.

^{๒๖} ทินพันธุ์ นาคตะ, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, หน้า ๑.

ชัดเจนจะต้องสร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งนำทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องให้แก่สังคมส่งเสริมการเข้มแข็งของชุมชน แก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธีหรือนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”^{๒๗}

บทบาทของพระสงฆ์กับโครงการพัฒนา

ปัจจุบันนี้มีโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาหลายโครงการ ดังนี้^{๒๘}

๑. โครงการอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

จัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้พระสงฆ์นำหลักธรรมเข้าไปอบรมสั่งสอนประชาชนเพื่อขจัดปัญหาความสับสน อันจะส่งผลให้สังคมสงบร่มเย็นและให้พระสงฆ์ในชนบทได้มีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยการพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้านเพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น

๒. โครงการพระธรรมทูต

เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ อยู่ภายใต้ระเบียบกองงานพระธรรมทูต โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้พระสงฆ์ไปประกาศหลักธรรมคำสั่งสอนทั้งในและนอกประเทศให้ประชาชนมีความเข้าใจในหลักธรรม ปรับปรุงแนวทางส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ส่งเสริมพัฒนาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ให้สามารถปฏิบัติภารกิจในด้านเผยแผ่หลักธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนส่งเสริมให้พระสงฆ์ให้การช่วยเหลือและพัฒนาสังคมมากขึ้น

๓. โครงการพระธรรมจาริก

จัดตั้งขึ้นภายใต้ระเบียบพระธรรมจาริก พ.ศ. ๒๕๒๙ (กรมการศาสนาปรับปรุง ๒๕๓๔) ได้รับความร่วมมือจากกรมประชาสัมพันธ์ โดยมีจุดประสงค์ให้พระสงฆ์ได้พัฒนาจิตใจชาวเขาและชาวไทยพื้นราบในถิ่นทุรกันดาร ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยประสานงานกับราชการ เพื่อให้ชาวเขาได้รับรู้ถึงความห่วงใยเอาใจใส่ของรัฐบาล เพื่อสร้างความสำนึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางด้านชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเพื่อสนับสนุนนโยบายด้านความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งทางตรงและทางอ้อม^{๒๙}

^{๒๗} ประเวศ วะสี, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิซีเมนต์ไทย, ๒๕๓๙), หน้า ๗๙.

^{๒๘} กรมการศาสนา, คู่มือพัฒนาวัดอุทยานการศึกษาในวัด ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๓๑-๓๓.

^{๒๙} กรมประชาสัมพันธ์, ระเบียบคณะพระธรรมจาริกว่าด้วยการบริหารโครงการพระธรรมจาริก, (กรุงเทพมหานคร : นีลนารการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๒-๓.

๔. โครงการพระจริยานิเทศก์

เริ่มโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ทั้งสองแห่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีนักวิชาการทางศาสนาประจำถิ่นเพื่อเป็นทีมรวมสถิติข้อมูลและการแก้ปัญหาศาสนาและเพื่อเป็นหน่วยสาธิตพิธีกรรมทางศาสนาในถิ่นนั้น ๆ ให้เป็นไปตามนโยบายของทางราชการและของทางคณะสงฆ์อันเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยเร่งรัดพัฒนากิจกรรมทางด้านศาสนาและสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ระดับต่างๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นไป^{๓๐}

๕. โครงการอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน

มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่พระพุทธศาสนาและได้รับการอบรมมนัสยแต่ยังเยาว์ ในระหว่างปิดภาคเรียนฤดูร้อน

๖. โครงการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

จุดประสงค์เพื่อให้วัดได้มีบทบาทช่วยเหลือสังคม ด้วยการช่วยเหลือดูแลเด็กที่พ่อแม่มีภาระต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ทำให้ไม่สามารถดูแลบุตรหลานของตนเองได้ ผลประโยชน์ที่ตามมาคือ เด็ก ๆ ได้รับการปลูกฝังให้มีจิตใจยึดมั่นอยู่ในศาสนาได้รับการอบรมให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรมตั้งแต่ยังเล็ก ๆ

๗. โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

จุดประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้มีที่ศึกษาอบรมความรู้เพิ่มเติมทางศาสนาในวันหยุดและได้รับการปลูกฝังศีลธรรมจริยธรรมให้เป็นคนมีคุณธรรมประจำใจมีจิตสำนึกรับผิดชอบมองเห็นคุณค่าของศาสนาและนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาช่วยเสริมการเรียนของตนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น สามารถนำหลักธรรมประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระวินยธิการ

๒.๒.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของพระวินัย

๒.๒.๑.๑ ความเป็นมาของพระวินัย

ในสมัยพุทธกาล พระวินัยนั้นยังมีได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องด้วยคณะสงฆ์มีจำนวนน้อยและไม่ค่อยมีลาภสักการะ ความประพฤติที่ไม่เหมาะสมจึงไม่ปรากฏ แต่ในเวลาต่อมาพบว่ามี การประพฤติผิดพระธรรมวินัยเกิดขึ้น พฤติกรรมดังกล่าวถือได้ว่าเป็นที่มาของพระวินัย ดังตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติสิกขาบทขึ้น เพื่อใช้เป็นแบบอย่างแห่งการประพฤติพรหมจรรย์เป็นแบบอย่างทีพระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ เพื่อใช้เป็นหลักปฏิบัติสำหรับคนทุกชั้นวรรณะ เริ่มจากง่ายที่สุดจนถึงยากที่สุด ตั้งแต่ต้นจนถึงลึกที่สุด ดีทั้งเบื้องต้นท่ามกลาง และที่สุด เป็นหลักคำสอนที่มีอรรถะ พยัญชนะ บริสุทธิ์ ดังบาลีที่ว่า “โส ทุมม

^{๓๐}เฉลิม อุตกฤษฎ์, “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน”, วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๑๙), ภาคผนวก.

เทเสติ อาทิกุลยาณั มชฺเฌกุลยาณั ปริโยสานกุลยาณั สาดถั สพฺยณฺชนั เกวลปฺริปฺญณั ปฺริสุทฺธั พรหมจฺริยั ปกาเสติ”^{๓๑} การรักษาและสืบทอดพระวินัย ได้เริ่มขึ้นโดยมีพระอุบาลี ผู้ดำรงตำแหน่งในฐานะเอตทัคคะทางพระวินัย รอบรู้ในชั้นธกะและนวังคสัตถุศาสน์^{๓๒} นับแต่นั้นจึงมีผู้ศึกษาเล่าเรียนในสำนักของพระอุบาลี (คณะพระวินัยธร) ได้แก่ พระทาสกะ พระโสณกะ พระสิควะ เป็นต้น^{๓๓} สืบทอดกันมาด้วยมุขปาฐะ และเข้าร่วมในการทำสังคายนา

การทำสังคายนาครั้งที่ ๑ ภายหลังกุพุทธปรินิพพานปรารภสุภัททภิกษุ ผู้กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัย คณะสงฆ์มีพระมหากัสสปะเป็นประธาน เสนอให้ทำสังคายนา เพื่อรื้อยกรองพระธรรมวินัย มีพระอุบาลีเป็นองค์วิสัยชาพระวินัย^{๓๔} พระอานนท์วิสัยชนาร้อยกรองพระธรรม การทำสังคายนาครั้งนั้น อาศัยหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้พระภิกษุได้อยู่ในกรอบแห่งความเป็นสมณะ ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสในมหาปรินิพพานสูตรว่า “โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว มมจฺเจน สตุถา” มีความหมายว่า “ดูก่อนอานนท์ เมื่อเราล่วงไปแล้ว พระธรรมและพระวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วจะเป็นครูของพวกเขา”^{๓๕} พุทธพจน์นี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของคณะสงฆ์เถรวาท ที่ใช้เป็นหลักการสืบทอดพระธรรมวินัยต่อมาอย่างเคร่งครัด (คณะสงฆ์เถรวาทมีมติไม่ไถ่ถอนสิกขาบทเล็กน้อย)

การสังคายนาครั้งที่ ๒ มีสาเหตุจากความขัดแย้งในข้อปฏิบัติของพวกภิกษุชาววัชชีบุตร ที่ปรารภวัตถุ ๑๐ ประการ โดยมีพระยสะเป็นประธาน มีพระเวทตะเป็นผู้ถาม พระสัพพกามี เป็นผู้ตอบปัญหาพระวินัย จะเห็นได้ว่าการสังคายนาครั้งนี้มีมูลเหตุสำคัญคือ การตีความและวินิจฉัยพระธรรมวินัยที่แตกต่างกัน สำนักพระวินัยธรจึงมีบทบาทในฐานะกลุ่มหรือสำนักของผู้ที่ดำรงรักษาแบบฉบับดั้งเดิมตามพระวินัย (เถรวาท หรือวินัยวาท)^{๓๖}

การสังคายนาครั้งที่ ๓ จากเหตุปรารภพวกเดียรถีย์ หรือนักบวชศาสนาอื่นมาปลอมบวชพร้อมกับมีการเผยแพร่พุทธศาสนาไปยังดินแดนต่าง ๆ รวม ๙ สาย ในสายที่ไปยังประเทศศรีลังกา (เกาะตัมปปัลณั) ประกอบด้วยพระเถระของสำนักพระวินัยธร ได้แก่ พระมหินทะ พระอัญญิยะ พระอุตตติยะ พระสัมพละ พระภัททะ เป็นต้น มาจากชมพูทวีป ท่าน

^{๓๑}วินย. มหา. (ไทย) ๑/๑/๑.

^{๓๒}ชฺ. อป. (ไทย) ๒๔/๘/๔๑.

^{๓๓}วินย. ป. (บาลี) ๘/๓/๔.

^{๓๔}วินย. จุ. (ไทย) ๗/๖๑๘/๓๐๕.

^{๓๕}ที. มหา. (ไทย) ๑๐/๑๔๑/๑๗๘.

^{๓๖}วินย. จุ. (ไทย) ๗/๖๒๔/๓๒๗.

เหล่านี้ได้สอนพระวินัยปิฎกให้แก่พระอริยฐานะ พระตีสสทัตตะ พระกาฬสมณะ พระทีฆะ เป็นต้น^{๓๗}

จะเห็นได้ว่า พระวินัยในสายพระอุบาลีนั้นมีการสืบช่วงต่อ ๆ กันตามลำดับ สำนักพระอุบาลี หรือสำนักพระวินัยชนนี้ มีบทบาทอย่างสำคัญในฐานะคณะพระสงฆ์ผู้รักษาพระวินัย จึงถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของคณะสงฆ์เถรวาท เพราะเหตุแห่งการยึดถือและปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด ดังนั้น สำนักพระวินัยชนจึงมีส่วนในการดูแลความประพฤติและการปฏิบัติของหมู่สงฆ์จากกล่าวได้ว่า สำนักพระวินัยชน คือปฐมกำเนิดของพระวินยาศึกษา และเป็นที่มาของลักษณะหน้าที่ในการรักษาพระวินัย โดยการสอดส่องดูแลความประพฤติของหมู่สงฆ์ให้ เป็นไปตามครรลองพระวินัยนับแต่สมัยพุทธกาล

๒.๒.๑.๒ ความสำคัญของพระวินัย

พระวินัยเป็นข้อกำหนดสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติชอบ ถูกต้องตามกรอบแห่งพระวินัย ในการปฏิบัติตามอริยมรรค ยังผลให้เกิดความหมดจดจากกิเลสทั้งปวงตามแนวทางแห่งพรหมจรรย์ เพื่อการบรรลุพระนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาและพระวินัยที่พระพุทธองค์ได้บัญญัติไว้ นอกจากนี้ พระวินัยยังมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพระธรรมและการประพฤติพรหมจรรย์ อันเป็นกระบวนการฝึกฝนขัดเกลาพฤติกรรมทางกายและทางวาจา การบัญญัติพระวินัยในสิกขาบท มีวัตถุประสงค์ของการบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ^{๓๘}

๑. สงฆ์สุญฺจตุย เพื่อความยอมรับว่าดีแห่งพระสงฆ์ คือ เพื่อความเรียบร้อยดีงามแห่งสงฆ์ ซึ่งได้ชี้แจงให้เห็นคุณโทษแห่งการประพฤตินั้น ๆ ชัดเจนแล้ว จึงทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นไว้ โดยความเห็นชอบร่วมกัน

๒. สงฆ์ผาสุตาย เพื่อความผาสุกแห่งพระสงฆ์

๓. ทุมมงฺกุณฺ्हี ปุคฺคฺคฺลานํ นิคฺคฺคฺหาย เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก คือ เพื่อกำราบคนผู้ด้านประพฤตินาม

๔. เปสฺลานํ ภิกฺขุณฺ्हี ผาสุวิหาราย เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม

๕. ทิฏฺฐธมฺมิกานํ อาสวานํ สฺวาราย เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน คือ เพื่อระวังปิดทางความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนในปัจจุบัน

^{๓๗}วินย.ป. (ไทย) ๘/๓/๔.

^{๓๘}พระราชวรมุนี (ประยูรค์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๒๘๗-๒๘๘.

๖. สมุปรายิกาน์ อาสวาน์ ปฏิฆาตตาย เพื่อบำบัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต คือ เพื่อแก้ไขมิให้เกิดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ความเดือดร้อนที่จะมีมาในภพหน้าหรือภพหน้า

๗. อุปฺปสนฺนาน์ ปสาทาย เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส

๘. ปสนฺนาน์ ภิกฺขุโยภาวาย เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

๙. สทฺธมฺมภูจฺจิตฺยา เพื่อความตั้งมั่นแห่งศีลธรรม

๑๐. วินยานุคฺคทาย เพื่ออนุเคราะห์วินัย คือ ทำให้มีบทบัญญัติสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์จัดระเบียบของหมู่ สนับสนุนความมีวินัยให้หนักแน่นมั่นคงยิ่งขึ้น

ความสำคัญของพระวินัย ตามวัตถุประสงค์ของการบัญญัติสิกขาบท มีความมุ่งหมายที่จะวางให้เป็นกรอบที่ชัดเจนสำหรับการประพฤติพรหมจรรย์ ขณะเดียวกันก็เป็นหลักสำคัญที่ยึดถือสำหรับการปฏิบัติขัดเกลา อันเป็นแนวปฏิบัติของนิกายเถรวาท หรือสเถรวาท ที่ได้รับและสืบทอดมาตามหลักพระวินัยดั้งเดิม การวางเป็นกรอบแห่งการปฏิบัติของสาวก โดยเฉพาะนักบวชนั้น ถือได้ว่ามีวามสำคัญต่อการรักษาแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง คือ พระวินัยที่ได้รับการสืบทอดมาแต่สมัยพระบรมศาสดา ทั้งนี้เพื่อการรักษาจริยาวัตรอันงดงามของสมณะหรือของหมู่สงฆ์

พระวินัยนอกจากจะส่งผลต่อหมู่สงฆ์แล้ว ยังส่งผลแก่ผู้ประพฤติตามพระวินัย ในส่วนบุคคลและความสัมพันธ์กับส่วนรวม ดังผลที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้ปฏิบัติมี ๓ ประการ^{๓๙} ดังนี้

๑. ความไม่เดือดร้อนใจ เรียกว่า วิปปฏิสสาร

๒. ความแช่มชื่น เพราะรู้สึกว่าการประพฤติงาม จะไม่ถูกลงโทษ

๓. การสมาคมกับภิกษุผู้มีศีลได้อย่างอาจหาญ ไม่สะทกสะท้าน

การประพฤติตามพระวินัยในส่วนของบุคคลไม่ว่าจะเป็น ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร อุบาสก และอุบาสิกา มีขอบเขตครอบคลุมความประพฤติ หรือพฤติกรรมทางกายและทางวาจา นอกจากนี้ยังได้แสดงถึง สิ่งที่เกิดขึ้นทางใจอันเป็นผลมาจากการปฏิบัติทั้งผิดพลาดและถูกต้อง ตามหลักพระวินัยได้แก่ ความเดือดร้อนใน (วิปปฏิสสาร) ความแช่มชื่น หรือความอาจหาญ เป็นต้น อนึ่ง การบัญญัติพระวินัยส่วนในการป้องกันยับยั้ง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมของหมู่สงฆ์^{๔๐} ดังนี้

^{๓๙} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, อธิบายพระวินัยสำหรับนักธรรมชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๗๕.

^{๔๐} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, แนวพระดำริทางคณะสงฆ์ในพระมหาสมณศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๗.

๑. เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นคนเหี้ยมโหด เช่น การลัก การฆ่ามนุษย์ เป็นต้น
๒. เพื่อป้องกันการหลอกลวงโลกเลี้ยงซีฟ เช่น อวดอุตตริมนุสสธรรม คือ อวดมรรคผล นิพพาน เพื่อหวังลาภสักการะและชื่อเสียงของตน
๓. เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นคนดุร้าย เช่น ไม่ให้ด่ากัน ตีกัน เป็นต้น
๔. เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นคนประพฤติเลวทราม เช่น ห้ามพูดปด พูดส่อเสียด
๕. เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหายที่ไม่เหมาะสมกับสมณะ
๖. เพื่อป้องกันการเล่นชุกชก เช่น ห้ามคึกคะนอง ห้ามหยอกล้อ เป็นต้น
๗. เพื่ออนุโลมความนิยมในกาลนั้น
๘. เพื่อรักษาธรรมเนียมประเพณีของหมู่คณะ

จะเห็นได้ว่า การบัญญัติพระวินัย มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ ความดีงาม ความผาสุก ถือเป็นประโยชน์ในส่วนของบุคคล และของหมู่ภิกษุสงฆ์ รวมถึงบรรดาพุทธศาสนิกชน ผู้มีความเลื่อมใส และผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส อาจกล่าวได้ว่า พระวินัยนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์โดยรวมของพุทธศาสนา ทั้งในหมู่เลื่อมใสศรัทธา ผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุด (พระนิพพาน) คือ ก่อประโยชน์เกื้อกูลทั้งสองฝ่าย

๒.๒.๒ ความหมายของพระวินยาศิการ

คำว่า พระวินยาศิการ นั้นเป็นคำใหม่ที่เพิ่งจะบัญญัติขึ้นมาใช้อย่างเป็นทางการเมื่อไม่นานนี้โดยเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๔ (๑) แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ จึงได้อธิบายไว้ว่า วินย, วินัย (น.) คือ ระเบียบสำหรับกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนพระวินัยธร คือ พระผู้ทรงพระวินัย ได้แก่ พระที่มีความรู้ ความชำนาญในการทรงจำพระวินัยนั่นเอง และอีกคำหนึ่ง คือ อธิการ หมายถึง ผู้อำนวยการ, ผู้ที่เป็นผู้ปกครอง, เจ้าวัด หรือผู้เป็นใหญ่ ดังนั้นเมื่อรวมกันแล้ว พระวินยาศิการ จึงหมายถึงพระที่ทรงไว้ซึ่งพระวินัย หรือพระภิกษุที่คอยกำกับดูแลให้ผู้ประพฤติตามมีความเป็นระเบียบมากขึ้น

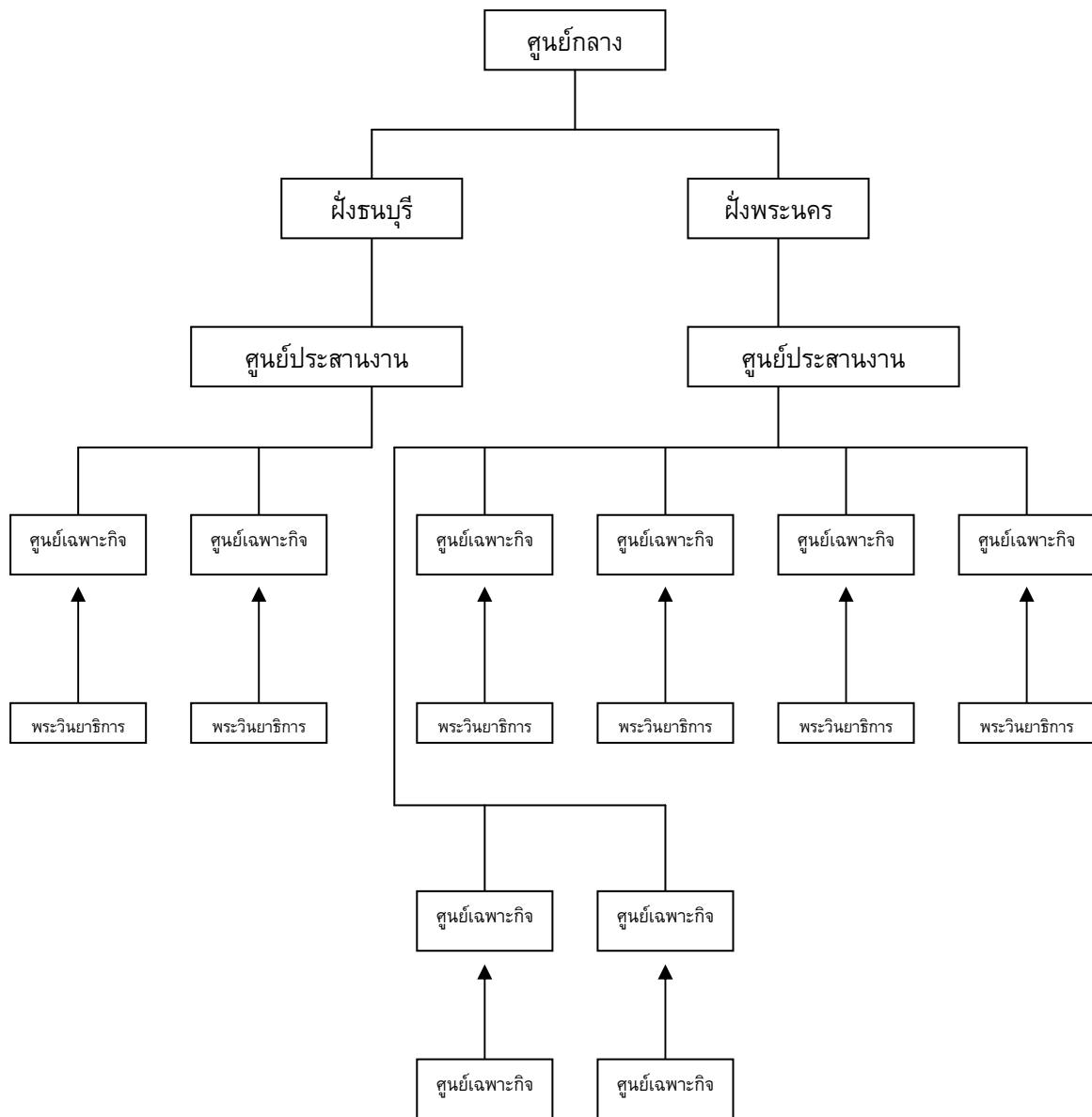
ถวัลย์ ทองมี^{๔๑} ได้กล่าวว่า พระวินยาศิการ นั้นนับว่าเป็นผู้ที่มิมีบทบาทและหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนการปกครองของเจ้าอาวาสและเจ้าคณะปกครอง เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามแก่คณะสงฆ์ การปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิการจะต้องมีความรู้และเข้าใจในจารีต ธรรมเนียมประเพณีและพระวินัย กฎและระเบียบของมหาเถรสมาคมเป็นอย่างดี รวมถึงการตรวจตรา สอบสวน และจัดการนำผู้กระทำความผิดส่งเจ้าหน้าที่ตรวจดำเนินการตามกฎหมายตามสมควรแก่กรณี เพื่อให้คงไว้ซึ่งศรัทธาปสาทะของพุทธศาสนิกชนผู้พบเห็น

^{๔๑} ถวัลย์ ทองมี, *คู่มือพระวินยาศิการ*, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕๖.

โดยทั่วไปอย่างไรก็ตามจากข้อความดังกล่าวข้างต้นพระวินยาธิการจึงหมายถึงพระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนการปกครองของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะปกครองสงฆ์ เพื่อความเรียบร้อยดีงามตามเจตนารมณ์ของคณะสงฆ์

๒.๒.๓ โครงสร้างการบริหารและการปฏิบัติงาน

คณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ได้แบ่งศูนย์การปฏิบัติงานของพระวินยาธิการตามโครงสร้างดังมีรายละเอียดดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๑ โครงสร้างการปฏิบัติการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ

ศูนย์เฉพาะกิจ มีหน้าที่ดังนี้

- ๑) สอบสวนอธิกรณ์พระภิกษุ สามเณร ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามที่พระวินยาศึกษากรนำตัวมา
- ๒) รับเรื่องราวจากผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามา
- ๓) ออกตรวจตราตามแหล่งต่าง ๆ ตามที่เห็นสมควร
- ๔) จัดให้มีการฝึกอบรมพระวินยาศึกษากรในส่วนของตนเองเป็นการเฉพาะ
- ๕) รายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงได้รับทราบ

๒.๒.๔ บทบาทและขั้นตอนในการปฏิบัติงานของพระวินยาศึกษากร

๒.๒.๔.๑ ขั้นตอนการปฏิบัติของพระวินยาศึกษากร

ขั้นตอนการปฏิบัติของพระวินยาศึกษากร ในการตรวจตราดูแลพระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสมเป็นการปฏิบัติงานในลักษณะ^{๔๒} ดังนี้

๑. ออกปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้เกี่ยวข้องเข้ามา หรือได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งเมื่อได้รับแจ้งทางศูนย์ก็จะส่งพระวินยาศึกษากรไปยังสถานที่นั้น ๆ ที่ได้รับแจ้งเข้ามา เพื่อนำตัวพระภิกษุสามเณรที่ถูกกล่าวหาขึ้นมาดำเนินการสอบสวนในท้องที่ของเจ้าคณะนั้น

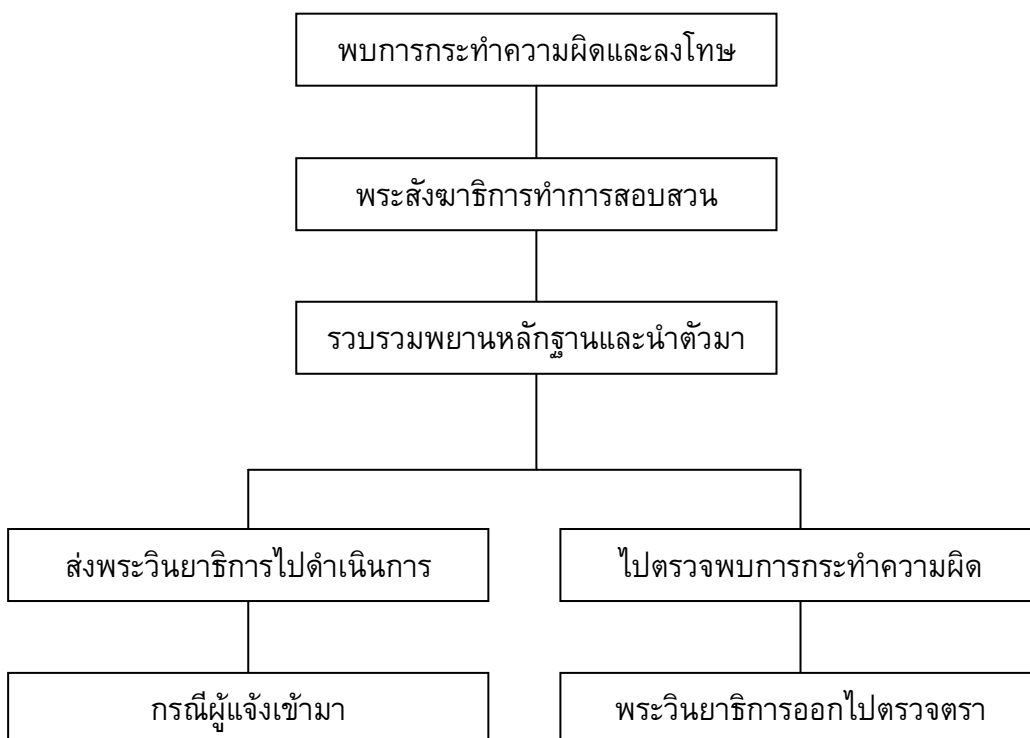
๒. ไปตรวจตราตามแหล่งต่าง ๆ โดยศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศึกษากรจะส่งพระวินยาศึกษากรไปตรวจตราแหล่งต่าง ๆ ที่น่าจะเป็นแหล่งดึงดูดให้พระภิกษุสามเณรประพฤติไม่เหมาะสม หรือไปตรวจตราสถานี่ชนสงฆ์ต่าง ๆ

ในการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศึกษากร ได้อาศัยกระบวนการในการปฏิบัติงาน เป็นมาตรการในการดำเนินงานเกี่ยวกับพระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสมตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ หมวดที่ ๒ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

ในการออกปฏิบัติงานขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานตามลักษณะ ๒ อย่างดังกล่าวไม่ว่าจะไปตรวจตราหรือได้รับการแจ้งเข้ามาจากประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการประพฤติไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรไม่ว่ากรณีใด ๆ จะแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าของท้องที่นั้น ๆ เพื่อขอกำลังร่วมปฏิบัติงานตามความจำเป็นตามสมควรแก่กรณีโดยฝ่าย พระวินยาศึกษากรจะเป็นฝ่ายทำการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาสอบสวน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

^{๔๒}โชติ ทองประยูร, *คู่มือพระสังฆาธิการ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๓๕),

๑. ขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปนำตัวออกจากสถานที่นั้น ๆ
๒. นำตัวไปที่ศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการนำไปให้เจ้าคณะท้องถิ่นเพื่อทำการสอบสวน
๓. ขอตรวจดูหนังสือสุทธิ และหลักฐานอื่น ๆ ประกอบด้วย ถ้าปรากฏว่าไม่มีหนังสือสุทธิ หนังสือสุทธิไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ หรือถูกต้องแต่มีความผิดอย่างอื่น ควรปฏิบัติดังนี้
- ๑) กล่าวตักเตือน หรือ
  - ๒) ถวายคำแนะนำที่ถูกที่ควรและที่เหมาะสมต้งามให้ หรือ
  - ๓) ส่งกลับวัดเดิมและแจ้งให้เจ้าอาวาสต้นสังกัดทราบ
  - ๔) ถ้ามีความผิดที่ถึงให้สึก หรือต้องบังคับให้สละสมณเพศ ให้ลงบันทึกในหนังสือสุทธิ
  - ๕) ในกรณีที่ทำผิดกฎหมายบ้านเมือง ถ้าเป็นคดีอาญาต้องให้สละสมณเพศทันที และมอบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการต่อไป
  - ๖) ในกรณีปลอมบวชให้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีทันที
  - ๗) รายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ
- จากขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานดังกล่าวมานี้ สามารถเขียนเป็นแผนผังลำดับการปฏิบัติงาน ปรากฏในแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๒ ขั้นตอนและการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ

ในการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการ ได้อาศัยกระบวนการในการปฏิบัติงานเป็นมาตรการดำเนินงาน เกี่ยวกับพระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสมตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ หมวดที่ ๒ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

กรณีตรวจพบพระภิกษุ สามเณร กระทำความผิด ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑) ถวายคำแนะนำ ถ้า

- ก. ความผิดนั้นไม่มีโทษร้ายแรงตามพระวินัย กฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศมหาเถรสมาคม
- ข. ความผิดนั้นไม่เป็นโลกวัชชะ ไม่เป็นที่ตำหนิติเตียนของชาวโลก
- ค. พระภิกษุสามเณรรูปนั้นกระทำความผิดเป็นครั้งแรก

๒) ทำทัณฑ์บน ถ้า

- ก. ความผิดนั้นไม่มีโทษร้ายแรง แต่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือ
- ข. ความผิดนั้นเป็นโลกวัชชะเป็นที่ตำหนิติเตียนของชาวโลก
- ค. พระภิกษุ สามเณรรูปนั้นเคยได้รับการถวายคำแนะนำมาครั้งหนึ่งแล้ว
- ง. พระภิกษุ สามเณรรูปนั้น ๆ กระทำความผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

๓) ลาลิกขา ถ้า

- ก. ความผิดนั้นมีโทษร้ายแรงตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบ คำสั่ง ประกาศมหาเถรสมาคม
- ข. ความผิดนั้นมีโทษทางพระธรรมวินัยเล็กน้อยแต่เป็นโลกวัชชะ เช่น การดื่มสุรา เล่นการพนัน เป็นต้น
- ค. พระภิกษุ สามเณรรูปนั้นมีเจตนากระทำความผิดและประพฤติผิดเป็นอาจิม
- ง. พระภิกษุ สามเณรรูปนั้นเคยได้รับการถวายคำแนะนำ และได้ทำทัณฑ์บนไว้แล้ว แต่ยังมีฝ่าฝืนกระทำความผิดนั้นอีก

๒.๒.๔.๒ อำนาจหน้าที่ของพระวินยาธิการ^{๔๓}

การปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๔๔ ได้ถูกยกเลิกไป และเปลี่ยนไปใช้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ในปัจจุบัน คณะวินัยธร ได้ถูกยกเลิกไป อำนาจการวินิจฉัยอธิกรณ์ จึงเป็นไปตามลำดับขั้นการปกครอง จากเจ้าคณะใหญ่ (เจ้าคณะหน) เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ตามลำดับ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๒.

เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ได้บัญญัติให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์แต่ละลำดับมีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ในการปกครองในส่วนของเจ้าคณะจังหวัดรวมทั้งเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร มีอำนาจในการที่จะดูแลความเรียบร้อยภายในเขตจังหวัด ดังนั้นพระวินยาศึกษา จึงตั้งขึ้นตามคำเสนอของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร โดยความเห็นชอบของกรมการศาสนา อาศัยอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ระดับจังหวัดของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ส่วนที่ ๒ ข้อ ๑๕ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ในระดับจังหวัดรวมทั้งกรุงเทพมหานคร ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้^{๔๔}

๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

๔) แก้ไขข้อขัดแย้งของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาสตลอดจนถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน พระสังฆาธิการภายใต้การปกครองของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร คือ เจ้าคณะเขตเจ้าคณะแขวง เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะทำหน้าที่ในการดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช รวมทั้งคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนอยู่แล้วตามกฎหมายเถรสมาคมว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ นั่นคือต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ดังนั้นพระสังฆาธิการดังกล่าวนี้จึงมีหน้าที่เป็นพระวินยาศึกษาโดยตำแหน่งโดยเฉพาะเจ้าคณะเขตพระวินยาศึกษาก็คือผู้ที่มีหน้าที่ในการระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นต้น ในระดับอำเภอ/เขต ตำบล/แขวง รวมทั้งภายในวัดตามอำนาจหน้าที่นั่นเอง อย่างไรก็ตามหน่วยงานของพระวินยาศึกษาก็ถือว่าเป็นหน่วยงานหนึ่ง ที่แยกออกมาจาก

^{๔๔} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒๐.

โครงสร้างการบริการคณะสงฆ์โดยรวมตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ โดยหน่วยงานพระวินยาศึกษาจะขึ้นอยู่กับเจ้าคณะระดับจังหวัด ซึ่งปัจจุบันนี้แต่ละจังหวัดก็ได้มีนโยบายที่จะให้มีพระวินยาศึกษาในแต่ละจังหวัดอย่างทั่วถึงเพื่อคอยเป็นหูเป็นตาให้แก่เจ้าคณะจังหวัด เนื่องจากพระวินยาศึกษาทำหน้าที่ในการดูแลเกี่ยวกับการกระทำความผิดของพระภิกษุสามเณร จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ตำรวจพระ” อันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในคณะสงฆ์เกี่ยวกับพระวินยาศึกษา

๒.๒.๔.๓ คุณสมบัติของพระวินยาศึกษา

- ๑) เป็นนักธรรมชั้นเอก หรือเป็นเปรียญธรรม ๓ ประโยคขึ้นไป
- ๒) มีพรรษาพิน ๕
- ๓) มีสังกัดอยู่ในอำเภอนั้น ๆ
- ๔) ต้องเป็นพระสังฆาธิการ หรือเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม,บาลี และปริยัติสามัญ
- ๕) ไม่เคยต้องอธิกรณ์มาก่อน

๒.๒.๔.๔ จรรยาบรรณของพระวินยาศึกษา

- ๑) ต้องมีความอดทน อดกลั้น ใจเย็นและสุ่มรอบคอบ
- ๒) ต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่รักษาที่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่เห็นสำคัญ
- ๓) ต้องเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ และเสียสละ
- ๔) ต้องให้ความเคารพ ความยำเกรง และเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา
- ๕) ต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งแล้วโดยชอบด้วยพระธรรม วินัย กฎหมาย และกฎหมายมหาเถรสมาคม
- ๖) ต้องสุภาพ อ่อนโยน นิ่มนวล และใช้ปิยาวาจาพึงเว้นจากอคติ ๔ ไม่ควรเปิดเผยข้อมูลเมื่อข้อมูลยังไม่ถึงที่สุด

๒.๒.๔.๕ หน้าที่ของพระวินยาศึกษา^{๔๔}

- ๑) ตรวจตราชี้แจงแนะนำให้พระภิกษุสามเณรในกรุงเทพมหานครหรือที่เข้ามาในกรุงเทพมหานคร
- ๒) ปฏิบัติให้ชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน

^{๔๔}ไซติ ทองประยูร, คู่มือพระสังฆาธิการ, หน้า ๙๘.

๓) นำพาพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติฝ่าฝืน ในข้อ ๑ มอบให้เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์ในเขตนั้น ๆ แล้วแต่กรณี

๔) พิจารณาดำเนินการตามอำนาจท้องที่ หรือช่วยเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะผู้ปกครองในเขตนั้น ๆ ดำเนินการสอบสวนตามควรแก่กรณี

พระวินยาศึกษาจะออกปฏิบัติหน้าที่ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีผู้คนพลุกพล่านสัญจรไปมาเป็นแหล่งชุมชน ซึ่งจะเป็นสถานที่ที่ทำให้พระภิกษุ สามเณร หาจังหวะและโอกาสในการประพฤติตัวไม่เหมาะสม และเมื่อมีผู้แจ้งว่ามีพระภิกษุบางรูปประพฤติตัวไม่เหมาะสม ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง พระวินยาศึกษาพร้อมทั้งเจ้าหน้าที่หรือฆราวาสก็จะออกไปตรวจตราดูความเรียบร้อยว่ามีพระภิกษุบางรูปประพฤติตัวไม่เหมาะสมตามสถานที่เหล่านั้นหรือไม่ พระวินยาศึกษาจะตรวจดูแลพระภิกษุบริเวณสถานที่เหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ พระวินยาศึกษาอาจต้องออกสอบสวนพระผู้ประพฤติไม่เหมาะสมแก่สมณสาธูปที่ไม่ปฏิบัติตามพระวินัยหรือกฎในข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งมหาเถรสมาคม หรือคำสั่งคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร

แนวปฏิบัติในการดำเนินงานของพระวินยาศึกษา

ศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศึกษา คณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของพระวินยาศึกษาไว้ ดังนี้

ให้ออกปฏิบัติการสืบสวน หรือสอบสวน พระผู้ประพฤติไม่เหมาะสมแก่สมณวินัย ปฏิบัติผิด กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งมหาเถรสมาคม หรือคำสั่งคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร เพื่อป้องกันความผิดพลาดของศูนย์ปฏิบัติการ พระวินยาศึกษาคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ผู้ออกปฏิบัติงานควรได้ปรึกษาร่วมกับฝ่ายสังฆการ กรรมการศาสนา และเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ เพื่อหาช่องทาง และวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมที่ควรในการสอบสวน เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยด้วยดี เจ้าคณะกรุงเทพมหานครจะได้แต่งตั้งพระวินยาศึกษาขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนี้^{๔๖}

นอกจากแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของพระวินยาศึกษาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีแนวปฏิบัติในเรื่องอื่น ๆ ดังนี้

๑. การบิณฑบาตในลักษณะเรียไรขอบิณฑบาตข้าวสาร และอาหารแห้ง การที่พระภิกษุ สามเณรบิณฑบาตเรียไรตามอำเภอใจ หรือบิณฑบาตข้าวสารอาหารแห้ง ในลักษณะที่ไม่ชอบด้วยพิธีการของสงฆ์ เป็นการไม่เหมาะสมและไม่งาม ขัดต่อสายตาของพุทธศาสนิกชน ขัดต่อพระวินัย กฎข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งมหาเถรสมาคม หรือคำสั่งของคณะสงฆ์กรุงเทพมหานครมีแต่จะก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธา เสื่อมความเคารพ ความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์ไทยโดยส่วนร่วม เพื่อให้เกิดศรัทธาปสาทะต่อคณะ

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๙.

สงฆ์และเพื่อป้องกันผู้แอบอ้างเอาศาสนาบังหน้าแสวงหาผลประโยชน์ จึงวางแนวปฏิบัติไว้ดังนี้

๑.๑ ให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักที่จะออกบิณฑบาต ทำหนังสือขออนุญาตต่อเจ้าคณะเขต เจ้าของท้องที่ ล่วงหน้าก่อน ๑ เดือน หรืออย่างน้อย ๑๕ วัน

๑.๒ ให้บอกชื่อวัด ชื่อสำนัก พร้อมด้วยสถานที่ เช่น ตำบลหรือแขวง อำเภอหรือเขต จังหวัดให้ชัดเจน รอจนเจ้าคณะเขตตอบให้ทราบ

๑.๓ ให้แจ้งวัน เดือน ปี เวลาและสถานที่ที่จะออกบิณฑบาต และจำนวนพระภิกษุ สามเณรที่แน่นอน พร้อมด้วยคฤหัสถ์ (ถ้ามี)

๑.๔ ให้แนบเอกสารประชาสัมพันธ์ทั้งหมด ที่ได้โฆษณาประชาสัมพันธ์ออกไป พร้อมหนังสือที่ขออนุญาต และหนังสือยินยอมจากเจ้าของพื้นที่นั้น ๆ

๑.๕ การเห็นควรอนุญาต หรือไม่เห็นควรอนุญาตนั้นให้อยู่ในอำนาจของเจ้าคณะเขต เจ้าของท้องที่นั้น ๆ แล้วรายงานต่อเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร โดยพิมพ์เป็นเอกสาร

๑.๖ ในกรณีที่เห็นควรอนุญาต ให้เจ้าคณะเขตเจ้าของท้องที่มีคำสั่ง หรือสั่งมอบหมายให้พระภิกษุในพื้นที่จำนวนหนึ่ง (ควรเป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์) เป็นตัวแทนไปคอยควบคุมดูแลความเรียบร้อยร่วมอยู่ด้วย

๑.๗ ในกรณีที่เจ้าคณะเขตไม่เห็นควรอนุญาต ให้เป็นอันสิ้นสุดลง

เมื่อพระวินยาธิการได้รับแจ้งแล้ว หรือได้รับคำสั่งจากพระผู้บังคับบัญชาให้ออกปฏิบัติงาน ควรถือแนวปฏิบัติ ดังนี้

๑. ควรแจ้งไปทางฝ่ายสังฆการ กรรมการศาสนา และเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าของท้องที่เพื่อขอกำลังร่วมปฏิบัติงาน

๒. ขอตตรวจหนังสือที่ทางเจ้าคณะเขตเจ้าของท้องที่อนุญาตให้บิณฑบาต พร้อมด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๓. เมื่อหนังสือถูกต้องแล้ว ควรปฏิบัติ ดังนี้

๓.๑ อนุญาตให้บิณฑบาตได้

๓.๒ คอยควบคุมดูแลการบิณฑบาต ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีระเบียบและสวยงาม

๓.๓ ควบคุมดูแลการบิณฑบาต ให้เป็นไปโดยเอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย

๓.๔ การควบคุมดูแลการบิณฑบาต ให้เป็นไปตามที่เจ้าคณะเขตอนุญาตไว้

๔. การบิณฑบาตนั้นต้องออกรับในเวลาอรุณ และให้แล้วเสร็จไม่เกินเวลา ๐๘.๐๐ น. (ตามมติของเจ้าคณะเขต ในกรุงเทพมหานคร)

๕. ในกรณีข้อ ๔ นั้น ถ้าจำเป็นต้องยืดเวลาในการบิณฑบาตออกไปได้อีก แต่ไม่เกินเวลา ๐๘.๓๐ น.

๖. ในกรณีที่ไม่มีหนังสือจากเจ้าคณะเขตเจ้าของท้องถิ่น หรือในกรณีสงสัยเป็นผู้แอบอ้างหาผลประโยชน์ ควรปฏิบัติ ดังนี้

๖.๑ ไม่อนุญาตให้ออกบิณฑบาต

๖.๒ ขอตรวจหนังสือสุทธิและหลักฐานต่าง ๆ ถ้าเห็นว่าไม่ถูกต้อง จะด้วยเหตุใดก็ตามให้ปฏิบัติตามสมควรแก่กรณี ดังนี้

๖.๒.๑ ว่ากล่าวตักเตือน

๖.๒.๒ ถวายคำแนะนำที่ถูกต้องและเหมาะสม หรือ

๖.๒.๓ ถ้ายังไม่เชื่อฟัง ให้นำตัวมาสอบสวนที่ศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศิการ หรือนำมอบให้เจ้าคณะเขต เจ้าของท้องถิ่นสอบสวน

๖.๒.๔ สั่งให้วัดที่สังกัดอยู่ และแจ้งให้เจ้าอาวาสต้นสังกัดทราบ

๖.๒.๕ แนะนำให้สละสมณเพศ หรือให้สึก

๖.๒.๖ นำส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการตามกฎหมาย

๗. รายงานการปฏิบัติงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

การบิณฑบาตไม่เอื้อเพื่อต่อพระวินัย

ตามรายงานของเจ้าหน้าที่สังฆการ กรมการศาสนา ที่ออกตรวจตอนเช้ามีปรากฏว่ายังมีพระภิกษุ สามเณรอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่เอื้อเพื่อต่อพระวินัย โดยออกบิณฑบาตก่อนอรุณบั้ง กลับเข้าวัดเกินเวลา ๐๘.๐๐ น. บ้าง รับบิณฑบาตมากเกินความจำเป็น หรือถ่ายเทอาหารให้บุคคลภายนอก ทั้งดอกไม้รูปเทียนไว้ข้างทาง เป็นต้น ทำให้พุทธศาสนิกชนที่ใส่บาตรและผู้พบเห็นเสื่อมศรัทธา เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมแก่สมณวิสัย เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เป็นไปตามหลักพระวินัยจึงวางแนวปฏิบัติไว้ ดังนี้^{๔๗}

๑. ให้เจ้าคณะเขตทุกเขต ทำหนังสือแจ้งให้เจ้าอาวาสทุกวัดในเขตปกครองของตน ได้ทราบถึงแนวปฏิบัติโดยทั่วกัน

๒. ให้เจ้าอาวาสทุกวัด ประชุม อบรม ชี้แนะแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง และเหมาะสมให้แก่พระภิกษุ สามเณรในวัดได้รับทราบแล้วให้นำไปปฏิบัติ

๓. ให้เจ้าอาวาสวัด คอยตรวจตรา สอดส่องดูแลพระภิกษุ สามเณรในการบิณฑบาตให้เป็นไปตามพระวินัย โดยยึดหลักเสขียวัตตรเป็นเกณฑ์ และให้เป็นไปตามมติของเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร หรือคำสั่งคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร

๔. การออกบิณฑบาตให้เอื้อเพื่อต่อพระวินัย และประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมแก่สมณสาธูป ไม่ควรสับบุหรี สวมรองเท้า พุดคุยกันโดยไม่มีเหตุจำเป็น ถ่ายเทอาหารหรือ

^{๔๗} ถวัลย์ ทองมี, คู่มือพระวินยาศิการ, หน้า ๘๗.

ทั้งดอกไม้ แยกกันเข้ารับของปัจจัย ห้อมล้อมมรดกผู้มาใส่บาตร รับเกินความจำเป็น ยืนอยู่ประจำที่ เป็นต้น ควรสำรวมระวัง รับผิดชอบต่อความเคารพ เดินสงบเสงี่ยม นุ่งห่มเป็นปริมนทล

๕. ให้เจ้าอาวาสคอยออกตรวจตรา สอดส่องดูแลการบิณฑบาตของพระภิกษุสามเณร ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย มีระเบียบสวยงามด้วยตนเองในบางครั้ง หรือจะมอบหมายให้พระภิกษุใด ตรวจแทนก็ได้

๖. ให้เจ้าอาวาสคอยควบคุมดูแลพระภิกษุ สามเณรในวัด ให้มีความประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยโดยเคร่งครัด

เมื่อศุนย์ได้รับแจ้งหรือได้รับคำสั่งจากพระผู้บังคับบัญชาให้ออกปฏิบัติงานในเรื่องเกี่ยวกับพระบิณฑบาตไม่เอื้อเพื่อต่อพระวินัย ให้นำความในข้อ ๔ มาใช้โดยอนุโลมเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจตราดูแลพฤติกรรมของพระภิกษุ

พระภิกษุ สามเณรเข้าไปในที่อโคจร (สถานที่พระภิกษุ สามเณรไม่ควรไป)

การที่พระภิกษุ สามเณรไปเที่ยวประพฤติปฏิบัติเยี่ยงคฤหัสถ์ เช่น เข้าไปจับจ่ายซื้อของ เข้าไปเดินเล่นตามย่านชุมชนต่าง ๆ ตามศุนย์การค้า หรือสถานที่อันไม่สมควร เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม เป็นเหตุทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาแก่พระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง เพื่อป้องกันความเสียหาย จึงวางแนวปฏิบัติไว้ ดังนี้

๑. ห้ามมิให้พระภิกษุ สามเณรเข้าไปในย่านชุมชนแออัดต่าง ๆ เช่น ศุนย์การค้า ห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ โรงละคร ตลาดสวนจตุจักร สวนลุมพินี และสถานที่ทางพระธรรมวินัยห้ามไว้ โดยไม่มีเหตุจำเป็น

๒. ห้ามมิให้พระภิกษุ สามเณร เที่ยว เดิน ยืน หรือนั่งดูพระเครื่อง พระบูชา หรือเครื่องรางของขลัง ตามริมถนนในย่านชุมชนแออัด

๓. ห้ามมิให้พระภิกษุ สามเณร เที่ยว เดิน ยืน หรือนั่งดูการละเล่นต่าง ๆ ที่ห้องสนามหลวง หรือที่สาธารณะ ย่านชุมชนแออัดต่าง ๆ ยกเว้นกรณีผ่านทางคณะสงฆ์ หรือทางบ้านเมืองจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนา แม้ในกรณีเช่นนี้ ก็ให้สำรวมระวังความประพฤติควรให้อยู่ในกรอบและเขตพระวินัย ให้รู้จักกาลเทศะ (กาลควรไม่ควร)

๔. ให้เจ้าอาวาสประชุมอบรมพระภิกษุ สามเณร ภายในวัดให้รู้ถึงโทษ และความเสียหายในการเข้าไปในที่อโคจรสถาน และควรชี้แนะแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องนำไปปฏิบัติ

๕. ให้เจ้าอาวาส ควบคุมดูแล สอดส่องพระภิกษุ สามเณรในปกครองของตน ให้มีความประพฤติปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย โดยเคร่งครัด

เมื่อศุนย์ได้รับแจ้ง หรือได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ออกปฏิบัติงานในเรื่องเกี่ยวกับพระภิกษุ สามเณรเข้าไปในที่อโคจรสถาน ให้นำความในข้อ ๓ มาใช้โดยอนุโลมเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ออกตรวจพฤติกรรมของพระภิกษุ สามเณร

การสอดส่องดูแลพระภิกษุ สามเณรภายในวัด และที่ประพฤติไม่เหมาะสม ในเขตชุมชนที่ขึ้นต่อวัดนั้น ๆ

เนื่องจากมีพระภิกษุ สามเณรจากที่ต่าง ๆ ได้เข้ามาประพฤติตนไม่เหมาะสมกับ
สมณวิสัย เช่น เข้ามาปักกลด พักแรมตามบ้านเรือน เข้ามาเรียไร ในเขตชุมชนของ
กรุงเทพมหานคร เป็นเหตุก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ เพื่อเป็น
การแบ่งเบาภาระของเจ้าคณะเขต ให้ถือแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. เมื่อพบเห็นเอง หรือได้รับแจ้งมาว่ามีพระภิกษุ มาปักกลด หรือพักค้าง
แรมตามบ้านเป็นประจำ ให้แจ้งไปที่ฝ่ายสังฆการ กรมการศาสนา หรือที่สถานีตำรวจของ
ท้องที่ แล้วแต่กรณีเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ถือว่าเป็นหน้าที่

๒. ในกรณีที่พระภิกษุ สามเณร พักค้างแรมตามบ้านเป็นประจำนานเกินควร
หรือสร้างเป็นที่พักอาศัยตามละแวกบ้าน ตามสวน หรือที่สาธารณะ ให้แจ้งไปที่เจ้าหน้าที่
ตำรวจเจ้าของท้องที่ทราบ เพื่อขอกำลังปฏิบัติงานร่วมตามความจำเป็น แล้วพึงปฏิบัติตาม
ควรแก่กรณี ดังนี้

๒.๑ ขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปนำตัวออกมาจากบ้านหรือสถานที่นั้น ๆ
๒.๒ นำไปที่ศูนย์ หรือนำไปมอบให้เจ้าคณะเขตเจ้าของท้องที่สอบสวน
๒.๓ ขอตรวจหนังสือสุทธิ และหลักฐานอื่น ๆ ประกอบด้วย ถ้า
ปรากฏว่าไม่มีหนังสือสุทธิ หรือมีแต่ไม่ถูกต้อง ไม่สมบูรณ์ และมีความผิดอย่างอื่นให้ปฏิบัติ
ดังนี้

๒.๓.๑ ว่ากล่าวตักเตือน

๒.๓.๒ ถวายคำแนะนำที่ถูกให้

๒.๓.๓ สั่งให้กลับวัดเดิมที่สังกัดอยู่แล้วแจ้งให้เจ้าอาวาสทราบ

๒.๓.๔ แนะนำให้สละสมณเพศ (ลาสิกขา หรือสึก)

๒.๓.๕ นำส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินตามกฎหมาย

๓. ในกรณีพระภิกษุ มาปักกลดหรือมาเรียไร ให้นำความในข้อ ๒.๑,๒,๒,๒.๓
มาใช้

๔. ในกรณีที่พระภิกษุ สามเณรออาพาธ ที่มารักษาตัวตามบ้านญาติ ควรแนะนำ
ให้ไปพักอยู่ที่วัด (ถ้าเป็นไปได้) หรือถ้าเห็นสมควรจะให้พักตามที่เหมาะสมก็ได้แล้วแต่
เห็นสมควร

๕. ในกรณีที่มีความผิดที่ได้ทำการสอบสวนแล้ว เห็นว่า สมควรถวาย
คำแนะนำให้ถวายคำแนะนำที่ถูกต้อง และเหมาะสมหรือสั่งกลับวัดเดิม พร้อมทั้งบันทึก
รายงานการกระทำของพระภิกษุรูปนั้น และลงชื่อรับทราบความผิดไว้เป็นหลักฐาน เพื่อให้เจ้า
อาวาสตักเตือนให้เกิดความสำวร

๖. ในกรณีที่มีความผิดถึงขั้นให้สึก หรือต้องบังคับให้สละสมณเพศให้ดำเนินการสอบสวน บันทึกความผิดของพระรูปนั้น ๆ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมด้วยวัน เดือน ปี และเวลาแล้วให้เขียนชื่อเป็นหลักฐาน พร้อมด้วยพยาน และผู้สอบสวน

๗. ให้ลงบันทึกในหนังสือสุทธิ ระบุเรื่องถูกลงนิกคหกรรมถึงให้สึก และลายเซ็น พร้อมด้วยวัน เดือน ปี ไว้เป็นสำคัญ แล้วนำถวายเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ดำเนินการต่อไป

๘. ในกรณีทำผิดพระวินัย เข้าลักษณะอันเป็นความผิดกฎหมายบ้านเมือง ให้พิจารณาว่า เห็นควรจะดำเนินการอย่างไรแล้วแต่กรณี

๙. ในกรณีที่ทำการสอบสวน พบว่า หลักฐานนั้นที่ไม่เรียบร้อย หรือมีข้อวัตรปฏิบัติเป็นที่สงสัยว่า บวชไม่ถูกต้องตามพระวินัยให้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ดำเนินการต่อไป

๑๐. เมื่อได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งไปแล้ว ให้รายงานการปฏิบัตินั้นให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

การเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต

เนื่องจากมีพระภิกษุ สามเณร มีความประพฤติที่ไม่ชอบด้วยสมณวิสัย โดยร่วมมือกับคฤหัสถ์บางกลุ่ม เที้ยวออกเรียไรหาผลประโยชน์ตามย่านชุมชนต่าง ๆ เช่น เดินแจกซองฎีกาเดินบิณฑบาต ขอปัจจัย นารถบรรทุกุกนิมิตหรือช่อฟ้าเพื่อบริจาคทรัพย์และปัจจัย เป็นต้น ทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ผู้พบเห็น ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายต่าง ๆ จึงได้วางทางในการปฏิบัติที่สอดคล้องกับพระวินัย ดังนี้

๑. ห้ามมิให้วัด หรือพระภิกษุ สามเณร นารถบรรทุกุกนิมิต หรือช่อฟ้า หรือพระประธานมาทำการบอกบุญเรียไร

๒. ห้ามมิให้พระภิกษุ สามเณร ประพรมน้ำมนต์ โดยมีคณะศิษย์หรือคณะพระภิกษุ สามเณรเดินตามหลังคอยรับปัจจัย หรือวัตถุสิ่งของ

๓. ห้ามมิให้พระภิกษุ สามเณร เดินบิณฑบาตขอปัจจัยหรือวัตถุสิ่งของ

๔. การเรียไรนั้น ไม่ว่าจะโดยวิธีใด ๆ ก็ตาม ห้ามมิให้วัดหรือพระภิกษุ สามเณรทำการเรียไร หรือมอบหมายหรือยินยอมให้ผู้อื่นทำการเรียไรเป็นอันขาด ยกเว้นการเรียไรในบางกรณีของคณะสงฆ์ หรือการเรียไรที่มหาเถรสมาคมอนุญาตเฉพาะเรื่อง

เมื่อศุภณียได้รับแจ้งหรือได้รับมอบหมาย หรือได้รับคำสั่งจากพระผู้บังคับบัญชาให้ออกปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับพระภิกษุเรียไรปัจจัย หรือมาเดินแจกซองฎีกา เป็นต้น ให้นำความในข้อ ๔ มาใช้ข้ออนุโลม

กล่าวโดยสรุป บทบาทและหน้าที่หลัก ๆ ของพระวินยาธิการ มีดังนี้

๑. ตรวจตรา ชี้แจง แนะนำให้พระภิกษุ สามเณรในกรุงเทพมหานคร หรือที่เข้ามาในกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติให้ชอบตามพระวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งผู้บังคับบัญชา เหนือตน

๒. นำพาพระภิกษุ สามเณร ผู้ประพฤติฝ่าฝืนในข้อ ๑ มอบให้เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์ในเขตนั้น ๆ แล้วแต่กรณีเพื่อให้ผู้มีอำนาจในท้องถิ่นนั้น ๆ พิจารณาดำเนินการเป็นลำดับไป

๓. ช่วยเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้ปกครองในเขตนั้น ๆ ดำเนินการสอบสวนผู้ประพฤติฝ่าฝืนในข้อ ๑ ตามแต่กรณี

จากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นว่า พระวินยาธิการเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสอดส่องดูแลความประพฤติของหมู่พระสงฆ์ สามเณรที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมแก่สมณสาธูป หรือประพฤติปฏิบัติตนนอกวินัย เพื่อไม่ให้ชาวพุทธศาสนิกชนหมดความเลื่อมใสในหมู่พระสงฆ์ จากการที่พระวินยาธิการได้ออกตรวจตราตามสถานที่ต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้สามารถทำให้พระสงฆ์ผู้ประพฤติไม่เหมาะสม หรือที่กำลังประพฤติอยู่เกิดความหวาดระแวง และเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดในที่สุด ซึ่งบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับผิดชอบ พระวินยาธิการก็ยังคงปฏิบัติกันอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดไป

๒.๒.๕ ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ

๑. บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์

การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ ทำให้ทราบได้ว่ากระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนี้มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล และได้มีการปรับเปลี่ยนมาโดยตลอด ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับอำนาจทางบ้านเมืองเท่านั้น แต่โครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์เฉพาะในส่วนของพระธรรมวินัยนั้น ยังมีใช้อยู่ตามระบบเดิมที่เคยใช้ตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยถือเอาสงฆ์เป็นใหญ่ มีคำสอน คือพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปฏิบัติ ปัจจุบันคณะสงฆ์จึงนอกจากมีพระธรรมวินัยเป็นกรอบในการตัดสินการกระทำความผิดแล้ว ยังต้องอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและกฎหมายอื่น ๆ ที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน ในบรรดากฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้ มีบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์โดยเฉพาะ ดังนี้ ๑) พระวินยาธิการ ๒) พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ ๓) มหาเถรสมาคม ๔) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑. พระวินยาธิการ

ภายหลังเมื่อการปกครองคณะสงฆ์ได้เปลี่ยนแปลงไป พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ ได้ถูกเลิกไป และเปลี่ยนเป็นใช้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ในปัจจุบัน คณะวินัยธร ได้ถูกยกเลิกไป อำนาจการวินิจฉัยอธิกรณ์ จึงเป็นไปตามลำดับชั้นการปกครอง จากเจ้าคณะใหญ่ (เจ้าคณะหน) เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ตามลำดับ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ได้บัญญัติให้เจ้าคณะปกครองสงฆ์ แต่ละลำดับมีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ในการปกครองในส่วนของเจ้าคณะจังหวัดรวมทั้งเจ้าคณะ กรุงเทพมหานคร มีอำนาจในการที่จะดูแลความเรียบร้อยภายในเขตจังหวัด ดังนั้นพระวินยาธิการ จึงตั้งขึ้นตามคำเสนอขอของเจ้าคณะกรุงเทพมหานครโดยความเห็นชอบของกรมการศาสนา อาศัยอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ระดับจังหวัดของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ส่วนที่ ๒ ข้อ ๑๕ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ในระดับจังหวัดรวมทั้งกรุงเทพมหานคร ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้ซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน พระสังฆาธิการภายใต้การปกครองของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร คือ เจ้าคณะเขต เจ้าคณะแขวง เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

๒. พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์

พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ มีชื่อเรียกต่างกันอยู่ ๒ อย่าง คือ พระภิกษุผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา และพระสังฆาธิการ

ก. พระภิกษุผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา

พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์เป็นผู้มีอำนาจลงนิกหกรรมพระภิกษุผู้กระทำผิด ตามกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๐๕) ในชั้นรองของการลงนิกหกรรม อาจจะมีคามยุ่งยากซับซ้อนเพราะผู้รับนิกหกรรมก็ดี ผู้มีอำนาจลงนิกหกรรมก็ดี มีมากมายหลายชั้น แต่มีหลักสำคัญที่ควรศึกษาในชั้นต้นว่า ถ้าความผิดเกิดขึ้นในเขตใด ต้องเป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ในเขตนั้น ทั้งนี้ ความสะดวกและรวดเร็วในการลงนิกหกรรมตามที่กำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ในมาตรา ๒๕ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่อย่างไรก็ดียังมีปัญหาหากอยู่สูงกว่า การลงนิกหกรรมจะกำหนดให้เป็นอำนาจของพระภิกษุปกครองสงฆ์เพียงรูปเดียว หรือหลายรูป รวมกันเป็นคณะ สำหรับการให้เป็นการให้พระภิกษุรูปเดียวได้เคยใช้มาแล้ว ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ แต่ใน มาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ดังกล่าวข้างต้นได้วางเงื่อนไขในการลงนิกหกรรมไว้อย่างรัดกุมถึง ๔ ประการ คือ ต้องให้เป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ด้วยเหตุนี้ มหาเถรสมาคมจึงต้องแบ่งหลักและวิธีการปฏิบัติในการลงนิกหกรรมออกเป็นหลายชั้น คือ ชั้นต้นให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้มีอำนาจลงนิกหกรรมแต่เพียงผู้เดียว เรียกว่า “ผู้พิจารณา” ส่วนชั้นสูงขึ้นไปให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์หลายรูป ไม่น้อยกว่า ๓ รูปรวมกัน เรียกว่า “คณะผู้พิจารณา” ผู้พิจารณา และคณะผู้พิจารณานี้ มหาเถรสมาคมได้แบ่งวิธีการปฏิบัติออกเป็น ๒ ชั้น คือ

ชั้นที่ ๑ วิธีปฏิบัติเบื้องต้นในการพิจารณารับคำฟ้อง คำบอกกล่าว หรือคำแจ้งความผิดและเรียกพระภิกษุผู้เป็นจำเลย หรือผู้ถูกกล่าวหาแล้วแต่กรณีมาสอบสวนว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ถ้าพระภิกษุเป็นจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาได้รับสารภาพก็ให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองหรือผู้กระทำความผิด อาจเป็นเจ้าสังกัด หรือเจ้าของเขตเพียงรูปเดียวเป็นผู้พิจารณา มีอำนาจลงนิกหกรรม เพื่อให้ยุติโดยสะดวกและรวดเร็ว

ชั้นที่ ๒ การไต่สวนมูลฟ้อง และพิจารณาวินิจฉัยการนิกหกรรม ในกรณีที่จำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาให้การปฏิเสธ ซึ่งมีปัญหาโต้แย้งกันอยู่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องคำกล่าวหา คำแจ้งความผิดเสียก่อนว่ามีมูลหรือไม่ ถ้าไม่มีมูลก็ยุติยกฟ้อง ถ้ามีมูลก็ต้องดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยลงนิกหกรรมเพื่อความถูกต้อง และเป็นธรรมต่อไป การไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกหกรรมนี้ กำหนดให้มีอำนาจของคณะผู้พิจารณาตามวิธีปฏิบัติทั้ง ๒ ข้อนี้ จึงเห็นได้เป็น ๒ กรณี คือ

๑) พระภิกษุผู้พิจารณา เปรียบเสมือน “อัยการสงฆ์” เพราะทำหน้าที่ตรวจคำฟ้องรับคำฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง และสั่งลงนิกหกรรมในเบื้องต้น

๒) คณะผู้พิจารณาเปรียบเสมือน “ศาลสงฆ์” เพราะทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาตามชั้น ตั้งแต่ชั้นต้นไปจนถึงชั้นฎีกาเหมือนกับศาลยุติธรรม ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของฝ่ายอาณาจักรผู้พิจารณา และคณะผู้พิจารณา เป็นชื่อของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์

ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเจ้าสังกัด หรือฝ่ายเจ้าของเขตก็ตาม เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการลง
 นิคหกรรมแก่ผู้กระทำความผิดและมีหน้าที่ปฏิบัติการตามที่กำหนด โดยนัยนี้ผู้ปกครองสงฆ์
 จึงมีชื่อว่า “ผู้พิจารณา” และ “คณะพิจารณา”

ข. พระสังฆาธิการ

นอกจากพระภิกษุผู้พิจารณา และคณะผู้พิจารณาแล้ว ในกระบวนการยุติธรรม
 ของคณะสงฆ์ ยังมีชื่อเรียกพระภิกษุผู้เกี่ยวข้องในการกระบวนการอีกชื่อหนึ่ง อันเป็นชื่อเรียก
 พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ข้อ ๔ ที่ระบุไว้
 ดังนี้

ในกฎหมายมหาเถรสมาคมนี้ พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่ง
 ปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

- (๑) เจ้าคณะใหญ่
- (๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
- (๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
- (๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
- (๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
- (๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ดังนั้น พระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุที่ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์
 นั้นเอง พระสังฆาธิการนี้ เกี่ยวกับพระภิกษุผู้พิจารณา และคณะผู้พิจารณา ดังที่ท่านอาจารย์
 โชติ ทONGประยูร (ม.ป.ป., น.๒๖) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า เนื่องจาก “ผู้พิจารณา” และ “คณะผู้
 พิจารณา” เป็นชื่อของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเจ้าสังกัด หรือฝ่ายเจ้าของเขตก็
 ตาม เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการลงนิคหกรรมแก่ผู้กระทำความผิด และมีหน้าที่ปฏิบัติการ
 ตามที่กำหนดไว้ในบทนิยามนั้น ๆ ด้วยเหตุดังกล่าวแล้ว ผู้ปกครองสงฆ์จึงได้นำมาควบเพิ่มเติม
 โดยไม่ต้องตั้งว่า “ผู้พิจารณา” “คณะผู้พิจารณา” เช่นเดียวกับนามควบว่า “พระสังฆาธิการ”
 ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๕) ว่าด้วยการถอดถอนพระสังฆาธิการ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า คำว่า “พระสังฆาธิการ” กับ “พระภิกษุผู้พิจารณา” และ “คณะ
 ผู้พิจารณา” เป็นชื่อของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์อย่างเดียวกัน แต่เรียกชื่อตามหน้าที่ที่กำลัง
 ปฏิบัติ

๓. มหาเถรสมาคม

กฎหมายกำหนดให้มีสมาคมพระมหาเถระชั้นสมาคมหนึ่ง ทำหน้าที่ปกครอง
 บริหารกิจการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา ให้ชื่อว่ามหาเถรสมาคม ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา
 ๑๒-๑๙ ซึ่งแยกพิจารณาเป็น ๒ ส่วน คือ

๑) ส่วนประกอบของมหาเถรสมาคม

ในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน หน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดทั้งทางการปกครองในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ในปัจจุบันหน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดทั้งทางการปกครองและการใช้อำนาจตุลาการ คือมหาเถรสมาคม กรรมการมหาเถรสมาคมนั้นมี ๒ ประเภท คือ กรรมการมหาเถรสมาคม โดยตำแหน่งและโดยแต่งตั้ง ดังความในมาตรา ๑๒ ที่ได้ตราไว้ “มหาเถรสมาคมประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการ (มหาเถรสมาคม) โดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสิบสองรูปเป็นกรรมการ” ปัจจุบันกรรมการมหาเถรสมาคมทั้งที่เป็นโดยตำแหน่งและแต่งตั้ง ซึ่งประกอบด้วยพระมหาเถรานุเถระจากคณะสงฆ์ทั้ง ๒ นิกาย (ธรรยุดิกนิกาย และมหานิกาย) มีอัตราส่วนฝ่ายละเท่า ๆ กัน และเมื่อรวมสมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงเป็นประธานกรรมการมหาเถรสมาคมก็จะมีจำนวนทั้งหมด ๒๑ รูป

๔. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑) อำนาจหน้าที่

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ โดยการทำนุบำรุงส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้การอุปถัมภ์ ค้ำครอง และส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแลรักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางด้านศาสนา โดยให้มีอำนาจหน้าที่และแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ กฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(ข) รับสนองงาน ประสานงาน และถวายการสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์

(ค) เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการค้ำครองพระพุทธศาสนา

(ง) ส่งเสริม ดูแล รักษาและทำนุบำรุงศาสนสถาน และศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา

(จ) ดูแล รักษาและจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง

(ฉ) พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนา

(ช) ทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม

(ซ) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๒) ส่วนราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแบ่งส่วนราชการ ดังนี้

- (ก) กองกลาง
- (ข) กองพุทธศาสนศึกษา
- (ค) กองพุทธศาสนสถาน
- (ง) สำนักงานพุทธมณฑล
- (จ) สำนักงานศาสนสมบัติ
- (ฉ) สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

๒. การส่งเสริมการรักษาพระวินัย

การส่งเสริมการรักษาพระวินัยเป็นการไม่ละทิ้งพุทธบัญญัติที่ได้บัญญัติไว้ โดยมีในเรื่องจุดประสงค์หลัก ๆ ของการส่งเสริมการรักษาพระวินัยไว้ ดังนี้

- ๑) เพื่อเป็นข้อปฏิบัติของพระภิกษุให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี
- ๒) เพื่อเป็นการป้องกันในเรื่องการติฉินนินทา หรือถูกกล่าวหาจากชาวบ้าน ตลอดจนการกระทำจนถึงขั้นผิดกฎหมาย
- ๓) เพื่อป้องกันไม่ให้พระภิกษุเบียดเบียนพระภิกษุด้วยกัน
- ๔) เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดมลทินแก่คณะสงฆ์ เพราะการกระทำของพระภิกษุบางรูป
- ๕) เพื่อป้องกันพระพุทธศาสนาไม่ให้เสื่อมไปด้วยการประพฤติในสิ่งชั่วร้าย
- ๖) เพื่อเป็นการป้องกันคนชั่วที่ทำความผิดยังปฏิญญาว่า เป็นพระภิกษุ
- ๗) เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำผิดอันเกิดจากการไม่เจตนา

การทำความผิดของพระภิกษุที่ได้ประพฤติผิดพระวินัย เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพุทธกาลกระทั่งถึงปัจจุบัน ในการพิจารณาการทำความผิดของพระภิกษุโดยใช้หลักพระวินัยจะทำให้มีความเจริญรุ่งเรือง สถาบันสงฆ์จะเป็นที่ศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ที่นับถือศาสนาอื่น พระวินัยที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้จึงเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อใช้พิจารณาหรือตัดสินผู้กระทำผิด เพื่อให้พระภิกษุได้ยึดหลักปฏิบัติและอยู่ในกรอบแห่งความเป็นสมณ ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสในมหาปรินิพพานสูตรว่า “โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญตโต โส โว มมจฺเจน สตุถา” มีความหมายว่า “ดูก่อนอานนท์ เมื่อเราล่วงไปแล้ว พระธรรมและพระวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วจะเป็นครูของพวกเธอ”

พระวินัยนอกจากจะเป็นบัญญัติของการกำหนดโทษแล้ว ยังถือได้ว่าเป็นกรอบกำหนดความประพฤติการกระทำของพระภิกษุไม่ให้ประพฤติตนนอกกลุ่มนอกรทางจากพระวินัยหรือประพฤติตนในสิ่งที่ไม่สมควรแก่สมณสาธูป อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาและส่งผลกระทบต่อพุทธศาสนิกชนอีกด้วย แม้พระพุทธองค์จะดับขันธปรินิ

นิพพานไปแล้ว พระวินัยของพระองค์สามารถใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุค การสื่อสารไร้พรหมแดน หรือยุคไอที ก็ตาม เนื่องจากปัจจุบันในประเทศไทยมีพระภิกษุสงฆ์ เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยก็มี และที่มีได้ ประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยก็มี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวง ของประเทศไทยและเป็นจังหวัดใหญ่ที่มีจำนวนพระภิกษุสามเณรมากที่สุด ย่อมมีพระภิกษุบาง รูปที่อาจปฏิบัติผิดพระวินัยตามความเหมาะสมแก่สมณสาธูป

ดังนั้น คณะสงฆ์กรุงเทพมหานครจึงได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการคณะ สงฆ์กรุงเทพมหานครขึ้น ในปี พ.ศ.๒๕๓๒ และแต่งตั้งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถมีความ ประพฤติตามพระวินัย ให้เป็นพระวินยาธิการซึ่งเป็นการช่วยเหลือพระวินยาธิการที่เป็นเจ้า คณะเขตในการตรวจสอบและสอดส่องพระภิกษุสงฆ์ที่อยู่ประจำในกรุงเทพมหานคร และพระภิกษุ สงฆ์ที่มาจากต่างจังหวัด หรือต่างประเทศ ที่เข้ามาจำพรรษาในกรุงเทพมหานคร ให้ประพฤติ ตามพระวินัยตามความเหมาะสมแก่สมณสาธูป

สรุปได้ว่า บทบาทและหน้าที่ของพระวินยาธิการในกรุงเทพมหานคร มีความสำคัญและมีความจำเป็น ต่อการตรวจสอบดูแลความประพฤติและข้อวัตรปฏิบัติของ พระภิกษุสามเณร ซึ่งแต่ละรูปนั้นต่างก็มาจากพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกัน ในสิ่งแวดล้อมที่ แตกต่างกัน การได้รับการศึกษาตามบริบททางสังคมที่ไม่เหมือนกัน อาจมีความย่อหย่อนหรือ ความบกพร่องในเรื่องของข้อวัตรปฏิบัติ ขณะที่ความประพฤติของพระสงฆ์บางรูปได้รับการ อบรมพระวินัยและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และบางรูปอาจได้รับการอบรมพระวินัยเพียงเพื่อรู เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้พระวินยาธิการจึงเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อย ของพระภิกษุสามเณร เนื่องจากพุทธศาสนิกชนชาวไทยให้ความเคารพนับถือและยกย่อง พระภิกษุเหมือนบุคคลอื่น ในกรณีที่พระภิกษุสามเณรกระทำความผิดพระวินัย พระวินยาธิการ จะทำหน้าที่พิจารณาตัดสินความผิดตามพระวินัย ถ้าการกระทำความผิดนั้นเกี่ยวข้องกับ กฎหมาย ก็จะนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดีต่อไป

๓. คุณภาพของศูนย์ปฏิบัติการ

ศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการ ซึ่งเป็นศูนย์ที่ตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่ม ประสิทธิภาพในการปกครองคณะสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร โดยมีภารกิจหลักคือการตรวจตรา ดูแลพระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสมในการทำงานของแต่ละศูนย์ก็ต้องการหาวัสดุ อุปกรณ์ไว้ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับลักษณะงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ

๑) การได้มาซึ่งวัสดุอุปกรณ์

จากการศึกษาได้พบว่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานทั้งหมด บุคลากรได้จัดหา มาเองด้วยทุนส่วนตัว ยกเว้นวิทยุมือถือ ซึ่งทางฝ่ายสังฆการ กรมการศาสนาให้ยืมมาใช้เฉพาะ กิจการนี้เป็นการเฉพาะ สาเหตุที่ต้องจัดหาเองก็ด้วยเหตุผลทางด้านงบประมาณใช้จ่ายในด้าน

นี่เป็นการเฉพาะได้สำหรับวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำงานที่จัดหามาใช้ตามความจำเป็นมีดังนี้

(๑) ยานพาหนะ ยานพาหนะนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีความสอดคล้องกับภารกิจที่ต้องออกปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจตรา และออกสืบสวนหาแหล่งที่พระภิกษุสามเณรประพฤติไม่เหมาะสมตามที่ได้รับแจ้งเข้ามา ซึ่งภารกิจนี้เป็นภารกิจหลักที่มีความสำคัญมาก แต่ทุกศูนย์ไม่มียานพาหนะเป็นของตนเอง การจัดหามาใช้ก็โดยการเช่ามาใช้

ในสมัยที่นายปราโมทย์ สุขุม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้เคยของบประมาณในการจัดซื้อรถยนต์และได้ซื้อมาจำนวน ๒ คัน แต่งบประมาณในการจัดซื้อในครั้งนั้นเป็นการจัดซื้อในนามกรมการศาสนา รถยนต์ ๒ คันนี้ทางศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศิการต้องการแต่ใช้ไม่ได้เต็มที่ คือ ระบบพระกับระบบราชการที่มีความขัดกันตรงที่ว่า ทางศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศิการ ต้องการให้นำรถมาประจำไว้ที่ศูนย์กลาง แต่ตามระเบียบราชการแล้วรถที่ซื้อมาโดยหน่วยงานราชการใดก็ต้องเก็บไว้ที่หน่วยราชการนั้น แม้จุดมุ่งหมายของการจัดซื้อรถดังกล่าวมีความจำเป็นจะต้องใช้ก็ต้องทำหนังสือขออนุญาต ซึ่งไม่ค่อยทันการและเกิดความล่าช้า

(๒) โทรศัพท์มือถืออุปกรณ์ชนิดนี้มีความจำเป็นมากในการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องหรือระหว่างพระวินยาศิการด้วยกัน ที่ออกปฏิบัติงานตามพื้นที่ต่าง ๆ

(๓) กล้องถ่ายวิดีโอ และกล้องถ่ายรูปซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกภาพเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาในการสอบสวน

(๔) เบบันทึกการสอบสวน ในส่วนอุปกรณ์สำนักงาน เช่น พิมพ์ดีด โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ เครื่องโทรสาร เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องโรเนียว ฯลฯ ก็ได้อาศัยใช้ร่วมกันกับทางวัดที่ศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศิการตั้งอยู่

เป็นที่ทราบแล้วว่า วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศิการนั้น นอกจากอุปกรณ์สำนักงานต่าง ๆ ซึ่งได้อาศัยใช้กับทางวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์แล้วอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น วิทยู่มือถือ โทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกภาพ ยานพาหนะ อุปกรณ์เหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานนอกสถานที่ของพระวินยาศิการต้องจัดหาเหล่านี้เองเพราะศูนย์ไม่สามารถจัดหามาให้ได้ ก็เนื่องจากว่าไม่มีงบประมาณที่เพียงพอกับการใช้จ่ายในด้านนี้ โดยเฉพาะยานพาหนะ ซึ่งแต่ละศูนย์ไม่มีเป็นของตนเอง การออกปฏิบัติงานจึงใช้การเช่ายานพาหนะมาใช้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งส่วนมากจะเช่าแท็กซี่ ในชั่วโมงเร่งด่วน ถ้ามีเรื่องราวแจ้งเข้ามาทำให้เกิดปัญหา มาก เพราะไม่สามารถจัดหารถออกปฏิบัติงานได้ทันการณ์ ยานพาหนะที่มีคือรถที่กรมการศาสนาซึ่งจัดซื้อเพื่อการนี้โดยเฉพาะแต่ในทางปฏิบัติระบบราชการกับระบบพระสงฆ์มีความขัดกันตรงที่ว่า เมื่อศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศิการ ต้องการยานพาหนะมาใช้ด่วน แต่ด้วยระเบียบราชการ ทำให้ไม่ได้

รับความสะดวกและบางครั้งเมื่อได้มาแล้ว การนำยานพาหนะออกปฏิบัติงานก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบราชการ คือ ๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. เท่านั้น และจะเบิกค่าใช้จ่ายค่าน้ำมันก็ต้องตามเวลาราชการเท่านั้น ในความเป็นจริงงานของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการมีความจำเป็นที่จะใช้ทั้งในเวลากลางคืน และกลางวัน ทั้งวันหยุดราชการด้วย ปัญหาได้มาซึ่งวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นปัญหามากก็คือเรื่องยานพาหนะ ในอุปกรณ์อื่น ๆ นั้นไม่เป็นปัญหามากมายนัก

๒) ความเพียงพอต่อการใช้งานของวัสดุอุปกรณ์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำงานของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการนั้นประกอบด้วยยานพาหนะ โทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายวิดีโอ กล้องถ่ายรูป และอุปกรณ์ประจำสำนักงานอื่น ๆ ซึ่งเมื่อศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการได้ถูกจัดตั้งขึ้นก็ได้รับการจัดหามาเท่าที่จัดหาได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ โดยภาพรวมแล้วไม่มีความพอเพียงพอต่อการใช้งานอันเนื่องมาจากสภาพงานที่รับผิดชอบมีมาก อีกทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นก็มีราคาแพงโดยเฉพาะยานพาหนะ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ซึ่งแต่ละศูนย์ไม่มีประจำศูนย์ของตนเองสำหรับยานพาหนะนั้นไม่มีเลย แม้จะสามารถยืมจากฝ่ายสังฆการ กรมการศาสนาได้ แต่ในทางปฏิบัตินับว่าเป็นเรื่องยุ่งยากมาก เพราะติดระเบียบของทางราชการ จึงไม่สะดวกเท่าที่ควร กล้องถ่ายรูปนั้นในแต่ละศูนย์ไม่มีปัญหาแต่ละศูนย์พอต่อการใช้งาน เพราะราคาไม่แพงสามารถจัดหาได้ตามจำนวนที่ต้องการ ส่วนกล้องถ่ายวิดีโอั้นเพียงบางศูนย์เท่านั้นที่มีเป็นของตนเอง ในส่วนของอุปกรณ์สำนักงานต่าง ๆ ก็ได้อาศัยร่วมกับทางวัดที่ศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการตั้งอยู่มีความพร้อมพอสมควร อีกทั้งหัวหน้าศูนย์ก็เป็นเจ้าอาวาสนั้น ๆ ด้วย จึงได้รับความสะดวกในการใช้ และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเนื่องจากทางวัดเป็นฝ่ายจัดหามาใช้เป็นประจำอยู่แล้ว

เนื่องจากปัญหาการประพฤติไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรในกรุงเทพฯ เป็นปัญหาที่ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ และจะต้องรีบเข้าไปแก้ไขเท่าที่จะทำได้ เพราะแต่ละศูนย์ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ คล้าย ๆ กัน

ปัญหาความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่เกิดความคล่องตัว ซึ่งถือว่าเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นประจำในการติดต่อประสานงานที่อยู่ก็เป็นเพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น คือ ประมาณ ๑๐๐ เครื่อง ซึ่งพระวินยาธิการได้จัดซื้อมาใช้ในการนี้เป็นการเฉพาะ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีเวลาพระวินยาธิการไม่อยู่วัดก็ไม่สามารถติดต่อไปได้ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยเพราะพระวินยาธิการระดับปฏิบัติงานก็อยู่กระจัดกระจายไปตามวัดต่าง ๆ ทำให้มีปัญหาในการติดตามตัว ส่วนปัญหาเรื่องยานพาหนะนั้นไม่พอ การออกปฏิบัติงานก็จะใช้แท็กซี่เป็นหลักสำหรับกล้องถ่ายวิดีโอั้นก็มีอยู่ประมาณ ๑๐ เครื่อง ซึ่งไม่พอเพียงพอต่อการใช้งานเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องใช้บ่อย

๓) คุณภาพของวัสดุอุปกรณ์

คุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะการมีอุปกรณ์ที่มีคุณภาพย่อมทำให้การทำงานเป็นไปอย่างฉับไว อันจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยส่วนรวม การมีอุปกรณ์เพียงพอในการทำงาน ในด้านปริมาณนั้นไม่ได้หมายความว่า จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น วัสดุอุปกรณ์ที่มีใช้อยู่ในนั้นต้องมีคุณภาพที่เหมาะสมกับลักษณะงานนั้นจึงจะเกิดผลดีต่องาน

ศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการ นอกจากจะมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานในด้านปริมาณไม่เพียงพอแล้ว ด้านคุณภาพของแต่ละศูนย์ก็นับว่าน้อยมาก เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น กล้องถ่ายรูปที่ใช้บันทึกภาพ เพื่อนำไปเป็นหลักฐานประกอบการวินิจฉัยในการสอบสวนก็ยังไม่ดีพอ คือ ส่วนมากแต่ละศูนย์มักจะเป็นกล้องขนาดเล็ก ไม่ติดชুম จึงทำให้เวลาบันทึกต้องเข้าไปในระยะที่ใกล้ซึ่งหลายกรณีทำให้ผู้กระทำความผิดรู้ตัวและหลบหนีไปก่อน ในบางครั้งการบันทึกภาพในระยะใกล้ ๆ ตัวผู้กระทำความผิดมักจะเสียงต่อการถูกทำร้ายร่างกาย และเมื่อนำตัวผู้กระทำความผิดไปส่งยังเจ้าคณะในเขตนั้น ๆ ทำการสอบสวนก็เกิดความล่าช้าเพราะต้องนำฟิล์มที่ถ่ายไว้ไปล้างอัดออกมา เพื่อประกอบการพิจารณาในการวินิจฉัยในการสอบสวนอริกรรม กล้องถ่ายที่หน้าสะดวกและรวดเร็วกว่านี้น่าจะใช้กล้องโพลาไรด์ เพราะได้ภาพออกอย่างรวดเร็ว อันจะส่งผลดีต่อการพิจารณาอริกรรม อีกทั้งเป็นผลดีกับทั้งสองฝ่ายเพราะในบางกรณีเหตุเกิดในวันอาทิตย์ เมื่อพระวินยาธิการไปนำตัวพระผู้ถูกล่าวหามาให้เจ้าคณะเขตนั้น ๆ สอบสวนปรากฏว่าไม่สามารถหาร้านอัดรูปได้ ทำให้การตัดสินอริกรรมเกิดความล่าช้าเพราะต้องรพยานหลักฐาน จึงต้องมีการกักตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ เมื่อผลการพิจารณาออกมาว่าพระรูปนั้นผิด และให้ลาสิกขาไป และต่อมาพระที่สึกไปแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวหาว่าพระวินยาธิการกักขังหน่วงเหนี่ยวให้เสียอิสรภาพจนต้องมีเรื่องฟ้องร้องกัน นี่คือนตัวอย่างของการที่อุปกรณ์ไม่มีคุณภาพเพียงพอในส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในสำนักงานนั้นคุณภาพในการใช้งานถือว่ามีความเหมาะสมกับงาน เพราะส่วนมากงานในสำนักงานก็ไม่มี ความจำเป็นที่ต้องใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัยมาก

สรุปภาพรวมของวัสดุอุปกรณ์ในการใช้งาน ของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการ ตามที่ได้ศึกษาปรากฏว่าอยู่ในสภาพขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์หลักที่สำคัญคือ ยานพาหนะ โทรศัพท์มือถืออุปกรณ์สองชนิดนี้เป็นอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นมากในการปฏิบัติงาน แต่เพราะศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการตกอยู่ในสภาพขาดแคลนงบประมาณจึงไม่สามารถจัดหา เพื่อใช้ในการนี้ได้อย่างเพียงพอที่มีอยู่ก็อาศัยศักยภาพของแต่ละบุคคลเท่านั้นที่พอจะจัดซื้อมาได้ โดยเฉพาะยานพาหนะทางศูนย์แทบจะไม่มีประจำศูนย์เลย การออกปฏิบัติงานนอกสถานที่ต้องอาศัยรถเช่าเป็นหลัก เมื่อกกล่าวโดยทั่วไปแล้ววัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการก็ไม่มีอะไรมากนัก แต่อุปกรณ์ที่สำคัญเท่านั้นที่ขาดแคลน และอุปกรณ์ดังกล่าวมักจะมีราคาแพง ประกอบกับทางศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการก็มีปัญหาด้าน

งบประมาณ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ ปัญหาความไม่พอเพียงเป็นปัญหาที่ซ้ำซากของ แต่ละศูนย์ประสบเรื่อยมาจนทุกวันนี้ นอกจากนี้ปัญหาคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ก็ยังถือว่าไม่เหมาะสมกับงานที่เสี่ยงต่ออันตราย เช่น กล้องถ่ายรูปส่วนมากจะเป็นกล้องขนาดเล็กไม่ติดชুম ซึ่งต้องเข้าไปถ่ายในระยะใกล้อันอาจจะก่อให้เกิดอันตรายและผู้กระทำความผิดรู้ตัวและหลบหนีไปก่อน

ความหมายของความคิดเห็น

จำลอง เงินดี ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็น การแสดงออกของทัศนคติก็ได้^{๔๘}

บุญเรียง ขจรศิลป์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออก ทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไรนั้น เป็นการ แสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้น การวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้^{๔๙}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การ แสดงออกซึ่งวิจาร์ณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติ ในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกต่างๆ ไป เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ^{๕๐}

พระธรรมปิฎก ได้กล่าวไว้ว่า ความเห็น (ทิฏฐิ) หมายความว่า ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี ความเข้าใจตามนัยเหตุผล ข้อที่เข้ากับความเข้าใจของตน หลักการที่เห็นสมควร ข้อที่ถูกต้อง ข้อที่เชิดชูเอาไว้ความใฝ่นิยมหรือที่ปัจจุบันเรียกกันว่าค่านิยม รวมไปถึงอุดมการณ์ แนวทัศนะในการมองโลกและชีวิต ที่เรียกกันว่า โลกทัศน์และชีวทัศน์ต่างๆ ตลอดจนทัศนคติ พื้นฐานที่สืบเนื่องจากความเก็บความเข้าใจและความใฝ่นิยมเหล่านั้น ถ้าจะจัดเข้าเป็นพวกๆ ก็

^{๔๘}จำลอง เงินดี, เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

^{๔๙}บุญเรียง ขจรศิลป์, วิธีวิจัยการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : พิชญาพรินตัง, ๒๕๓๔), หน้า ๗๘.

^{๕๐}ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

คงมี ๒ ระดับ คือ ความเห็น ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าว่า ดี ไม่ดี ควรจะเป็น ไม่ควรจะเป็น ไม่ควรจะเป็น เป็นต้น^{๕๑}

เรื่องเวทย์ แสงรัตนา ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูดหรือการเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมการแสดงความคิดเห็นนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้^{๕๒}

สุชา จันท์เอม ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเช่นเดียวกับทัศนคติ ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปคนเรา จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปและความคิดเห็นก็เป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ^{๕๓}

หลวงวิเชียรแพทยาคม ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น (Opinion) กับ ทัศนคติ (Attitude) มักจะถูกใช้สลับกันเสมอ ทัศนคติมักจะหมายถึงความพยายามที่จะทำ (Intention to Act) ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องอย่างมากกับอุปนิสัยและพฤติกรรม ส่วนความคิดเห็นเป็นเพียงคำพูดและเครื่องหมาย แต่ทุกคราวที่พูดถึงการทดสอบทัศนคติมักจะเผยถึงความคิดเห็นด้วย^{๕๔}

Anonymous ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น มีหลายความหมายได้แก่

๑. ความเชื่อ ทัศนคติ การพิจารณาหรือการวินิจฉัยหรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบในใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

๒. ความเชื่อที่มีน้ำหนักมากกว่าความรู้สึกในใจและมีน้ำหนักน้อยกว่าความรู้สึกที่แท้จริงหรือมุมมองที่เกิดขึ้นทั่วๆ ไป

๓. การแสดงออกถึงการพิจารณาหรือคำแนะนำอย่างมีรูปแบบโดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญหรือการแสดงออก เช่น การตัดสินใจ การพิจารณาคดีหรือการวินิจฉัยอย่างมีรูปแบบด้วยเหตุผลกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ที่ขึ้นอยู่กับตัดสินใจที่มีกฎหมายรองรับ^{๕๕}

^{๕๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓๕-๗๓๖.

^{๕๒} เรื่องเวทย์ แสงรัตนา, "ความคิดเห็นและความสนใจของนักเรียนเตรียมทหารเกี่ยวกับอัตราเพิ่มประชากรของประเทศไทย", วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๒), หน้า ๒๐.

^{๕๓} สุชา จันท์เอม, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

^{๕๔} หลวงวิเชียรแพทยาคม, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๐๙), หน้า ๑๖๓-๑๖๔.

^{๕๕} Anonymus, **Merriam-Webster's Collegiate Dictionary**, 10th ed., (Merriam-Webster incorporated : Massachusetts, 1996), pp. 12-15.

เอนเกล และสเนลโกรว (Engle, T.L. and L. Snellgrove) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านเจตนาที่ออกมาเป็นคำพูดเป็นการสรุปหรือการลงความคิดเห็น โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่^{๕๖}

กู๊ด (Good ,C.V.) ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดเห็นหมายถึง ความเชื่อ ความคิดหรือการลงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่สามารถบอกได้ว่า ถูกต้องหรือไม่^{๕๗}

อิสซาค (Isaak, A.C.) ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางคำพูดหรือคำตอบ ที่บุคคลได้แสดงออกต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งโดยเฉพาะจากคำถามที่ได้รับทุกๆ โดยปกติแล้วความคิดเห็นจะแตกต่างจากทัศนคติ คือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ขณะที่ทัศนคติจะเป็นเรื่องทั่วไป ซึ่งจะมีความหมายที่กว้าง^{๕๘}

โคลาสนิค (Kolesnik, W.L.) ได้กล่าวไว้ว่า ความเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจจาก การประเมินค่าหรือทัศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ^{๕๙}

ลูธาน ฟรีแมน (Luthans Freeman) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็นหมายถึง ความพร้อมทางด้านจิตใจที่จะตอบสนองต่อบุคคล สถานการณ์ วัตถุและความคิดเห็น โดยมีลักษณะที่คงที่แน่นอน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้และมีรูปแบบการตอบสนองอย่างเดียวกัน^{๖๐}

มารี กู๊ด (Mary L. Good) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็น (Opinion) ไว้หลายความหมายได้แก่

๑. ความหมายทั่วไป หมายถึงความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อพิจารณา ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์อย่างแน่นอนและยังขาดน้ำหนักทางเหตุผลหรือการวิเคราะห์หรือกล่าวกว้างๆ ได้ว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าความรู้

---

^{๕๖} Engle, T.L. and L. Snellgrove, **Psychology:Its Principle and Application**, (Boston : Houghton Mifflin Company, 1969), p. 593.

^{๕๗} Good ,C.V., **Dictionary of Education**, (New York : Mc Graw-Hill Book Company, 1973), p. 338.

^{๕๘} Isaak, A.C., **Scope and Methods of Political Scienc : An Introduction to the Methodology of Political Inquiry**, (Illinois : The Dorsey Press, 1981), p. 203.

^{๕๙} Kolesnik, W.L., **Education Psychology Industry**, (Boston : Houghton Mifflin Company, 1970), p. 320.

^{๖๐} Luthans Freeman, **Ogranization Behavioral**, 7th ed., (Singapore : McGraw-Hill, 1995), p. 609.

๒. ความหมายเฉพาะ หมายถึง การพิจารณาหรือการวินิจฉัยอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูลหรือบุคคลที่เชื่อถือได้

๓. ความคิดเห็นสาธารณะ (Public Opinion) หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยรวมๆ ของกลุ่มคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือข้อเท็จจริง^{๖๑}

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึก หรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เป็นพื้นฐานประกอบการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในขณะนั้น ความคิดเห็นเป็นเรื่องของบุคคลเมื่อแสดงความคิดเห็นแล้วอาจได้รับการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นของบุคคลอาจเปลี่ยนไปตามอายุ ประสบการณ์ หรือสภาพแวดล้อมก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่ามีผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้หลายท่าน ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นเพียงการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่างๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยมหรือถ้าจะกล่าวในลักษณะของพฤติกรรมในแง่ของจิตวิทยา ก็กล่าวได้ว่าเจตคติ ความเชื่อ ความนิยมเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่มีผู้ใดสังเกตหรือทราบได้นอกจากตัวของเขาผู้นั้น แต่ความคิดเห็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตหรือทราบได้อย่างชัดเจน ดังนั้นคนที่มีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่แสดงความคิดเห็นออกมาก็จะไม่มีผู้ใดทราบได้เลยว่าเขามีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมเช่นใด^{๖๒}

นพมาศ อีร์เวคิน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูด

^{๖๑} Mary L. Good, *Integrating the Individual and the Organization*, (New York : Wiley, 2006), p. 17.

^{๖๒} กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗๔-๑๗๕.

ตามสังคมหรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนออกไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความในใจ^{๖๓}

สุชา และ สุรางค์ จันทร์เอม ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทัศนคติออกจากกันได้ เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายทัศนคติ แต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้น เป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำ ทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่จะแสดงออกมาอย่างเปิดเผยหรือตอบสนองอย่างตรงๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ^{๖๔}

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะการพูดหรือการเขียนซึ่งในการแสดงออกนี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และพฤติกรรมระหว่างบุคคล ก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้^{๖๕}

อุทัย หิรัญโต ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับ คือ อย่างผิวเผินก็มี อย่างลึกซึ้งก็มี สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคตินั้น เป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน เป็นความคิดเห็นทั่วๆ ไปไม่เฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลาอันสั้น เรียกว่า ความคิดเห็น เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานพยานหลักฐานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์ มีความรู้แห่งอารมณ์น้อยและเกิดขึ้นได้ง่ายแต่ก็สลายตัวเร็ว^{๖๖}

เฟรด แมน (Feld M.P. man) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า การสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษา ความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใดๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลง

^{๖๓} นพมาศ ธีรเวคิน, *จิตวิทยาสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๙๙.

^{๖๔} สุชา และสุรางค์ จันทร์เอม, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๔.

^{๖๕} สุพัตรา สุภาพ, *สังคมวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๒.

^{๖๖} อุทัย หิรัญโต, *สังคมวิทยาประยุกต์*, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๙๐-๙๑.

ระบบงาน รวมทั้งในการฝึกหัดทำงานด้วยเพราะจะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงาน^{๖๗}

ฮัล ร็อค (Hurlock E.) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อมและมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้^{๖๘}

นูนัลลี จัม (Nunally Jum C.) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ทั้งความคิดเห็นและทัศนคติเป็นเรื่องของการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาธิปไตยทั่วไป ต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและการแสดงออกทางความคิดเห็นในรูปที่เกี่ยวกับตัวเขาและได้กล่าวต่อไปอีกว่า คำว่า ความคิดเห็นนั้นจะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความคิดเห็น (Judgment) และความรู้ (Knowledge) ในขณะที่ทัศนคตินั้นมักใช้กันมากในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) และความชอบพอ (Preference) ท้ายที่สุดเขาได้สรุปว่า เรามักใช้คำว่าความคิดเห็นมากกว่าทัศนคติ^{๖๙}

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกมาซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่าหรือทัศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะภายใต้ทัศนคติของแต่ละบุคคล ซึ่งในการแสดงความคิดเห็นนี้จะต้องอาศัยพื้นความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาและประเมินค่า ก่อนการแสดงความคิดเห็นออกมา ซึ่งการแสดงออกความคิดเห็นนี้อาจจะเป็นในทางเห็นด้วยหรือไม่ก็ได้ ในบางครั้งความคิดเห็นอาจจะอยู่ในลักษณะเห็นด้วยมากหรือเห็นด้วยน้อย และเมื่อแสดงความคิดเห็นออกมาแล้วอาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้

---

^{๖๗} Fled M.P. man, **Psychology in the Industrial Environment**, (London : Butterworth and Co., Ltd., 1971), p. 3.

^{๖๘} Hurlock E., **Adolescent Development**, (New York : McGraw-Hill Book, 1995), pp. 145-148.

^{๖๙} Nunally Jum C., **Test and Measurements Assessment and Prediction**, (New York : McGraw Hill Book Co., Inc., 1950), p. 285.

ความสำคัญของความคิดเห็น

จิตรจำนง สุภาพ ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นมีอิทธิพลครอบงำและมีบทบาทกำหนดวิถีชีวิตและสังคมของมนุษย์เป็นอย่างมาก สามารถนำชีวิตสังคมหรือมนุษย์ชาติทั้งหมดไปสู่ความเจริญงอกงามหลุดพ้นหรือนำไปสู่ความเสื่อมความพินาศก็ได้ ดังจะมองเห็นในชีวิตของบุคคล ทิฐิ (ความเห็น) เป็นตัวชักจูงและกำหนดวิถีชีวิตทั้งในด้านรับเข้าและด้านแสดงออกกล่าวคือ จะมองเห็นโลกและชีวิตเป็นอย่างไรและจะปฏิบัติต่อโลกและชีวิตนั้นอย่างไร เริ่มตั้งแต่การแปลความหมายของประสบการณ์ที่รับเข้ามาใหม่อย่างไร จะตีค่าจะตัดสินวินิจฉัยอย่างไร จะหันไปหาหรือเลือกรับสิ่งใด ส่วนใด ในแง่ใด จะเห็นด้วยหรือไม่ จะอยู่ฝ่ายใดและชักนำแนวความคิด การพูด การกระทำ ที่จะสนองตอบได้ แสดงปฏิกริยาออกไปเองว่าจะเอาอย่างไร พูดหรือทำอย่างไรกับบุคคล สิ่งของ สภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์นั้นๆ พร้อมทั้งสร้างเหตุผลประกอบสำหรับการที่จะพูดจะทำเช่นนั้น^{๗๐}

สรุปได้ว่า ความสำคัญของความคิดเห็น คือการศึกษาความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งแต่ละบุคคลจะแสดงออก ความเชื่อและความรู้สึกใดๆ ออกมาโดยการพูดหรือการเขียนเป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานด้านต่าง เพราะจะทำให้การบริหารงาน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถ้าจะให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงแล้วก็คงจะได้ความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงจะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

หลักการวัดความคิดเห็น

จิตรจำนง สุภาพ ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของความคิดที่ดี ความคิดที่ดีจนถึงขั้นเกิดปัญญา ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ คือ การใช้ความคิดถูกวิธี การรู้จักคิด การคิดเป็น การคิดที่มีระบบระเบียบ กล่าวโดยรวมๆ ก็คือ หมายถึง การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นที่นั้นๆ มันเป็นของมัน คิดหาเหตุผล ค้นหาต้นตอหรือต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสายและแยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้น ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัยโดยไม่เอาตันทหา อุปาทานของตนเข้าไปเกี่ยวข้อง^{๗๑}

วิเชียร เกตุสิงค์ ได้กล่าวถึงหลักการวัดความคิดเห็นว่า การใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวคิดของลิเคอร์ท ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับใจความว่าจะเป็นปฏิฐาน (Positive) หรือนิเสธ (Negative)

^{๗๐} จิตรจำนง สุภาพ, ทฤษฎีวิธีชาวต์, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓๙.

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๙.

นอกจากนี้ ในการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นนั้น สิ่งที่มีอิทธิพลที่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน ประกอบด้วย

๑. การอบรมของครอบครัว อิทธิพลของครอบครัวมีมากกว่าปัจจัยอื่นๆ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแห่งแรกของบุคคล

๒. กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง บุคคลเมื่ออยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็จะมีความคิดเห็นทางเดียวกันและสังคมนั้นๆ กลุ่มเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลมีการเรียนรู้

๓. วัฒนธรรม ประเพณี บุคคลเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีย่อมปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมและประเพณีนั้นๆ และมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนไปในทางที่ดี

๔. การศึกษา ระดับการศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงความคิดเห็นเพราะเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับบุคคล

๕. สื่อมวลชนได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะจะเป็นสื่อในการสร้างความคิดเห็นด้านบวกและด้านลบได้^{๗๒}

เบสท์ (Best, J.W) ได้กล่าวไว้ว่า ในการที่ผู้ใดจะแสดงความคิดเห็นออกมา นั้นวิธีการที่จะใช้โดยทั่วไป คือ วิธีการตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามได้เสนอแนะว่า วิธีที่ง่ายที่สุด ที่จะบอกถึงความคิดเห็นคือ การแสดงออกให้เห็นร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะใดและจะได้ทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้น^{๗๓}

สรุปได้ว่า การวัดความคิดเห็นนั้นสามารถที่จะวัดออกมาได้โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีทั้งแบบเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับแบบข้อความที่กำหนดให้ โดยนิยมสร้างตามแนวคิดของลิเคอร์ท ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามแต่ความรู้คิดของแต่ละบุคคล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

จำเรียง ภาวิจิตร ได้กล่าวว่า สาธารณมติหรือมติมหาชน หมายถึงทัศนคติความรู้สึกละและความเห็นของประชากรกลุ่มต่างๆ เฉพาะกลุ่มเกี่ยวข้องกับประเด็นความสนใจหรือปัญหาประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ชั่วระยะเวลาหนึ่ง สาธารณมติประเด็นใดๆ ก็ตามไม่ได้หมายความว่า จะต้องเป็นมติหรือความคิดเห็นของประชาชนทั้งหมดในประเทศ แต่เป็นความ

^{๗๒} วิเชียร เกตุสิงค์, หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น, ๒๕๒๔), หน้า ๙๔-๙๗.

^{๗๓} Best, J.W., **Reseach in Education**, (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc, 1977), p. 169.

คิดเห็นของประชากรส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งที่ยังตกลงไม่ได้ คุณภาพของมติมหาชนหรือ
สาธารณมติขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประเด็น ดังนี้

๑. การอภิปรายของสาธารณชน ซึ่งต้องมีความกระตือรือร้น มีประสิทธิภาพและ
สามารถเปลี่ยนมติไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใดได้

๒. มีข่าวสารและข้อมูลที่เพียงพอ

๓. มีเสรีภาพในการคิดและการแสดงออก

๔. คุณภาพของความเป็นผู้นำต้องดี เพราะความคิดเห็นของผู้นำและผู้เชี่ยวชาญจะ
มีอิทธิพลต่อสาธารณมติ

๕. กลุ่มกดดันจะแสวงหาผลประโยชน์หรือข้อได้เปรียบจากการสนับสนุนของผู้มี
อำนาจในสังคม^{๗๔}

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อสาธารณมติ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย
ประการ เช่น

๑. ภูมิหลังทางสังคม (Social Background) กลุ่มคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันโดย
ทั่วๆ ไปย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปด้วย เช่น ความคิดเห็นระหว่างผู้สูงอายุกับผู้เยาว์
ระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมืองและระหว่างผู้มีรายได้ต่ำกับผู้มีรายได้สูง

๒. กลุ่มอ้างอิง (Reference Groups) โดยปกติจะคบหาสมาคมกันหรือกระทำสิ่งใด
ให้แก่ผู้ใดนั้น ความคิดที่มักจะคำนึงถึงก็คือมีอะไรร่วมกันได้หรืออ้างอิงกันได้

๓. กลุ่มกระตือรือร้นและกลุ่มเฉื่อยชา (Active and Passive Groups) ผู้ที่สนใจ
และมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นใดประเด็นหนึ่งย่อมมีความกระตือรือร้นเป็นพิเศษและก่อให้เกิด
กลุ่มผลประโยชน์ได้มากที่สุดและสามารถมีอิทธิพลต่อสาธารณมติโดยเฉพาะการจูงใจให้คนเห็น
ด้วยหรือไม่เห็นด้วยในประเด็นต่างๆ ได้ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มเฉื่อยชาที่ไม่มีบทบาทอะไรต่อ
สาธารณมติ^{๗๕}

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นสิ่งที่แสดงออกทางความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดย
พิจารณาจากข้อเท็จจริง ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และบริบททางสังคมหรือวัฒนธรรมที่
บุคคลประสบพบเจอ ทั้งนี้ความคิดเห็นอาจแสดงออกมาในรูปแบบของคำพูด การเขียนหรือ
อย่างใดอย่างหนึ่ง จากพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่เดิมหรือประสบการณ์ที่ผ่านมา ความคิดเห็นของ

^{๗๔} จำเรียง ภาวิจิตร, สังคมวิทยา มานุษยวิทยาสำหรับครู, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, ๒๕๒๕), หน้า ๒๔๘.

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๘.

บุคคลจะมีระดับที่แตกต่างกันในการคิดเห็นขึ้นอยู่กับอายุและประสบการณ์ของผู้แสดงความคิดเห็นเป็นสำคัญ

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๓.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการกระทำผิดวิหัยของพระสงฆ์

คะนิง นิตย์ จันทบุตร ได้ทำการศึกษาเรื่องสถานะและบทบาทของพระพุทธรศาสนาในประเทศไทยส่วนความประพฤติที่ย่หย่อนของสงฆ์ พบว่า ความไม่เคร่งครัดในการอุปสมบท ความไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการบวช ทำให้ผู้บวชประพฤติตนดูจรรยาวิลาสไม่ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระอุปัชฌาย์ ประกอบกับความหย่อนสมรรถภาพในการปกครองของพระอุปัชฌาย์ และเจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร บางพวกไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย แต่มุ่งที่จะอาศัยการดำรงเพศภิกษุเลี้ยงชีพ บางพวกรวมกลุ่มทำร้ายพระเถระผู้ปกครอง ทะเลาะวิวาทกันเองชุมนุมขับไล่เจ้าอาวาส และบางพวกแยกตัวไปตั้งวัดที่ชอบด้วยกฎหมายและธรรมวินัยด้วยตนเอง^{๗๖}

สนธยา มัญจรัรักษ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย กล่าวถึงการละเมิดพระธรรมวินัยของสงฆ์ พบว่ามีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะข้อมูลเดิมในกรุงเทพมหานครจากปี ๒๕๓๗ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๙๒ รูป ในจำนวนนี้ถูกภาคทัณฑ์ ๑๓๗ รูป สั่งให้ลาสิกขา ๕๕ รูป ส่วนข้อมูลในปี ๒๕๓๘ มีพระสงฆ์ละเมิดพระธรรมวินัยทั้งสิ้น ๑๖๖ รูป ถูกภาคทัณฑ์ ๑๒๘ รูป ให้ลาสิกขา ๓๘ รูป และยังพบว่าในส่วนภูมิภาคมีพระภิกษุกระทำผิดจำนวนมากในปี ๒๕๓๖ มีจำนวนพระกระทำผิด ๔๐๖ รูป ในปี ๒๕๓๗ มีจำนวน ๑๙๒ รูป และในปี ๒๕๓๘ มีจำนวน ๒๔๒ รูป และมีการกระทำผิดรวมเล็กน้อย เช่น การบิณฑบาตขาดความสำรวม เรี่ยไรโดยไม่ได้รับอนุญาต บักรกลดในย่านชุมชน พักแรมตามบ้าน และดื่มสุรา เป็นต้น^{๗๗}

อำนาจ ยัสโยธา^{๗๘} ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับในวินัยสงฆ์ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นการวิจัยเอกสารในรูปแบบการพรรณนา

^{๗๖} คานิง นิตย์ จันทบุตร, “สถานะและบทบาทของพระพุทธรศาสนาในประเทศไทย”, (กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, ๒๕๑๒). หน้า ๒๑๓.

^{๗๗} สนธยา มัญจรัรักษ์, “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”, สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๘} อำนาจ ยัสโยธา, กระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับในวินัยสงฆ์การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ. ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา. ๒๕๔๑. หน้า บทคัดย่อ.

วิเคราะห์ โดยจำกัดกรอบเนื้อหาให้อยู่ในขอบเขต ดังนี้ ๑. บทบาทของกฎหมายกับบทบาทพระธรรมวินัยต่อการกำหนดความผิดและโทษ ๒. กระบวนการบัญญัติความผิด และโทษในกฎหมายกับพระวินัย ๓. ลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดที่มีโทษทางกฎหมายกับในพระวินัย ๔. ความคิดและโทษที่จะได้รับจากการล่วงละเมิดกฎหมายกับพระวินัย ๕. กระบวนการพิจารณาคดีในกฎหมายและในพระวินัย จากการศึกษา พบว่า ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างมีบทบาทที่จะพิจารณาความผิดที่เกิดขึ้นได้แตกต่างกัน ดังนี้

๑. กฎหมายและพระวินัยมีบทบาทอย่างมากต่อการจัดระเบียบสังคม เป็นเกณฑ์บังคับความประพฤติให้เป็นไปตามที่กฎหมายและพระวินัยที่ต้องการ และต่างก็มีข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบต่อกันในบางประเด็น ถ้าจะให้เกิดผลดีและเที่ยงธรรมต้องใช้ควบคู่กันไป

๒. กระบวนการบัญญัติความผิดและโทษการบัญญัติกฎหมายในอดีต จะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการปกครองในรูปแบบระบอบรัฐสภาเช่นทุกวันนี้ พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงพระองค์เดียวในการตรากฎหมายใด ๆ บังคับใช้ หรือทรงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น แต่ในสมัยการปกครองด้วยระบบรัฐสภา การร่างกฎหมายกระทำได้โดยผ่านระบบรัฐสภา ส่วนพระวินัยของพระสงฆ์นั้น พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้บัญญัติขึ้นก็ต่อเมื่อมีมูลเหตุแห่งกระทำผิดเกิดขึ้น โดยเรียกประชุมสงฆ์ เมื่อได้ข้อมูลที่เป็นจริงแล้วก็จะทรงชี้เหตุผลให้เห็นถูกเห็นผิดแล้ว ทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นเรียกว่า “ปฐมบัญญัติ” ภายหลังเมื่อภิกษุกระทำผิดอีกก็ทรงบัญญัติ “อนุบัญญัติ” ขึ้นอีกภายหลัง

๓. ลักษณะของการกระทำผิดและรับโทษในกฎหมายถือว่าต้องรับโทษ ก็ต่อเมื่อกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษ ตามความหมายองค์ประกอบ และข้อยกเว้นสำหรับการกระทำนั้นหรือไม่ ส่วนพระวินัยถือว่ามีความผิดก็ต่อเมื่อลักษณะของการกระทำนั้นมืองค์ประกอบ คือ สจิตตกะ ได้แก่ มีความจงใจหรือเจตนา และอจิตตกะ ได้แก่ ไม่จงใจหรือไม่เจตนา และพิจารณาข้อยกเว้นความผิดแลโทษนั้นหรือไม่ร่วมกัน

๔. ความผิดและโทษทางอาญา แบ่งได้ ๑๒ ลักษณะและมี ๕ สถาน ส่วนในทางพระวินัยแบ่งตามชนิดของโทษ (อาบัติ) ที่จะได้รับ คือ อาบัติหนัก ได้แก่ ปาราชิก ๔ มี ๔ สิกขาบท อาบัติ อย่างกลาง ได้แก่ สังฆาทิเสส มี ๑๓ สิกขาบท และอาบัติอย่างเบา ได้แก่ ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทุพภาสิต ซึ่งแตกต่างกัน

๕. กระบวนการพิจารณา ในกฎหมายเริ่มต้นจากพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาเป็นที่สุด ส่วนในพระวินัยครั้งพุทธกาลเมื่อมีภิกษุรูปใดกระทำผิดก็จะมีการฟ้องร้องด้วยคำพูดแล้ว มีการไต่สวนตามลำดับขั้นตอนจนกระทั่งมีคำวินิจฉัยเพื่อลงนิคหกรรม คำวินิจฉัยของพระพุทธเจ้าเป็นที่สุด แต่ในปัจจุบันให้ดำเนินไปตามกฎหมายของมหาเถรสมาคม

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการกระทำผิดวินัยของพระสงฆ์นั้น สามารถสรุปตามลำดับได้ ดังนี้ คือ ๑) การบิณฑบาตรไม่เหมาะสม ๒) การเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต ๓) ปักกลดในย่านชุมชน ๔) เล่นการพนัน ๕) ดื่มสุรา

๒.๓.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการ

พระวิจิตร สมคำภา ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติงานพระวินยาศิการ ในการตรวจตราดูแล พระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสมจากการศึกษาโดยสรุป พบว่า ลักษณะและบทบาทในการปฏิบัติงานที่มีลักษณะต้องพึงพาตัวเอง ทุก ๆ อย่าง โดยเฉพาะในด้านงบประมาณในการดำเนินการต่าง ๆ ต้องอาศัยบารมีส่วนตัวของหัวหน้าศูนย์จัดหาเอง โดยที่ศูนย์กลางไม่มีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณ และอาศัยความเสียสละส่วนตัวของพระวินยาศิการในการปฏิบัติงาน การทำงานไม่มีสิ่งตอบแทน แต่อาศัยแรงจูงใจนอกจากนี้ยังขาดแคลนบุคลากรที่จะทำหน้าที่ปฏิบัติงาน ยังขาดแคลนบุคลากรที่จะทำหน้าที่ที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานที่มีก็ไม่มีศักยภาพที่เพียงพอ ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ดังนั้นลักษณะการทำงานไม่ว่าจะในด้านบุคลากร งบประมาณ เครื่องมือสื่อสาร อีกทั้งยังไม่ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายอาณาจักรเท่าที่ควรด้วย^{๗๙}

พระมหาสมเกียรติ พูลทอง ได้ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการ พบว่า มิติด้านบุคลากรของพระวินยาศิการ เช่น ความรู้ความสามารถ ความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์ เป็นต้น ยังอยู่ในระดับปานกลาง^{๘๐}

เจริญ จันทร์จริง ได้ศึกษาถึงปัญหาในการออกปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิการ ซึ่งพบว่า มีปัญหาในเรื่อง มาตรการป้องกันและดูแลสอดส่องความประพฤติของพระสงฆ์ไม่รัดกุม การสนับสนุนงบประมาณจากรมการศาสนา ในการปฏิบัติหน้าที่แก่พระวินยาศิการไม่เพียงพอและสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ^{๘๑}

^{๗๙} พระวิจิตร สมคำภา, “บทบาทการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการของพระวินยาศิการในการตรวจตราดูแลภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสม”, สารนิพนธ์ สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๓๙), หน้า บทคัดย่อ.

^{๘๐} พระมหาสมเกียรติ พูลทอง, “ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการที่มีต่อพระสงฆ์ผู้ประพฤติผิดวินัย ศึกษากรณีเฉพาะเขตพระนคร”, สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารองค์การ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๐), บทคัดย่อ.

^{๘๑} เจริญ จันทร์จริง, “บทบาทของพระวินยาศิการในการรักษาพระวินัยของคณะสงฆ์ไทย ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), หน้าบทคัดย่อ.

พระมหาจรัญ เมาลิกุล ได้ศึกษาถึงปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิการ ซึ่ง พบว่า มาตรการป้องกันและดูแลสอดส่องความประพฤติของพระสงฆ์ไม่เคร่งครัด การประสานงานระหว่างพระวินยาศิการเขตก็ยังมีปัญหา ขณะเดียวกันสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ยานพาหนะ เครื่องมือ ยังไม่เพียงพออันเป็นผลสืบเนื่องมาจากงบประมาณที่ได้รับมีจำนวนจำกัดจึงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ดูแลพระสงฆ์ได้อย่างทั่วถึง^{๘๒}

พระมหาเจริญ จันท์เจริญ ได้ศึกษา บทบาทของพระวินยาศิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า พระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการกระทำความผิดของพระภิกษุผ่านการสอบถามและพิจารณาตัดสินของคณะสงฆ์ โดยมีพระพุทธเจ้าในฐานะประมุขสงฆ์ประกาศให้คณะสงฆ์รับรองเป็นข้อห้ามและระเบียบแห่งการปฏิบัติ หากมีการล่วงละเมิดอื่น ๆ ก็จะมีบทบัญญัติเพิ่มเติมเรียกว่า อนุบัญญัติ สิกขาบทเหล่านี้ ได้ใช้เป็นกรอบแห่งการประพฤติของพระสงฆ์ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้รับการยอมรับเป็นกฎบัตรสำหรับอ้างอิงและใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความสงบเรียบร้อย^{๘๓}

ดังนั้น ปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิการนั้น สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้คือ ๑) มาตรการป้องกันและดูแลสอดส่องความประพฤติของพระสงฆ์ไม่เคร่งครัด ๒) ปัญหาการประสานงานระหว่างพระวินยาศิการเขต ๓) สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ ๔) ขาดงบประมาณ

๒.๓.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการ

สมเกียรติ พูลทอง ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการที่มีต่อพระสงฆ์ผู้ประพฤติผิดวินัย ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพระนคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการ จากมิติทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑) มิติ

^{๘๒} พระมหาจรัญ เมาลิกุล, “พระพุทธศาสนากับสังคมไทย ศึกษากรณีของพระวินยาศิการในเขตดุสิต”, สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกริก, ๒๕๔๗), หน้าทศด้อย.

^{๘๓} พระมหาเจริญ จันท์เจริญ, บทบาทพระวินยาศิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ อ.ม. (อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนา เปรียบเทียบ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๔๒. หน้า บทศด้อย.

ด้านบุคลากร ๒) มิติด้านงาน ๓) มิติด้านความร่วมมือ ศึกษาจากภาคเอกสารและภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามพระวินยาศึกษา จำนวน ๓๕ รูป จากการศึกษา^{๘๔} พบว่า

๑. มิติด้านบุคลากร โดยภาพรวมพบว่า ด้านทักษะความชำนาญ ความรู้ความสามารถ ในเรื่องพระวินัยของพระวินยาศึกษานั้นอยู่ในระดับสูง แต่ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับกลาง

๒. มิติด้านงาน ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน พบว่า อยู่ในระดับกลาง โดยได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร ส่วนด้านความซับซ้อนในการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า มีความยุ่งยากในการรวบรวมข้อมูล และการไม่เข้าใจกฎระเบียบทั้งของคณะสงฆ์และบ้านเมืองอยู่ในระดับต่ำ

๓. มิติด้านความร่วมมือ พบว่า มีความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับสูงในเรื่องของการฝึกอบรม แนะนำวิธีการต่าง ๆ ด้านความร่วมมือกับประชาชน พบว่า อยู่ในระดับสูง โดยได้รับแจ้งเมื่อพบเห็นพระสงฆ์ผู้กระทำความผิด แต่ในด้านความร่วมมือกับมหาเถรสมาคม พบว่าอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะในเรื่องของการประสานงานต่าง ๆ

พระมหาสุรศักดิ์ สุวรรณ^{๘๕} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทพระวินยาศึกษาเกี่ยวกับการลดปัญหาของคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาเฉพาะ ในเขตพญาไทและเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า พระวินยาศึกษาส่วนใหญ่เป็นมีอายุ ๔๖ ปีขึ้นไป, มีพรรษา ๒๖ พรรษาขึ้นไปมีระดับการศึกษานักธรรมชั้นเอก และมีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส บทบาทของพระวินยาศึกษากับการลดปัญหาของคณะสงฆ์: เขตพญาไทและห้วยขวางพบว่า อยู่ในระดับสูง คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = ๑.๑๔๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายบทบาทในแต่ละด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) บทบาทด้านภาวะผู้นำ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๗ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.= ๑.๐๗๗ อยู่ในระดับสูง

๒) บทบาทด้านหน้าที่ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๔๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = ๑.๑๐๗ อยู่ในระดับสูง

๓) บทบาทด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ๑.๒๓๑ อยู่ระดับสูง และ

^{๘๔} สมเกียรติ พูลทอง, ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาศึกษาที่มีต่อพระสงฆ์ผู้ประพฤติผิดวินัย ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพระนคร, สาขาวิชาการบริหารองค์การ สารนิพนธ์ ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๐). หน้า บทคัด

^{๘๕} พระมหาสุรศักดิ์ สุวรรณ, “การศึกษาบทบาทพระวินยาศึกษากับการลดปัญหาของคณะสงฆ์: กรณีศึกษาเฉพาะ ในเขตพญาไทและเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร”, สาขาศาสนศึกษา (คณะวิทยาลัยศาสนศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

๔) บทบาทด้านกระบวนการยุติธรรม (กฎหมาย) มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗/๒ ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = ๑.๑๕๕ อยู่ในระดับสูง

วิธีการทำงานของพระวินยาธิการที่สามารถนำมาสู่การแก้ไขปัญหาหรือลดปัญหา พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุ/สามเณร : เขตพญาไทและเขตห้วยขวาง พบว่าวิธีการทำงานแก้ไขปัญหาที่พระวินยาธิการใช้ ได้แก่ ๑) วิธีการแก้ปัญหาด้านผู้รับผิดชอบ (เจ้าอาวาส/อุปัชฌาย์) ๒) วิธีการแก้ปัญหาด้านการให้การศึกษา/อบรม/ให้ความรู้เกี่ยวกับพระภิกษุสามเณรไม่ให้ทำกระทำผิดและ ๓) วิธีการแก้ปัญหาด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม

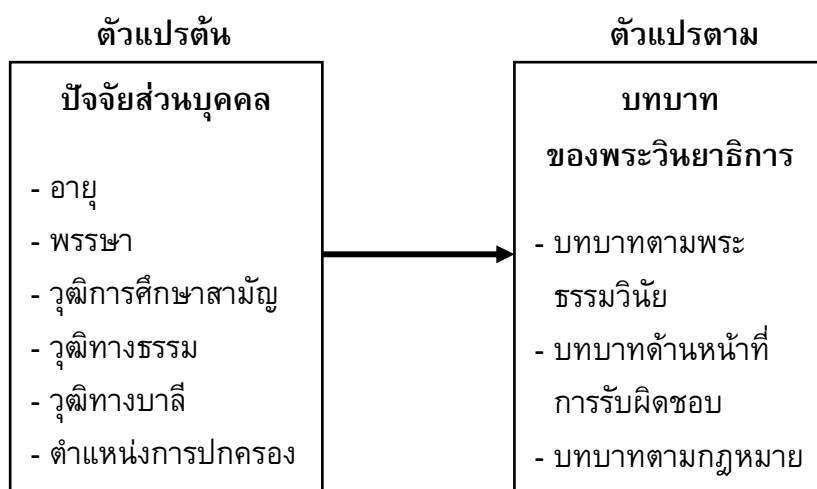
บทบาทของพระวินยาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่าบทบาทของพระวินยาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ควรจะเป็นหรือพัฒนาส่งเสริม ได้แก่ ๑) บทบาททางด้านศีลาจารวัตร ๒) บทบาททางด้านผู้นำ/หน้าที่/ความร่วมมือ ๓) บทบาททางด้านการศึกษา/ความรู้ ๔) บทบาททางด้านกระบวนการยุติธรรม ๕) บทบาททางด้านความปลอดภัยในชีวิต และ ๖) บทบาทด้านเครื่องมือ/อุปกรณ์/งบประมาณนอกจากนี้ยังมีบทบาทที่เป็นปัญหาในตัวพระวินยาธิการ คือ ความตั้งใจทำงานที่หวังผลตอบแทนและความเห็นแก่ตัว

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการนั้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้ คือ ๑) มีเรื่องการประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อขอความร่วมมือ ๒) ควรให้มีสื่อประชาสัมพันธ์ของพระวินยาธิการ ๓) ควรมีการจัดอบรมเป็นพิเศษและให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน

๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้น ได้แก่ (Independent Variables) อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิทางธรรม วุฒิบาลี และตำแหน่งปกครอง ตัวแปรตาม ได้แก่ (Dependent Variables) บทบาทตามพระธรรมวินัย บทบาทด้านหน้าที่การรับผิดชอบ และ บทบาทตามกฎหมาย ดังแผนภูมิที่ ๒.๒

แผนภูมิที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยาริการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขต
พญาไท กรุงเทพมหานคร” มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็น
วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร ที่อาศัยอยู่ในเขต
ปกครองคณะสงฆ์พญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑,๑๐๐ รูป

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุ สามเณรที่อาศัยอยู่ในเขต
ปกครองพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๐๙ รูป ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่ม
อย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากตามลำดับดังนี้

๑. คัดเลือกวัดทุกอำเภอที่อยู่ในเขตพญาไท
๒. สุ่มเลือกวัด โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับ

ฉลาก

๓. สุ่มพระภิกษุ จากวัดในเขตปกครองพญาไท จำนวน ๓๐๙ รูป โดยวิธีการสุ่ม
อย่างง่าย (Simple random sampling)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๔.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระวินยาศิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือในการสอบถาม

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไข

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๔.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบของบทบาทของพระวินยาศิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษาปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ สถานภาพ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำ ด้านหน้าที่ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)^๑ มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

^๑ สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๙ - ๑๔๐.

- ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปแจกให้กับพระสงฆ์ ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ที่จะทำการศึกษาจำนวน ๓๐ รูป เพื่อทดสอบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจคำถามในแบบสอบถามอย่างชัดเจนหรือไม่ เมื่อมีข้อบกพร่องก็จะได้ทำการแก้ไขให้ถูกต้องแล้วจึงนำแบบสอบถามแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาดังที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อ พระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

๓.๔.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ ที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑. ผศ.ดร. พระครูปริยัติกิตติธำรง รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

๒. ดร. พระครูวินัยธรสุรัฐ สิริปญโญ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

๓. ดร.พระมหาสม กลยาโณ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

๔. ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น รักษาการหัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์

๕. ผศ.อนุภูมิ โสวเกษม อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)^๒

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓ - ๒๔๔.

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับพระสงฆ์ทั่วไป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ รูป เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๓ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๔๑

๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระวินยาริการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

๒. ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือไปยังเจ้าคณะเขตพญาไท หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระภิกษุ ที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๐๙ รูป โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากตามลำดับ ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้ศึกษาได้ นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง ในการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ระดับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของ พระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วน

^๓Cronbach, Lee J. **Essentials of psychological testing**, 4 th ed., (New York: Harper & Row,1971), p.67.

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของพระภิกษุ
นอกเขตพญาไทซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

๓) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๔ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายความว่า	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๓.๕๐ – ๔.๔๙	หมายความว่า	มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๒.๕๐ – ๓.๔๙	หมายความว่า	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๑.๕๐ – ๒.๔๙	หมายความว่า	น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๑.๐๐ – ๑.๔๙	หมายความว่า	น้อยที่สุด

---

^๔ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร:
ตำนสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา บทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปใช้ค่าสถิติความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวัดความสำคัญของความพึงพอใจ โดยให้คะแนน (Ratio Scale) สำหรับลักษณะคำถามประกอบด้วยข้อความที่ให้ความสำคัญในแต่ละด้าน การวัดระดับความสำคัญความพึงพอใจใช้มาตราวัดของไลเคิร์ต (Likert Scale) ในการแปลผลเพื่อเขียนรายงาน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูลเป็น ๔ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ

ตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของ พระวินยาธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยใช้ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ ๓ การเปรียบเทียบความทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะบทบาท ของพระวินยาธิการ

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า ๒๕ ปี	๘๔	๒๗.๑๘
๒๖ – ๓๕ ปี	๙๐	๒๙.๑๓
๓๖ – ๔๕ ปี	๖๔	๒๐.๗๑
๔๖ – ๕๕ ปี	๓๔	๑๑.๐๐
มากกว่า ๕๕ ปี	๓๗	๑๑.๙๗
จำนวนพรรษา		
น้อยกว่า ๕ พรรษา	๑๒๒	๓๙.๔๘
๕ – ๑๐ พรรษา	๗๖	๒๔.๖๐
๑๑ – ๑๕ พรรษา	๓๔	๑๑.๐๐
๑๖ – ๒๐ พรรษา	๒๕	๘.๐๙
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๕๒	๑๖.๘๓
วุฒิการศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๐๐	๖๔.๗๒
ปริญญาตรี	๗๓	๒๓.๖๒
สูงกว่าปริญญาตรี	๓๖	๑๑.๖๕
วุฒิการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมตรี	๔๗	๑๕.๒๑
นักธรรมโท	๓๔	๑๑.๐๐
นักธรรมเอก	๑๕๙	๕๑.๔๖
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๖๙	๒๒.๓๓

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษาทางบาลี		
ประโยค ๑ - ๓	๓๗	๑๑.๙๗
เปรียญธรรม ๔-๖	๔๘	๑๕.๕๓
เปรียญธรรม ๗-๙	๒๙	๙.๓๙
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๑๙๕	๖๓.๑๑
ตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์		
เจ้าอาวาส	๕	๑.๖๒
รองเจ้าอาวาส	๒	๐.๖๕
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๑๑	๓.๕๖
พระลูกวัด	๒๙๑	๙๔.๑๗
รวม	๓๐๙	๑๐๐.๐๐

จากข้อมูลในตารางที่ ๔.๑ พบว่าข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามเป็นดังนี้

๑. อายุ จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๐๙ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๒๙.๑๓ มีอายุอยู่ในช่วง ๒๖ - ๓๕ ร้อยละ ๒๗.๑๘ มีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี ร้อยละ ๒๐.๗๑ มีอายุอยู่ในช่วง ๓๖ - ๔๕ ปี ร้อยละ ๑๑.๙๗ มีอายุมากกว่า ๕๕ ปี และร้อยละ ๑๑.๐๐ มีอายุอยู่ในช่วง ๔๖ - ๕๕ ปี

๒. จำนวนพรรษา จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๐๙ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๓๙.๔๘ มีจำนวนพรรษาน้อยกว่า ๕ พรรษา ร้อยละ ๒๔.๖๐ จำนวนพรรษา ๕ - ๑๐ พรรษา ร้อยละ ๑๖.๘๓ มีจำนวนพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ร้อยละ ๑๑.๐๐ มีจำนวนพรรษา ๑๑ - ๑๕ พรรษา และร้อยละ ๘.๐๙ มีจำนวนพรรษา ๑๖ - ๒๐ พรรษา

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๐๙ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๖๔.๗๒ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๒๓.๖๒ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ ๑๑.๖๕ มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๐๙ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๕๑.๔๖ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอก

ร้อยละ ๒๒.๓๓ ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ร้อยละ ๑๕.๒๑ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับ
นักธรรมตรี และร้อยละ ๑๑.๐๐ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมโท

๕. **วุฒิการศึกษาทางบาลี** จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน
๓๐๙ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๖๓.๑๑ ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ร้อยละ
๑๕.๕๓ มีวุฒิการศึกษาทางบาลีระดับเปรียญธรรม ๔-๖ ร้อยละ ๑๑.๙๗ มีวุฒิการศึกษาทาง
บาลีระดับเปรียญธรรมประโยค ๑ - ๓ และร้อยละ ๙.๓๙ มีวุฒิการศึกษาทางบาลีระดับเปรียญ
ธรรมเปรียญธรรม ๗-๙

๖. **ตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์** จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบ
แบบสอบถาม จำนวน ๓๐๙ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๙๔.๑๗ เป็นพระลูกวัด ร้อย
ละ ๓.๕๖ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส ร้อยละ ๑.๖๒ เป็นเจ้าอาวาส และร้อยละ ๐.๖๕ เป็นรองเจ้า
อาวาส

ตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศึกษา
ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ระดับเกณฑ์ความคิดเห็น (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, ๒๕๕๐) แบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย ๔.๒๑ – ๕.๐๐	มากที่สุด
ระดับค่าเฉลี่ย ๓.๔๑ – ๔.๒๐	มาก
ระดับค่าเฉลี่ย ๒.๖๑ – ๓.๔๐	ปานกลาง
ระดับค่าเฉลี่ย ๑.๘๑ – ๒.๖๐	น้อย
ระดับค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๘๐	น้อยที่สุด

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของ
พระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ทัศนะของพระสงฆ์ ต่อบทบาทของพระวินยาศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑. ด้านภาวะผู้นำ	๓.๖๔	๐.๘๑	มาก	๒
๒. ด้านหน้าที่	๓.๔๙	๐.๘๗	มาก	๔
๓. ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม	๓.๖๔	๐.๗๖	มาก	๒
๔. ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)	๓.๘๑	๐.๗๑	มาก	๑
รวม	๓.๖๕	๐.๖๘	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๐๙ รูป
เกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบ
แบบสอบถามมีทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับดังนี้
ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) ($\bar{x} = 3.81$) ด้านภาวะผู้นำและด้านการ
ประสานงาน/การมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 3.64$) และด้านหน้าที่ ($\bar{x} = 3.49$) ตามลำดับ เมื่อ
พิจารณารายละเอียดแต่ละด้านปรากฏดังตารางที่ ๔.๓ - ๔.๖

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะผู้นำ

ด้านภาวะผู้นำ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑. พระวินยาริการได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ				
ข้อบังคับพระวินยาริการทุกประการ	๓.๗๒	๐.๙๙	มาก	๒
๒. พระวินยาริการได้ผ่านกระบวนการสรรหา				
หรือฝึกรวมจากหน่วยเหนือ (ผู้บังคับบัญชา)	๓.๗๓	๐.๙๕	มาก	๑
๓. พระวินยาริการมีความเข้าใจในบทบาทที่ตน				
รับผิดชอบ	๓.๗๐	๐.๙๑	มาก	๓
๔. พระวินยาริการได้ใช้ภาวะผู้นำด้านการแก้ไข				
ปัญหาที่พระภิกษุ-สามเณรที่ประพฤติตนไม่				
เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๓.๖๐	๑.๐๑	มาก	๔
๕. มีความพึงพอใจกับการปฏิบัติของ				
พระวินยาริการในเขตพื้นที่พญาไท	๓.๔๒	๑.๐๔	มาก	๕
รวม	๓.๖๔	๐.๙๑	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๖๔$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะผู้นำเรียงลำดับดังนี้ พระวินยาริการได้ผ่านกระบวนการสรรหาหรือฝึกรวมจากหน่วยเหนือ (ผู้บังคับบัญชา) ($\bar{x} = ๓.๗๓$) มากที่สุด รองลงมาคือพระวินยาริการได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับพระวินยาริการทุกประการ ($\bar{x} = ๓.๗๒$) พระวินยาริการมีความเข้าใจในบทบาทที่ตนรับผิดชอบ ($\bar{x} = ๓.๗๐$) พระวินยาริการได้ใช้ภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหาที่พระภิกษุ-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = ๓.๖๐$) และมีความพึงพอใจกับการปฏิบัติของพระวินยาริการในเขตพื้นที่พญาไท ($\bar{x} = ๓.๔๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าที่

ด้านหน้าที่	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑. พระวินยาริการได้ออกปฏิบัติหน้าที่ตรวจตราดูความเรียบร้อยอยู่เสมอ	๓.๓๙	๑.๐๓	ปานกลาง	๖
๒. พระวินยาริการออกปฏิบัติหน้าที่กันเป็นทีม	๓.๓๒	๐.๙๘	ปานกลาง	๗
๓. พระวินยาริการมีความพร้อมที่จะออกปฏิบัติหน้าที่	๓.๔๒	๑.๐๓	มาก	๕
๔. พระวินยาริการได้ศึกษาจากกฎ ระเบียบ และบทลงโทษพระสงฆ์-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม เป็นอย่างดี	๓.๖๗	๐.๙๓	มาก	๑
๕. พระวินยาริการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างตรงไปตรงมา โดยไม่มีอคติ	๓.๔๗	๑.๐๑	มาก	๔
๖. พระวินยาริการมีความเสียสละและอุทิศเวลาในการเป็นพระเจ้าหน้าที่และออกปฏิบัติหน้าที่	๓.๕๘	๑.๑๐	มาก	๓
๗. พระวินยาริการเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี	๓.๖๑	๑.๐๒	มาก	๒
รวม	๓.๔๙	๐.๘๗	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าที่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๔๙$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าที่เรียงลำดับดังนี้ พระวินยาริการได้ศึกษาจากกฎ ระเบียบ และบทลงโทษพระสงฆ์-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม เป็นอย่างดี ($\bar{x} = ๓.๖๗$) มากที่สุด รองลงมา คือ พระวินยาริการเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี ($\bar{x} = ๓.๖๑$) พระวินยาริการมีความเสียสละและอุทิศเวลาในการเป็นพระเจ้าหน้าที่และออกปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{x} = ๓.๕๘$) พระวินยาริการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างตรงไปตรงมา โดยไม่มีอคติ ($\bar{x} = ๓.๔๗$) พระวินยาริการมีความพร้อมที่จะออกปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{x} = ๓.๔๒$) พระวินยาริการได้ออกปฏิบัติหน้าที่ที่ตรวจตราดูความเรียบร้อยอยู่เสมอ ($\bar{x} = ๓.๓๙$) และพระวินยาริการออกปฏิบัติหน้าที่กันเป็นทีม ($\bar{x} = ๓.๓๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม

ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑. เวลาที่ออกตรวจตราพื้นที่จะมีการประสานงานขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๓.๗๐	๐.๘๖	มาก	๑
๒. เมื่อมีการแจ้งเหตุจากผู้หวังดี พระวินยาศึกษาจะไปถึงที่เกิดเหตุและระงับสถานการณ์อย่างรวดเร็ว	๓.๕๗	๑.๐๔	มาก	๔
๓. ในกรณีที่ได้ไปแจ้งเหตุ พระวินยาศึกษาจะประสานงานขอความร่วมมือไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	๓.๖๕	๐.๘๖	มาก	๓
๔. การขอความร่วมมือของพระวินยาศึกษา จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละครั้งจะมีอุปสรรคอยู่เสมอ	๓.๖๖	๐.๘๙	มาก	๒
รวม	๓.๖๔	๐.๗๖	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านการประสานงานหรือการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๖๔$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านการประสานงานหรือการมีส่วนร่วมเรียงลำดับดังนี้ เวลาที่ออกตรวจตราพื้นที่จะมีการประสานงานขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x} = ๓.๗๐$) มากที่สุด รองลงมาคือการขอความร่วมมือของพระวินยาศึกษา จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละครั้งจะมีอุปสรรคอยู่เสมอ ($\bar{x} = ๓.๖๖$) ในกรณีที่ได้ไปแจ้งเหตุ พระวินยาศึกษาจะประสานงานขอความร่วมมือไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x} = ๓.๖๕$) และเมื่อมีการแจ้งเหตุจากผู้หวังดี พระวินยาศึกษาจะไปถึงที่เกิดเหตุและระงับสถานการณ์อย่างรวดเร็ว ($\bar{x} = ๓.๕๗$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)

ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑. เมื่อมีการจับภิกษุผู้ประพฤติไม่เหมาะสม พระวินยาศิการจะยึดหลักฐานของผู้เสียหายและหาหลักฐานพยานแวดล้อม ฯลฯ	๓.๘๔	๐.๘๘	มาก	๒
๒. เมื่อมีการพิจารณาความผิด (คดี) พระวินยาศิการจะนำภิกษุผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสมมาสอบสวนที่วัด สถานีตำรวจ	๓.๗๒	๐.๘๔	มาก	๖
๓. มีวิธีการสอบสวน/ตัดสิน กับภิกษุผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสมจะยึดพระธรรมวินัยเป็นปัจจัยหลัก เรื่องทางกฎหมายเป็นปัจจัยรอง	๓.๗๘	๐.๘๙	มาก	๔
๔. มีวิธีการสอบสวนจะเป็นธรรมกับภิกษุผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสม	๓.๘๗	๐.๘๔	มาก	๑
๕. เมื่อมีการสอบสวนผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสม พระวินยาศิการจะทำการไต่สวนร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาและตำรวจในท้องที่	๓.๘๔	๐.๙๗	มาก	๒
๖. เมื่อมีการพิจารณาคดีสิ้นสุดแล้ว พระวินยาศิการจะดำเนินการไปตามคำตัดสิน	๓.๗๗	๐.๙๓	มาก	๕
รวม	๓.๘๑	๐.๗๑	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) เรียงลำดับดังนี้ มีวิธีการสอบสวนจะเป็นธรรมกับภิกษุผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสม ($\bar{x} = 3.87$) มากที่สุด รองลงมา คือเมื่อมีการจับภิกษุผู้ประพฤติไม่เหมาะสม พระวินยาศิการจะยึดหลักฐานของผู้เสียหายและหาหลักฐานพยานแวดล้อม ฯลฯ และเมื่อมีการสอบสวนผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสม พระวินยาศิการจะทำการ

ได้สวนร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาและตำรวจในท้องที่ ($\bar{x} = 3.84$) มีวิธีการสอบสวน/ตัดสิน กับภิกษุผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสมจะยึดพระธรรมวินัยเป็นปัจจัยหลัก เรื่องทางกฎหมายเป็นปัจจัยรอง ($\bar{x} = 3.78$) เมื่อมีการพิจารณาคดีสิ้นสุดแล้ว พระวินัยการจะดำเนินการไปตามคำตัดสิน ($\bar{x} = 3.77$) และ เมื่อมีการพิจารณาความผิด (คดี) พระวินัยการจะนำภิกษุผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสมมาสอบสวนที่วัด สถานที่ตำรวจ ($\bar{x} = 3.72$) ตามลำดับ

ตอนที่ ๓ การเปรียบเทียบความทันสมัยของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินัยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความทันสมัยของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินัยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ ตามสมมติฐานที่ ๑ - ๖ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระภิกษุสามเณรที่มีอายุแตกต่างกัน มีทันสมัยต่อบทบาทของพระวินัยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบความทันสมัยของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินัยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ

(n = 309)

บทบาทของ พระวินัยการ	อายุ						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๒๕ ปี		๒๖ - ๔๕ ปี		มากกว่า ๔๕ ปี			
	(๘๔ รูป)	(๘๔ รูป)	(๑๕๔ รูป)	(๑๕๔ รูป)	(๗๑ รูป)	(๗๑ รูป)		
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านภาวะผู้นำ	3.62	0.83	3.64	0.82	3.65	0.75	0.04	0.97
ด้านหน้าที่	3.54	0.79	3.51	0.87	3.39	0.95	0.64	0.53
ด้านการประสานงาน/ การมีส่วนร่วม	3.73	0.59	3.64	0.79	3.55	0.86	1.12	0.33
ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)	3.73	0.61	3.84	0.70	3.81	0.84	0.62	0.54
รวม	3.66	0.62	3.66	0.68	3.60	0.76	0.17	0.84

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีอายุแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีอายุแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๒ พระภิกษุสามเณรที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบความทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามจำนวนพรรษา

(n = ๓๐๙)

บทบาทของ พระวินยาศิการ	จำนวนพรรษา						F	Sig.
	๑ - ๑๐ พรรษา (๑๙๘ รูป)		๑๑ - ๒๐ พรรษา (๕๙ รูป)		๒๑ พรรษา ขึ้นไป (๕๒ รูป)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
	ด้านภาวะผู้นำ	๓.๖๓	๐.๗๕	๓.๖๙	๑.๐๖	๓.๖๑		
ด้านหน้าที่	๓.๔๘	๐.๘๒	๓.๖๑	๑.๐๘	๓.๔๓	๐.๘๐	๐.๖๗	๐.๕๑
ด้านการประสานงาน/ การมีส่วนร่วม	๓.๖๐	๐.๗๓	๓.๘๕	๐.๗๗	๓.๕๘	๐.๘๓	๒.๗๗	๐.๐๖
ด้านกระบวนการทาง ยุติธรรม (กฎหมาย)	๓.๗๓	๐.๖๘	๔.๐๗	๐.๖๖	๓.๗๙	๐.๘๒	๕.๓๗	๐.๐๑*
รวม	๓.๖๑	๐.๖๕	๓.๘๐	๐.๗๙	๓.๖๐	๐.๖๘	๑.๙๘	๐.๑๔

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านกระบวนการทางยุติธรรม

(กฎหมาย) สำหรับด้านอื่น ๆ พระภิกษุสามเณรมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขต
พญาไท กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๙

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)

		(n = ๓๐๙)			
จำนวนพรรษา	$\bar{x}$	จำนวนพรรษา			พรรษาขึ้นไป
		๑ - ๑๐	๑๑ - ๒๐	๒๑	
		๓.๗๓	๔.๐๗	๓.๗๙	
๑ - ๑๐ พรรษา	๓.๗๓	-	๐.๓๔*	๐.๐๖	
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๔.๐๗		-	๐.๒๘*	
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๗๙			-	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีจำนวนพรรษา ๑ - ๑๐ พรรษา และ ๒๑ พรรษาขึ้นไปมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) น้อยกว่าพระภิกษุสามเณรที่มีจำนวนพรรษา ๑๑ - ๒๐ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

บทบาทของ พระวินยาศิการ	วุฒิการศึกษาสามัญ						F	Sig.
	ต่ำกว่า ปริญญาตรี (๒๐๐ รูป)		ปริญญาตรี (๗๓ รูป)		สูงกว่า ปริญญาตรี (๓๖ รูป)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
	ด้านภาวะผู้นำ	๓.๗๐	๐.๗๕	๓.๖๑	๐.๗๖	๓.๓๕		
ด้านหน้าที่	๓.๕๕	๐.๗๒	๓.๔๘	๐.๗๗	๓.๒๒	๑.๐๙	๒.๒๒	๐.๑๑
ด้านการประสานงาน/ การมีส่วนร่วม	๓.๖๙	๐.๗๕	๓.๔๘	๐.๗๘	๓.๗๔	๐.๗๔	๒.๔๒	๐.๐๙
ด้านกระบวนการทาง ยุติธรรม (กฎหมาย)	๓.๗๙	๐.๗๐	๓.๘๑	๐.๗๙	๓.๘๘	๐.๖๒	๐.๒๖	๐.๗๗
รวม	๓.๖๘	๐.๖๗	๓.๕๙	๐.๗๐	๓.๕๕	๐.๗๕	๐.๘๕	๐.๔๓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ในด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๔ พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

บทบาทของ พระวินยาศิการ	วุฒิการศึกษาทางธรรม								F	Sig.
	หัตถกรรมตรี				หัตถกรรมโท					
	หัตถกรรมเอก		ไม่มี วุฒิทางธรรม		หัตถกรรมเอก		ไม่มี			
	(๔๗ รูป)		(๓๔ รูป)		(๑๕๙ รูป)		(๖๙ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านภาวะผู้นำ	๓.๗๓	๐.๘๒	๓.๘๙	๐.๘๔	๓.๔๖	๐.๗๙	๓.๘๔	๐.๗๔	๕.๔๖	๐.๐๐*
ด้านหน้าที่	๓.๖๐	๐.๘๖	๓.๗๑	๐.๙๗	๓.๓๓	๐.๘๙	๓.๗๐	๐.๗๐	๔.๒๕	๐.๐๑*
ด้านการประสานงาน/ การมีส่วนร่วม	๓.๗๓	๐.๖๘	๓.๗๖	๐.๙๐	๓.๕๐	๐.๗๘	๓.๘๕	๐.๖๓	๔.๐๗	๐.๐๑*
ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)	๓.๘๗	๐.๖๔	๓.๘๔	๐.๘๒	๓.๗๖	๐.๗๔	๓.๘๖	๐.๖๓	๐.๕๓	๐.๖๖
รวม	๓.๗๓	๐.๖๙	๓.๘๐	๐.๘๑	๓.๕๑	๐.๖๘	๓.๘๑	๐.๕๘	๔.๒๙	๐.๐๑*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานครแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านภาวะผู้นำ ด้านหน้าที่และด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม สำหรับด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) พระภิกษุสามเณรมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะผู้นำ ด้านหน้าที่และด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒ - ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ
ทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้าน
ภาวะผู้นำ

(n = ๓๐๙)

วุฒิการศึกษา ทางธรรม	$\bar{x}$	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒิทางธรรม
		๓.๗๓	๓.๘๙	๓.๔๖	๓.๘๔
นักธรรมตรี	๓.๗๓	—	๐.๑๖	๐.๒๗*	๐.๑๑
นักธรรมโท	๓.๘๙		—	๐.๔๓*	๐.๐๕
นักธรรมเอก	๓.๔๖			—	๐.๓๘*
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๘๔				—

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมตรี
นักธรรมโทและไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยการในเขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะผู้นำมากกว่าพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรม
เอกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ
ทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้าน
หน้าที่

(n = ๓๐๙)

วุฒิการศึกษา ทางธรรม	$\bar{x}$	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒิทางธรรม
		๓.๖๐	๓.๗๑	๓.๓๓	๓.๗๐
นักธรรมตรี	๓.๖๐	—	๐.๑๑	๐.๒๗	๐.๑๐
นักธรรมโท	๓.๗๑		—	๐.๓๘*	๐.๐๑
นักธรรมเอก	๓.๓๓			—	๐.๓๗*
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๗๐				—

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมโท และไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าที่มากกว่าพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านการ ประสานงาน/การมีส่วนร่วม

(n = ๓๐๙)

วุฒิการศึกษา ทางธรรม	$\bar{x}$	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒิทางธรรม
		๓.๗๓	๓.๗๖	๓.๕๐	๓.๘๕
นักธรรมตรี	๓.๗๓	—	๐.๐๓	๐.๒๓	๐.๑๒
นักธรรมโท	๓.๗๖		—	๐.๒๖	๐.๐๙
นักธรรมเอก	๓.๕๐			—	๐.๓๕*
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๘๕				—

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมเอกมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านการ ประสานงาน/การมีส่วนร่วมน้อยกว่าพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมไม่มีวุฒิทาง ธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลี แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามด้านวุฒิการศึกษาทางบาลี

บทบาทของ พระวินยาศิการ	วุฒิการศึกษาทางบาลี								F	Sig.
	ประโยค		เปรียญธรรม ๔ - ๖		เปรียญธรรม ๗ - ๙		ไม่มีวุฒิ			
	๑ - ๓		๔ - ๖		๗ - ๙		เปรียญธรรม			
	(๓๗ รูป)		(๔๘ รูป)		(๒๙ รูป)		(๑๙๕ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านภาวะผู้นำ	๓.๕๑	๐.๘๐	๓.๕๑	๐.๖๐	๓.๐๐	๐.๘๕	๓.๗๘	๐.๗๙	๙.๕๙	๐.๐๐*
ด้านหน้าที่	๓.๔๗	๐.๘๙	๓.๔๓	๐.๖๔	๒.๗๙	๐.๙๒	๓.๖๒	๐.๘๖	๘.๔๐	๐.๐๐*
ด้านการประสานงาน/ การมีส่วนร่วม	๓.๖๑	๐.๖๘	๓.๕๔	๐.๖๘	๓.๒๔	๐.๔๙	๓.๗๔	๐.๘๐	๔.๑๓	๐.๐๑*
ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)	๓.๖๓	๐.๖๒	๓.๗๗	๐.๗๕	๓.๗๑	๐.๕๗	๓.๘๖	๐.๗๓	๑.๔๑	๐.๒๔
รวม	๓.๕๖	๐.๖๒	๓.๕๖	๐.๕๗	๓.๑๙	๐.๕๗	๓.๗๕	๐.๗๑	๖.๖๙	๐.๐๐*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานครแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านภาวะผู้นำ ด้านหน้าที่และด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม สำหรับด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) พระภิกษุสามเณรมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะผู้นำ ด้านหน้าที่และด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๖ - ๔.๑๘

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ
ทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้าน
ภาวะผู้นำ

(n = ๓๐๙)

วุฒิการศึกษา ทางบาลี	$\bar{x}$	วุฒิการศึกษาทางบาลี			
		ประโยชน์ ๑ - ๓	เปรียญธรรม ๔ - ๖	เปรียญธรรม ๗ - ๙	ไม่มีวุฒิ เปรียญธรรม
		๓.๕๑	๓.๕๑	๓.๐๐	๓.๗๘
ประโยชน์ ๑ - ๓	๓.๕๑	-	-	๐.๕๑*	๐.๒๗
เปรียญธรรม ๔ - ๖	๓.๕๑		-	๐.๕๑*	๐.๒๗*
เปรียญธรรม ๗ - ๙	๓.๐๐			-	๐.๗๘*
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๗๘				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีประโยชน์ ๑ - ๓ เปรียญธรรม ๔ - ๖ และไม่มีวุฒิเปรียญธรรมมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะผู้นำมากกว่าพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม ๗ - ๙ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ
ทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยธิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้าน
หน้าที่

(n = ๓๐๙)

วุฒิการศึกษา ทางบาลี	$\bar{x}$	วุฒิการศึกษาทางบาลี			
		ประโยค	เปรียญธรรม	เปรียญธรรม	ไม่มีวุฒิ เปรียญธรรม
		๑ - ๓	๔ - ๖	๗ - ๙	
		๓.๔๗	๓.๔๓	๒.๗๙	๓.๖๒
ประโยค ๑ - ๓	๓.๔๗	-	๐.๐๔	๐.๖๘*	๐.๑๕
เปรียญธรรม ๔ - ๖	๓.๔๓		-	๐.๖๔*	๐.๑๙
เปรียญธรรม ๗ - ๙	๒.๗๙			-	๐.๘๓*
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๖๒				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีประโยค
๑ - ๓ เปรียญธรรม ๔ - ๖ และไม่มีวุฒิเปรียญธรรมมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยธิการใน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าที่มากกว่าพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลี
เปรียญธรรม ๗ - ๙ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ
ทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ด้านการ
ประสานงาน/การมีส่วนร่วม

(n = ๓๐๙)

วุฒิการศึกษา ทางบาลี	$\bar{x}$	วุฒิการศึกษาทางบาลี			
		ประโยค ๑ - ๓	เปรียญธรรม ๔ - ๖	เปรียญธรรม ๗ - ๙	ไม่มีวุฒิ เปรียญธรรม
		๓.๖๑	๓.๕๔	๓.๒๔	๓.๗๔
ประโยค ๑ - ๓	๓.๖๑	-	๐.๐๗	๐.๓๗*	๐.๑๓
เปรียญธรรม ๔ - ๖	๓.๕๔		-	๐.๓๐	๐.๒๐
เปรียญธรรม ๗ - ๙	๓.๒๔			-	๐.๕๐*
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๗๔				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีประโยค
๑ - ๓ และไม่มีวุฒิเปรียญธรรมมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร ด้านภาวะด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วมมากกว่าพระภิกษุสามเณรที่มี
วุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม ๗ - ๙ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๖ พระภิกษุสามเณรที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์

(n = ๓๐๙)

บทบาทของ พระวินยาศิการ	ตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์								F	Sig.
	เจ้าอาวาส (๕ รูป)		รองเจ้าอาวาส (๒ รูป)		ผู้ช่วย เจ้าอาวาส (๑๑ รูป)		พระลูกวัด (๒๙๑ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านภาวะผู้นำ	๓.๓๒	๑.๕๑	๓.๔๐	๑.๐๐	๓.๕๘	๑.๔๐	๓.๖๔	๑.๘๑	๐.๓๔	๐.๘๐
ด้านหน้าที่	๓.๑๑	๑.๓๔	๓.๕๗	๑.๐๐	๓.๖๔	๑.๕๒	๓.๕๐	๑.๘๘	๐.๔๒	๐.๗๔
ด้านการประสานงาน/ การมีส่วนร่วม	๓.๓๐	๑.๙๙	๔.๐๐	๑.๐๐	๓.๗๕	๑.๗๘	๓.๖๔	๑.๗๖	๐.๕๖	๐.๖๔
ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)	๓.๘๐	๑.๕๑	๔.๖๗	๑.๐๐	๓.๘๙	๑.๗๔	๓.๘๐	๑.๗๑	๑.๐๕	๐.๓๗
รวม	๓.๓๘	๑.๐๔	๓.๙๑	๑.๐๐	๓.๗๒	๑.๕๒	๓.๖๕	๑.๖๙	๐.๓๘	๐.๗๗

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

ตอนที่ ๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะบทบาท ของพระวินยาศิการ

๑. ด้านภาวะผู้นำ

ปัญหา อุปสรรค

๑. ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่
๒. ผู้นำต้องเข้มแข็ง ตั้งใจทำงานให้สมกับคำว่าผู้นำมีความรับผิดชอบเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
๓. พระวินยาศิการบางรูป ไม่เข้าใจบทบาทตัวเอง และไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่
๔. จำนวนพระวินยาศิการ ยังไม่เพียงพอ
๕. พระวินยาศิการ จะพบกับการบริหารจัดการกับพระภิกษุ สามเณร ที่ไม่อยู่ในกรอบโอวาทของวัดเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรเลือกผู้ที่ชอบ และรักพร้อมทั้งเต็มใจที่จะเป็นพระวินยาศิการ
๒. พระวินยาศิการต้องมีจิตสำนึกต่อหน้าที่เสมอ
๓. ควรให้ผู้ที่จะเป็นพระวินยาศิการที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เข้าใจบทบาทความเป็นผู้นำที่จะต้องทำ และพร้อมที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ
๔. ควรเพิ่มจำนวนพระวินยาศิการ ให้มากกว่านี้
๕. ควรให้วัดใช้กฎระเบียบของวัดให้เป็นประโยชน์ตามความชอบธรรม เพื่อควบคุมความประพฤติของผู้ใต้บังคับบัญชา

๒. ด้านหน้าที่

ปัญหา อุปสรรค

๑. พระวินยาศิการไม่ขยันออกตรวจตามหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย
๒. พระวินยาศิการ ยังขาดอุปกรณ์การตรวจ และบุคลากรเจ้าหน้าที่
๓. ละเว้นจากการปฏิบัติหน้าที่
๔. พระวินยาศิการทำผิดเอง
๕. การปฏิบัติหน้าที่บางครั้งของพระวินยาศิการเป็นไปด้วยความยากลำบากเพราะขาดยานพาหนะในการเดินทาง ต้องใช้บริการแท็กซี่ ซึ่งทำให้ไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
๖. พระวินยาศิการ ยังขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่พึงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

๑. พระวินยาศึกษาควรขยันหมั่นออกตรวจตราในภาระหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบให้มากขึ้น
๒. ควรจะมีเจ้าหน้าที่ช่วยกันในด้านอำนวยความสะดวกแก่พระวินยาศึกษาให้มากขึ้น เพื่อให้การทำงานและปฏิบัติหน้าที่ได้กระชับขึ้น
๓. ควรปลูกจิตสำนึกของผู้เป็นพระวินยาศึกษา ตลอดถึงยกย่องชื่นชมประกาศเกียรติคุณให้ปรากฏสำหรับพระวินยาศึกษาที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่
๔. ควรจัดให้มียานพาหนะ ไว้ประจำหน่วยของแต่ละเขต
๕. จะต้องทำหน้าที่ของพระวินยาศึกษาให้สมบูรณ์มีความรับผิดชอบมากกว่าที่เป็นอยู่

๓. ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม

ปัญหา อุปสรรค

๑. การประสานงานไม่ค่อยคล่องตัวเท่าที่ควร
๒. บางครั้งเหมือนทำงานเพียงคนเดียว หรือไม่ก็อาจคิดว่าไม่ใช่ธุระตัวเอง ควรเป็นฝ่ายอื่น หรือหน่วยงานอื่นรับผิดชอบ
๓. บางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือสำนักงานพระพุทธศาสนา
๔. ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๕. ยังขาดการประชุม อบรม สัมมนาความรู้ให้กับพระวินยาศึกษา

ข้อเสนอแนะ

๑. การมีส่วนร่วมในพระวินยาศึกษาด้วยกันยังน้อยมาก ควรจะให้พระวินยาศึกษาร่วมมือร่วมใจและปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางป้องกันและสอดส่องดูแลให้เข้มงวดขึ้น
๒. ควรให้หน่วยงานต่าง ๆ เช่น สน.ต่าง ๆ มีฝ่ายสนับสนุน หรือสถานที่ ที่พร้อมจะช่วยเหลือพระวินยาศึกษาชัดเจน
๓. ควรมีหนังสือขอความร่วมมือ หรือ มอบอำนาจความสะดวกให้กับพระวินยาศึกษาที่ออกปฏิบัติหน้าที่
๔. ต้องมีทีมงานที่ทำงานร่วมกันได้
๕. ควรจัดให้มีการประชุม อบรม หรือสัมมนาให้ความรู้กับพระวินยาศึกษามากกว่านี้

๔. ด้านกระบวนการยุติธรรม

ปัญหา อุปสรรค

๑. ควรมีการตักเตือนก่อน แล้วค่อยมีกฎหมายจัดการในภายหลังต่อไป
๒. พระวินยาธิการไม่แม่นยำในกฎหมาย ด้านหลักการ และวิธีการ
๓. บางครั้งพระวินยาธิการ ไม่สามารถที่จะดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ทำความผิดได้ ทำได้แต่เพียงตักเตือนเท่านั้น

๔. พระวินยาธิการบางรูปยังไม่ได้เข้าไปในกระบวนการยุติธรรม เพียงแต่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

๕. ข้อกฎหมายบางอย่างไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย

๖. มีอคติ และสนับสนุนวัดของตัวเองให้ทำความผิด

ข้อเสนอแนะ

๑. ถ้าตักเตือนแล้วไม่เชื่อฟัง ควรจัดการด้านวินัยสงฆ์ และด้านกฎหมายบ้านเมืองให้เด็ดขาด

๒. ควรมีคู่มือกฎหมายที่พระวินยาธิการต้องรู้ ควรรู้ นอกเหนือหรือควบคู่กับหลักพระธรรมวินัย

๓. ควรมีกฎหมายให้อำนาจหน้าที่กับพระวินยาธิการ ในการปฏิบัติหน้าที่กับผู้กระทำความผิดได้ทันที

๔. ควรได้รับการอบรม หรือศึกษาข้อปฏิบัติในด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมเพิ่มเติม

๕. ควรจัดการกับผู้กระทำความผิด ด้วยกฎหมายที่เด็ดขาด

๖. ควรปรับปรุงตัวพระวินยาธิการ เพื่อไม่ให้มีอคติให้มากกว่านี้ ในการปฏิบัติหน้าที่

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยาศึกษาตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” ผลการวิเคราะห์โดยละเอียดได้แสดงไว้ในบทที่ ๔ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบบทบาทของพระวินยาศึกษาตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
๒. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุ สามเณรที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑,๑๐๐ รูป ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๙ รูป ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ในการวิจัยครั้งนี้สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลีและตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และสอบถามแบบปลายเปิด (open-end questions) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ซึ่งแบบสอบถามได้รับความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างพระภิกษุ สามเณรที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวนเป็น ๓๕๐ ชุด และคัดเลือกข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุดจำนวน ๓๐๙ ชุด ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจะหาค่าความถี่ และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของข้อมูลทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร และใช้ค่า Independent Samples (T – Test) และ One-Way Anova (F-Test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่าง พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ซึ่งได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์กับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

สมมติฐาน

พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ซึ่งได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิ การศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และตำแหน่งในการปกครอง คณะสงฆ์ที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยการแตกต่างกัน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ๓๐๙ รูป พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุอยู่ในช่วง ๒๖ – ๓๕ ร้อยละ ๒๙.๑๓ รองลงมาคือ มีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี ร้อยละ ๒๗.๑๘ มีจำนวนพรรษาน้อยกว่า ๕ พรรษา ร้อยละ ๓๙.๔๘ รองลงมาคือ จำนวนพรรษา ๕ – ๑๐ พรรษา ร้อยละ ๒๔.๖๐ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๖๔.๗๒ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ ๒๓.๖๒ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอก ร้อยละ ๕๑.๔๖ รองลงมาคือ ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ร้อยละ ๒๒.๓๓ ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ร้อยละ ๖๓.๑๑ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาทางบาลีระดับเปรียญธรรม ๔ – ๖ ร้อยละ ๑๕.๕๓ และเป็นพระลูกวัด ร้อยละ ๙๔.๑๗ รองลงมาคือ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส ร้อยละ ๓.๕๖

๒. ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๐๙ รูป เกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยการอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับดังนี้ ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) ด้านภาวะผู้นำและด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม และด้านหน้าที่ ตามลำดับ

๓. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และจำแนกตามสถานภาพด้านจำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยการ พระวินยการส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ พระวินยการบางรูป ไม่เข้าใจบทบาทตัวเอง และไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนจำนวนในการปฏิบัติหน้าที่ของ

พระวินยาศิการยังไม่เพียงพอต่อภาระงาน ส่วนข้อเสนอแนะในบทบาท คือพระวินยาศิการต้องเข้มแข็ง ตั้งใจทำงานให้สมกับคำว่าผู้นำมีความรับผิดชอบเอาใจใส่ต่อหน้าที่ได้รับมอบหมาย ควรเลือกผู้ที่ชอบ และรักพร้อมทั้งเต็มใจที่จะเป็นพระวินยาศิการ พระวินยาศิการต้องมีจิตสำนึกต่อหน้าที่เสมอ ควรให้ผู้ที่จะเป็นพระวินยาศิการที่ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าใจบทบาทความเป็นผู้นำที่จะต้องทำ และพร้อมที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ

๕.๒ การอภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระวินยาศิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ พระภิกษุ สามเณรที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๐๙ รูป โดยกลุ่มตัวอย่างมีทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาศิการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษานำสู่การอภิปรายผลดังนี้

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาศิการโดยรวมอยู่ในระดับมาก นั่นคือ พระสงฆ์ที่เป็นพระวินยาศิการต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความรับผิดชอบ เคารพต่อพระวินัย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพระสงฆ์โดยทั่วไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ถวัลย์ทองมี^๑ ได้กล่าวว่า พระวินยาศิการ นั้นนับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนการปกครองของเจ้าอาวาสและเจ้าคณะปกครอง เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามแก่คณะสงฆ์ การปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิการจะต้องมีความรู้และเข้าใจในจารีต ธรรมเนียมประเพณีและพระวินัย กฎและระเบียบของมหาเถรสมาคมเป็นอย่างดีรวมถึงการตรวจตรา สอบสวน และจัดการนำผู้กระทำความผิดส่งเจ้าหน้าที่ตรวจดำเนินการตามกฎหมายตามสมควรแก่กรณี เพื่อให้คงไว้ซึ่งศรัทธาปสาทะของพุทธศาสนิกชนผู้พบเห็นโดยทั่วไป ดังนั้นพระวินยาศิการจึงหมายถึงพระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนปกครองของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะปกครองสงฆ์ เพื่อความเรียบร้อยดีงามตามเจตนารมณ์ของคณะสงฆ์ และสอดคล้องกับ โชติทองประยูร ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นพระวินยาศิการได้นั้นต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- ๑) เป็นนักธรรมชั้นเอก หรือเป็นเปรียญธรรม ๓ ประโยคขึ้นไป
- ๒) มีพรรษาพ้น ๕ พรรษา
- ๓) มีสังกัดอยู่ในอำเภอนั้น ๆ
- ๔) ต้องเป็นพระสังฆาธิการ หรือเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม, บาลี และปริยัติสามัญ และ
- ๕) ไม่เคยต้องอธิกรณ์มาก่อน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

^๑ ถวัลย์ ทองมี, คู่มือพระวินยาศิการ, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๘๗.

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติต่อบทบาทของพระวินยาธิการทุกด้านคือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านหน้าที่ ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม และด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) อยู่ในระดับมาก นั่นคือ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความคิดเห็นว่า

ด้านภาวะผู้นำ พระวินยาธิการได้ผ่านกระบวนการสรรหาหรือฝึกอบรมจากหน่วยเหนือ (ผู้บังคับบัญชา) และต้องเป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณ ซึ่งสอดคล้องกับ โชติ ทองประยูร^๒ ได้กล่าวไว้ว่า จรรยาบรรณของพระวินยาธิการ ต้องประกอบด้วย

- ๑) ต้องมีความอดทน อดกลั้น ใจเย็นและสุขุมรอบคอบ
- ๒) ต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่รักษาที่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่เห็นสำคัญ
- ๓) ต้องเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ และเสียสละ
- ๔) ต้องให้ความเคารพ ความยำเกรง และเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา
- ๕) ต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งแล้วโดยชอบด้วยพระธรรม วินัย กฎหมาย และกฎหมายมหาเถรสมาคม
- ๖) ต้องสุภาพ อ่อนโยน นุ่มนวล และใช้ปรีชาจากพียงเว้นจากอคติ ๔ ไม่ควรเปิดเผยข้อมูลเมื่อข้อมูลยังไม่ถึงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี

ด้านหน้าที่ พระวินยาธิการได้ศึกษาจากกฎ ระเบียบ และบทลงโทษพระสงฆ์สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ โชติ ทองประยูร ได้กล่าวไว้ว่า

- ๑) ตรวจตราชี้แจงแนะนำให้พระภิกษุสามเณรในกรุงเทพมหานครหรือที่เข้ามาในกรุงเทพมหานคร
- ๒) ปฏิบัติให้ชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน
- ๓) นำพาพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติฝ่าฝืน ในข้อ ๑ มอบให้เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์ในเขตนั้น ๆ แล้วแต่กรณี
- ๔) พิจารณาดำเนินการตามอำนาจท้องที่ หรือช่วยเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะผู้ปกครองในเขตนั้น ๆ ดำเนินการสอบสวนตามควรแก่กรณี พระวินยาธิการจะออกปฏิบัติหน้าที่ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีผู้คนพลุกพล่านสัญจรไปมาเป็นแหล่งชุมชน ซึ่งจะเป็นสถานที่ที่ทำให้พระภิกษุ สามเณร หาจังหวะและโอกาสในการประพฤติตัวไม่เหมาะสม และเมื่อมีผู้แจ้งว่ามีพระภิกษุบางรูปประพฤติตัวไม่เหมาะสม ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง พระวินยาธิการพร้อมทั้งเจ้าหน้าที่หรือฆราวาสก็จะออกไปตรวจตราดูความเรียบร้อยว่ามีพระภิกษุบางรูปประพฤติตัวไม่เหมาะสมตามสถานที่เหล่านั้นหรือไม่ พระวินยาธิการจะตรวจดูแลพระภิกษุบริเวณสถานที่

^๒ โชติ ทองประยูร, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๒๓๑.

เหล่านี้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ พระวินยาศิลาจารย์ต้องออกสอบสวนพระผู้ประพฤติไม่เหมาะสมแก่สมณสาธิตที่ไม่ปฏิบัติตามพระวินัยหรือกฎในข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งมหาเถรสมาคม หรือคำสั่งคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร

ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม เวลาที่ออกตรวจตราพื้นที่จะมีการประสานงานขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดี ซึ่งสอดคล้องกับ จุรณ เมลิกุล^๓ ได้ศึกษาถึงแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิลาจารย์ พบว่า จะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างเจ้าคณะของสงฆ์ และเจ้าอาวาสในการที่จะดูแลตรวจสอบทะเบียนผู้บวช บัญชีรายชื่อพระอุปัชฌาย์ ควรจะให้พระวินยาศิลาจารย์รวมตัวอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเป็นการเฉพาะในพื้นที่ต่าง ๆ และมีการจัดอบรมเป็นพิเศษและให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ควรให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ โดยให้มีการรับรองพระวินยาศิลาจารย์ที่ไม่ได้เป็นพระสังฆาธิการ ให้มีอำนาจหน้าที่สอบสวน ชำระอธิกรณ์เช่นเดียวกับพระสังฆาธิการทั่วไปได้

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิลาจารย์นั้นสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้ คือ

- ๑) มีเรื่องการประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อขอความร่วมมือ
- ๒) ควรให้มีสื่อประชาสัมพันธ์ของพระวินยาศิลาจารย์
- ๓) ควรมีการจัดอบรมเป็นพิเศษและให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน

ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) มีวิธีการสอบสวนจะเป็นธรรมชาติกับภิกษุผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับกับ โชติ ทองประยูร^๔ ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทและหน้าที่ของพระวินยาศิลาจารย์ในกรุงเทพมหานคร มีความสำคัญและมีความจำเป็น ต่อการตรวจสอบดูแลความประพฤติและข้อวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร ซึ่งแต่ละรูปนั้นต่างก็มาจากพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกัน ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน การได้รับการศึกษาตามบริบททางสังคมที่ไม่เหมือนกัน อาจมีความย่อหย่อนหรือความบกพร่องในเรื่องของข้อวัตรปฏิบัติ ขณะที่ความประพฤติพระสงฆ์บางรูปได้รับการอบรมพระวินัยและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และบางรูปอาจได้รับการอบรมพระวินัยเพียงเพื่อรู้เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้พระวินยาศิลาจารย์จึงเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณร เนื่องจากพุทธศาสนิกชนชาวไทยให้ความเคารพนับถือและยกย่องพระภิกษุเหมือนบุคคลอื่น ในกรณีที่พระภิกษุสามเณรกระทำความผิดพระวินัย พระวินยาศิลาจารย์จะทำหน้าที่พิจารณาตัดสินความผิดตามพระวินัย ถ้าการกระทำความผิดนั้นเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ก็จะทำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดีต่อไป และในการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศิลาจารย์ ได้อาศัยกระบวนการในการปฏิบัติงาน

^๓ พระมหาจุรณ เมลิกุล, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย : ศึกษากรณีของพระวินยาศิลาจารย์ในเขตดุสิต สารนิพนธ์ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๑.

เป็นมาตรการดำเนินงาน เกี่ยวกับพระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสมตามกฎหมาย
สมาคม ฉบับที่ ๑๕ หมวดที่ ๒ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์โดยมีกระบวนการ
ดังต่อไปนี้ กรณีตรวจพบพระภิกษุ สามเณร กระทำความผิด ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑) ถวายคำแนะนำ ถ้า

ก. ความผิดนั้นไม่มีโทษร้ายแรงตามพระวินัย กฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศมหาเถร
สมาคม

ข. ความผิดนั้นไม่เป็นโลกวัชชะ ไม่เป็นที่ตำหนิติเตียนของชาวโลก

ค. พระภิกษุสามเณรรูปนั้นกระทำความผิดเป็นครั้งแรก

๒) ทำทัณฑ์บน ถ้า

ก. ความผิดนั้นไม่มีโทษร้ายแรง แต่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือ

ข. ความผิดนั้นเป็นโลกวัชชะเป็นที่ตำหนิติเตียนของชาวโลก

ค. พระภิกษุ สามเณรรูปนั้นเคยได้รับการถวายคำแนะนำมาครั้งหนึ่งแล้ว

ง. พระภิกษุ สามเณรรูปนั้น ๆ กระทำความผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

๓) ลาลิขชา ถ้า

ก. ความผิดนั้นมีโทษร้ายแรงตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบ คำสั่ง ประกาศมหาเถร
สมาคม

ข. ความผิดนั้นมีโทษทางพระธรรมวินัยเล็กน้อยแต่เป็นโลกวัชชะ เช่น การดื่มสุรา
เล่นการพนัน เป็นต้น

ค. พระภิกษุ สามเณรรูปนั้นมีเจตนากระทำความผิดและประพฤติผิดเป็นอาชญา

ง. พระภิกษุ สามเณรรูปนั้นเคยได้รับการถวายคำแนะนำ และได้ทำทัณฑ์บนไว้แล้ว
แต่ยังฝ่าฝืนกระทำความผิดนั้นอีก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่าง
ทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยการในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม
สถานภาพด้านอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ โดยภาพรวม
ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และจำแนกตามสถานภาพด้าน
จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และตำแหน่งในการปกครอง
คณะสงฆ์ โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สอดคล้องกับ
สมมติ พึ่งอุดม^๕ กล่าวว่า พฤติกรรมบทบาทเป็นผลมาจากปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ ความ
คิดเห็นหรือทัศนคติส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งสถานภาพต่างๆ ของ

^๕สมมติ พึ่งอุดม, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามทัศนะของพระสงฆ์
และเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม”, ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต,
(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๕),บทคัดย่อ.

บุคคลที่ประกอบด้วยความคาดหวังจากสังคมให้บุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นๆ ปฏิบัติ บทบาท แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ไม่หยุดนิ่งของสถานภาพ แต่ละบุคคลได้รับการกำหนดสถานภาพและ ครองสถานภาพนั้น โดยมีความสัมพันธ์กับสถานภาพอื่นๆ เมื่อบุคคลใช้สิทธิและหน้าที่ซึ่ง ประกอบขึ้นเป็นสถานภาพ จึงแยกจากกันไม่ได้ และยังสอดคล้องกับพาร์สัน (Parsons) อัง ในไปพาดณี วิถีวัฒนา เป็นนักสังคมชาวอเมริกัน ได้กล่าวว่า สถานภาพและบทบาท เป็น คุณลักษณะของผู้แสดงบทบาท คือการจัดระเบียบของผู้เริ่มแสดง เป็นการสร้างและกำหนดการ มีส่วนร่วมของเขาในกระบวนการที่มีการกระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นการรวบรวมความคาดหวัง ซึ่ง เกี่ยวกับตนเองและของบุคคลอื่นๆ ที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย สถานภาพ คือตำแหน่งของผู้ แสดงภายในสถาบันที่เขาอยู่ จึงสรุปได้ว่า บทบาทมีลักษณะเป็นกระบวนการ ส่วนสถานภาพ มีลักษณะเป็นตำแหน่งของผู้แสดงภายในระบบสังคม ซึ่งกลไกของการขัดเกลาทางสังคมจะ เตรียมบุคคลให้แสดงบทบาทที่เขาชอบ

๕.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรมีการจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการทำงานให้พระวินยาศิการทำงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ
๒. ควรมีการฝึกอบรมพระวินยาศิการก่อนที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่
๓. ควรมีการจัดให้มีการทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างบ้านวัดและหน่วยงานต่าง ๆ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาคั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาทัศนะต่อบทบาทของพระวินยาศิการ กรณีศึกษาในเขตอำเภอ จังหวัดใกล้เคียงและระดับภาค เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ครอบคลุมและใกล้เคียงมากขึ้น
๒. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบต่อบทบาทของพระวินยาศิการ ในแต่ละอำเภอ จังหวัด เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างกัน และนำไปสู่การปกครองของคณะสงฆ์ให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
๓. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีการวางระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำผล การศึกษามาเปรียบเทียบกับหน่วยงานของพระวินยาศิการ
๔. ควรมีศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิการใน เขตต่าง ๆ
๕. ควรมีศึกษาผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิการต่อพระธรรมวินัย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๗.

การศาสนา, กรม. คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา,

๒๕๓๘.

_____. อธิบายพระวินัยสำหรับนักธรรมชั้นตรี, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา,

๒๕๔๑.

_____. คู่มือพัฒนาวัดอุทยานการศึกษาในวัด ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑.

กาญจนา คำสุวรรณและคณะ. จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิเวก, ๒๕๒๔.

คะเนิงนิตย์ จันทบุตร. สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, ๒๕๓๒.

คุณ โทชน์. บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนา. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์, ๒๕๔๓.

งามพิศ สัตย์สงวน. การจัดระเบียบทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม, กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, ๒๕๓๘.

จำเรียง ภาวิจิตร. สังคมวิทยา มานุษยวิทยาสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๒๕.

จำลอง เงินดี. เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์, ๒๕๓๔.

- จิตรจำนง สุภาพ. **ทฤษฎีธีรชาวด์**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, ๒๕๔๔.
- โชติ ทองประยูร. **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๓๕.
- ชิตยา สุวรรณะชฎ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.
- ณรงค์ เส็งประชา. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.
- ถวัลย์ ทองมี. **คู่มือพระวินยาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๓๗.
- นพมาศ ธีรเวคิน. **จิตวิทยาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. **มองอนาคต**. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๗.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. **วิธีวิจัยการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : พิชาภูพรินตัง, ๒๕๓๔.
- ประกอบ กระณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประชาสงเคราะห์, กรม. **ระเบียบคณะพระธรรมจาริกว่าด้วยการบริหารโครงการพระธรรมจาริก**. กรุงเทพมหานคร : นีลนารการพิมพ์, ๒๕๓๔.
- ประสาร ทองภักดี. **พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยามสมาคม, ๒๕๒๓.
- ประเวศ วะสี. **หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิซีเมนต์ไทย, ๒๕๓๗.
- ประสพสุข พันธุ์ประยูร, “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย”, รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , ๒๕๓๕.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). **การคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระธรรมญาณมุนี. **การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระมหาสมทรง สิรินุโร. “บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต”, เอกสารประกอบการ
สัมมนา เรื่อง บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร :
กรมการศาสนา, ๒๕๒๕.

พระมหาสุภา อุทโท. พระสงฆ์ไทยในสองทศวรรษหน้า พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๖๐
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขใจ, ๒๕๔๒.

พระรัตนเมธี (บุญช่วย กมุขสุโก), “มงคลข้าวสวด”, หนังสือพิมพ์ข่าวสด นอากิตยที่ ๑๕ มีนาคม
๒๕๕๒.

พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตโต). พุทธศาสนากับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๓.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร:
ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๓.

_____. สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๗.

พระศรีวิสุทธิโมลี (ป.อ. ปยุตโต). พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน. พระนคร : ห้างหุ้นส่วน
ศิวิล, ๒๕๑๓.

พัทยา สายหู. กลไกของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๙, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พินิจ ลาภานานนท์. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

พูนทรัพย์ สิทธิพรหม. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาการเข้าร่วมโครงการแผน
ธรรมแผ่นดินทองของชาวบ้านห้วยยาง. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.

ไพบูลย์ ช่างเรียน. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยาการพิมพ์,
๒๕๑๖.

ภิญโญ สาร. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖.

มานิช ต้นชวนิช. บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๐๖.

มานิช ต้นชวนิช. บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๐๖.

รัชนิกร เศรษฐ์. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

ลือชา ธรรมวินัยสถิต. มนุษย์กับสังคม. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : สถาบันราชภัฏ
เพชรบุรี, ๒๕๓๗.

- วาสนา ประवालพฤกษ์. **ทัศนคติของแ่งจิตวิทยาในการวัดผล**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา, ๒๕๒๔.
- วิเชียร เกตุสิงค์. **หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พรีน, ๒๕๒๔.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : ชัยศิริการพิมพ์, ๒๕๒๒.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **แนวพระดำริทางคณะสงฆ์ในพระมหาสมณศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. **พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.
- สมปราชญ์ จอมเทศ. **ทฤษฎีและมนุษย์พฤติกรรมในองค์การ**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๕.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๕.
- _____. **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- สุชา จันท์เอม. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔.
- สุชา และสุรางค์ จันท์เอม. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๒. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. **ศาสนากับการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.
- _____. **ศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : พาสีโก, ๒๕๒๔.
- เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุนุมาภราชชน). **ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน**. พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๐.
- โสภา ชูดีกุลชัย. **จิตวิทยาสังคมประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.
- หลวงวิเชียร แพทยาคม. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๐๙.
- อนันต์ วิริยะพินิจ. **บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน**. วารสารธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.
- อุทัย หิรัญโต. **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา - มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖.

(๒) วิทยานิพนธ์.

เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”, วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔.

เจริญ จันทร์จริง. “บทบาทของพระวินยธิการในการรักษาพระวินัยของคณะสงฆ์ไทย ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

เฉลิม อุตกฤษฏ์. “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน : ศึกษาเฉพาะจังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครินทร์วิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๒.

นงเยาว์ ปิฎกัรชณ์. “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน”, วิทยานิพนธ์ ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙.

พระมหาจรรุญ เมลิกุล. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย : ศึกษากรณีของพระวินยธิการในเขตดุสิต, สารนิพนธ์ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกริก. ๒๕๔๗.

พระมหาจรรุญ เมลิกุล. “พระพุทธศาสนากับสังคมไทย ศึกษากรณีของพระวินยธิการในเขตดุสิต”, สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๗.

พระมหาเจริญ จันทร์จริง. บทบาทพระวินยธิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท อ.ม. (อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๔๒.

พระวิจิตร สมคำภา. “บทบาทการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการของพระวินยธิการในการตรวจตราดูแลภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสม”, สารนิพนธ์ สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๓๙.

พระมหาสุรศักดิ์ สุวรรณ. การศึกษาบทบาทพระวินยธิการกับการลดปัญหาของคณะสงฆ์กรณีศึกษา ในเขตพญาไทและเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร สารนิพนธ์ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๔๗.

พระมหาสมเกียรติ พูลทอง. “ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยธิการที่มีต่อพระสงฆ์ผู้ประพฤติผิดวินัย ศึกษากรณีเฉพาะเขตพระนคร”, สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารองค์การ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๐.

เรืองเวทย์ แสงรัตนา, “ความคิดเห็นและความสนใจของนักเรียนเตรียมทหารเกี่ยวกับอัตราเพิ่ม

- ประชากรของประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ประชากรศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๒.**
- สนทยา มัญญารักษ์, “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”, **สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๖.**
- สมคิด เฟ็งอุดม, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามทัศนะของพระสงฆ์
และเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยระดับตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี”, **ปริญญาานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาน
มิตร, ๒๕๓๕.**
- สมคิด เฟ็งอุดม, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามทัศนะของพระสงฆ์
และเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยระดับตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี”, **ปริญญาานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาน
มิตร, ๒๕๓๕.**
- สุเทพ ฐานปนวรกุล, “ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงอาชีพพิเศษ :
กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน”, **วิทยานิพนธ์บัณฑิตศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖.**
- อำนวยการ ยัสโยธา. กระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับในวินัยสงฆ์ : การศึกษาเชิง
เปรียบเทียบ. **ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะวิชามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา, ๒๕๔๑.**
- อารียา ลิมสุวัฒน์. “บทบาทของพระภิกษุในการพัฒนาชุมชนชนบทไทย”, **วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.**

๒. ภาษาอังกฤษ.

- Anonymus, **Merriam-Webster’s Collegiate Dictionary**, 10th ed., (Merriam-Webster
incorporated : Massachusetts, 1996),
- Berkowitz Leonard, **Social Psychology**, (Illinois : Scott Foresma, 1972),
- Best, J.W., **Reseach in Education**, (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc,
1977), p. 169.
- Engle, T.L. and Snellgrove L., **Psychology: Its Principle and Application**, (Boston :
Houghton Mifflin Company, 1969),

- Fled M.P. man, **Psychology in the Industrial Environment**, (London : Butterworth and Co., Ltd., 1971),
- Good ,C.V., **Dictionary of Education**, (New York : Mc Graw-Hill Book Company, 1973),
- Hurlock E., **Adolescent Development**, (New York : McGraw-Hill Book, 1995),
- Isaak, A.C., **Scope and Methods of Political Scienc : An Introduction to the Methodology of Political Inquiry**, (Illinois : The Dorsey Press, 1981),
- Kolesnik, W.L., **Education Psychology Industry**, (Boston : Houghton Mifflin Company, 1970).
- Luthans Freeman, **Ogranization Behavioral**, 7th ed., (Singapore : McGraw-Hill, 1995),
p. 609.
- Mary L. Good, **Integrating the Individual and the Organization**, (New York : Wiley, 2006),
- Nunally Jum C., **Test and Measurements Assessment and Prediction**, (New York : McGraw Hill Book Co., Inc., 1950),

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๕๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ /๐๓๕

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูปริยัติกิตติธำรง,ผศ.ดร.

ด้วย พระครูปลัดทะเล ฉายา มหณฺณโว รหัสประจำตัวนิติ ๕๑๐๑๔๐๔๕๕๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยัติการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๑๓๐๑/๒

๑๐๑๑/๒๐๑๑
๑๐๑.พ. ๕๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๒๕๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ /๐๓๕

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูวินัยธรสุรัฐ สิริบุญโญ,Ph.D.

ด้วย พระครูปลัดทะเล ฉายา มหณฺณโว รหัสประจำตัวนิติ ๕๑๐๑๔๐๔๕๕๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินัยาธิการตามที่คณะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๕๓๓๐๑๕๒ ๒๕๕๓

น.น.ล.

๕๓๓๐๑๕๒ ๒๕๕๓

๕๓๓๐๑๕๒ ๒๕๕๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๔๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ /๐๓๕

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๓

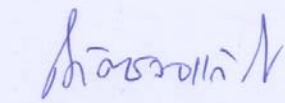
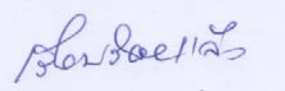
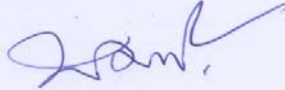
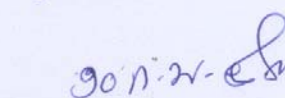
เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

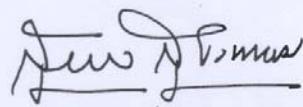
นมัสการ พระมหาสม กลยาไณ,Ph.D.

ด้วย พระครูปลัดทะเล ฉายา มหณฺณโว รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๔๕๕๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
 หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๕๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ /๐๓๕

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น

ด้วย พระครูปลัดทะเล ฉายา มหณฺณโว รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๔๕๙๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยาศีลตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๓๓๐๑/๑๓
 Pa Jay
 (พล. ดร. ภัทรพล ใจเย็น)

3 ก.พ. 53

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๕๓๕ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ /๐๓๕

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.อนุภูมิ ไชวเกษม

ด้วย พระครูปลัดทะเล ฉายา มหณฺณโว รหฺสประจําตัวนํิสิต ๕๑๐๑๔๐๔๕๕๔ นํิสิตปริญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยาศิการตามทศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม
ดร.อนุภูมิ ไชวเกษม
 ๗ ก.พ. ๕๓

สุรพล สุยะพรหม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๒

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนวัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒-๕๓๔-๒๑๒๓

๓๑ มีนาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบนมัสการ พระเดชพระคุณ พระราชสิทธิมุนี เจ้าคณะเขตพญาไท
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูปลัดทะเล ฉายา มหณฺณโว รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๕๕๔๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของวินยาศึกษาตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ภายในสังกัดของพระเดชพระคุณจึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอกราบนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

อนุญาต

(พระราชสิทธิมุนี)

เจ้าคณะเขตพญาไท

๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของพระวินยาศึกษาตามทัศนะของพระสงฆ์ใน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาทัศนะของพระสงฆ์ที่จำพรรษาในเขตพญาไทต่อพระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูลและแนวทาง สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่พระวินยาศึกษาในเขตพญาไท และในเขตที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนถึงหน่วยงานและองค์การที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานในหน้าที่ต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลที่ได้จะแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเหล่านี้เป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้น ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ต่อบทบาทของ พระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อ พระวินยาศึกษาในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูปลัดทะเล มหณฺณโว

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑   แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

๑. อายุ

( )	ต่ำกว่า ๒๕ ปี	( )	๒๖ - ๓๕ ปี
( )	๓๖ - ๔๕ ปี	( )	๔๖ - ๕๕ ปี
( )	มากกว่า ๕๕ ปี		

๒. จำนวนพรรษา

( )	น้อยกว่า ๕ พรรษา	( )	๕ - ๑๐ พรรษา
( )	๑๑ - ๑๕ พรรษา	( )	๑๖ - ๒๐ พรรษา
( )	๒๑ พรรษาขึ้นไป		

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ

( )	ต่ำกว่าปริญญาตรี	( )	ปริญญาตรี
( )	สูงกว่าปริญญาตรี		

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม

( )	นักธรรมตรี	( )	นักธรรมโท
( )	นักธรรมเอก	( )	ไม่มีวุฒิทางธรรม

๕. วุฒิการศึกษาทางบาลี

( )	ประโยค ๑ - ๓	( )	เปรียญธรรม ๔-๖
( )	เปรียญธรรม ๗-๙	( )	ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

๖. ตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์

( )	เจ้าอาวาส	( )	รองเจ้าอาวาส
( )	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	( )	พระลูกวัด

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระวินยาริการในเขต
พญาไท กรุงเทพมหานคร

ที่	บทบาทของพระวินยาริการ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
บทบาทด้านภาวะผู้นำ						
๑	พระวินยาริการได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับพระ วินยาริการทุกประการ					
๒	พระวินยาริการได้ผ่านกระบวนการสรรหาหรือ ฝึกอบรมจากหน่วยเหนือ					
๓	พระวินยาริการมีความเข้าใจในบทบาทที่ตน รับผิดชอบ					
๔	พระวินยาริการได้ใช้ภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหา กับพระภิกษุ-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ					
๕	ท่านมีความพึงพอใจกับการปฏิบัติของพระวินยาริการ ในเขตพื้นที่พญาไท					
บทบาทด้านหน้าที่						
๑	พระวินยาริการได้ออกปฏิบัติหน้าที่ตรวจตราดูความ เรียบร้อยอยู่เสมอ					
๒	พระวินยาริการออกปฏิบัติหน้าที่กันเป็นทีม					
๓	พระวินยาริการมีความพร้อมที่จะออกปฏิบัติหน้าที่					
๔	พระวินยาริการได้ศึกษาจากกฎ ระเบียบ และ บทลงโทษพระสงฆ์-สามเณรที่ประพฤติตนไม่ เหมาะสม เป็นอย่างดี					
๕	พระวินยาริการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างตรงไปตรงมา โดยไม่มีอคติ					
๖	พระวินยาริการมีความเสียสละและอุทิศเวลาในการ เป็นพระเจ้าหน้าที่และออกปฏิบัติหน้าที่					
๗	พระวินยาริการเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็น อย่างดี					

ที่	บทบาทของพระวินยาศิการ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
บทบาทด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม						
๑	เวลาที่ออกตรวจตราพื้นที่ที่จะมีการประสานงานขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
๒	เมื่อมีการแจ้งเหตุจากผู้หวังดี พระวินยาศิการจะไปถึงที่เกิดเหตุและระงับสถานการณ์อย่างรวดเร็ว					
๓	ในกรณีที่ได้ไปแจ้งเหตุ พระวินยาศิการจะประสานงานขอความร่วมมือไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง					
๔	การขอความร่วมมือของพระวินยาศิการ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละครั้งจะมีอุปสรรคอยู่เสมอ					
บทบาทด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)						
๑	เมื่อมีการจับกุมผู้ประพฤติน่าสงสัย พระวินยาศิการจะยึดหลักฐานของผู้เสียหายและหาหลักฐานพยานแวดล้อม ฯลฯ					
๒	เมื่อมีการพิจารณาความผิด (คดี) พระวินยาศิการจะนำภิกษุผู้ประพฤติน่าสงสัยมาสอบสวนที่วัด สถานที่ตำรวจ					
๓	วิธีการสอบสวน/ตัดสิน กับภิกษุผู้ประพฤติน่าสงสัยเหมาะสมจะยึดพระธรรมวินัยเป็นปัจจัยหลัก เรื่องทางกฎหมายเป็นปัจจัยรอง					
๔	วิธีการสอบสวนจะเป็นธรรมกับภิกษุผู้ประพฤติน่าสงสัยเหมาะสม					
๕	เมื่อมีการสอบสวนผู้ประพฤติน่าสงสัย พระวินยาศิการจะทำการไต่สวนร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาและตำรวจในท้องที่					
๖	เมื่อมีการพิจารณาตัดสินคดีแล้ว พระวินยาศิการจะดำเนินการไปตามคำตัดสิน					

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะบทบาท ของพระวินยาศึกษา

๑. ปัญหา อุปสรรคของบทบาท ของพระวินยาศึกษาด้านภาวะผู้นำ

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....

๒. ปัญหา อุปสรรคของบทบาท ของพระวินยาศึกษาด้านหน้าที่

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....

๓. ปัญหา อุปสรรคของบทบาท ของพระวินยาศึกษาด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....

๔. ปัญหา อุปสรรคของบทบาท ของพระวินยาศึกษาด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระครูปลัดทะเล มหณฺณโว (ตั้งมอบหมาย)
เกิด	๒๓ มกราคม ๒๔๙๖
สถานที่เกิด	สี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	ม.ศ.๓ (พ.ศ. ๒๕๑๓) น.ธ.เอก (พ.ศ. ๒๕๓๘) ป.บส. (พ.ศ. ๒๕๔๘) พร.บ. (การจัดการเชิงพุทธ) (พ.ศ. ๒๕๕๑)
อุปสมบท	๒๙ มีนาคม ๒๕๓๓
สังกัด	วัดไผ่ตัน
หน้าที่	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ตัน, เลขานุการมูลนิธิวัดไผ่ตัน, พระวินยาริการเขตพญาไท - ร.พ.สงฆ์
ที่อยู่ปัจจุบัน	๑๙ วัดไผ่ตัน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐ โทร. ๐๘๙๙๙๕๒๒๕๑, ๐๒๒๗๘๓๖๓๔